

Körmendi Lajos

Vad játékok

Kiadó:
Visszhang Sajtóegyesület
Szolnok, 1994

Szerkesztő: Sarusi Mihály

Borító: Hangyási Attila

© Körmendi Lajos

A kötet megjelenését támogatták:
Jász-Nagykun-Szolnok Megye Önkormányzata
Karcag Város Önkormányzata
Elektosoft Rt.
Verseghy Nyomda Kft.
Visszhang Sajtóegyesület, Telegráf szerkesztősége

Visszhang Sajtóegyesület
Felelős kiadó: Szóke György
Nyomtatás: a Verseghy Nyomda Kft.
2020
Tipográfia: Telegráf szerkesztősége
ISBN 963 04 4500 X

Kisvárosi messzeszóó

A város pennája

– Jau idő van!

– Még ugyan szíp!

A jótollú hírlapíró megvetően elhúzta a száját e póri beszéden, büszkén lépkedett tova. Es war zu schön, um wahr zu sein – morogta.

Senki sem tudott ebben a városban olyan királyi léptekkel átkelni a nyáron mindenhol jelen lévő póri poron, mint a szépreményű patvarista, akit azonban nem erről, sokkal inkább hírlapírói tevékenységéről ismert a város lakossága, hiszen minden cikkét elolvasták, méghozzá – az ő kifejezésével élve – in extenso. A városka jámbor polgárai jól emlékeztek még hazafias beszélyeire, melyek miatt nem fakuló dics övezte a város pennáját. Ám még jobban szerették a vakmerő viadort, aki emlékezetes hírlapi csatákat vívott a másik újság újdondászával az élvszerekről, azaz a teázásról, vagy éppen a borgyümölcsről, máskor pedig az álladalom fundamentális kérdéseiről, amilyen példának okáért a vörnyeges szakáll magyar avagy nem magyar mivolta.

A város pennája tehát méltóságos tartással lábalt a port, ám egy kölyökállat iramodásra, ugrásra kész ereje feszült mozdulataiban, s aki csak látta, tudta, hogy most témára vadászik. A városháza közelében megtorpant és felkiáltott – palam et publice.

– Ah, minő palais royall! – nyújtotta maga elé mutatóujját.

Topa Kiss, az eset szem- és fültanúja a jelzett irányba tekintett, vizsgálgatta az L alakú, földszintes, keletre néző épületet, a homlokzati részén végighúzódnó nyitott folyosót, s nem tudta, mi baja a szerkesztőnek a városházával. A kinyújtott kéz azonban mintha odébb mozdult volna, és Topa Kiss most a városházával szemben álló épületet, a város istállóját, s a két épület között álló hatalmas gémeskutat, az éppen itatni vezetett lovakat, a bekerítetlen területet, majd az istálló melletti trágyarakásokat nézte. Topa Kiss végül megvonta a vállát és odébbállt. A város pennája egy ideig még kinyújtott karral álldogált, aztán, látván, hogy egy lélek sincs körülötte, mindenki elpárolgott a környékéről, fájdalmasan felkiáltott.

– Donec eris felix, numeralis amicos, tempora si fulrint nubila, solus eris!

Leengedte a kezét, rezignáltan motyogta:

– Itt van az eb elhantolva.

Ekkor megszólalt a református templom harangja, s ez punctum saliens volt, ugyanis a messze szóló harangszóról a város pennájának eszébe ötlött újfent a Szerkesztői messzeszóló című rovat, mely ez idő szerint üresen ásítózott a nyomdában. Ez persze nem volt újdonság az újdonszász életében, hétről hétre anyaghiánnyal küszködött, hiszen ez a fafejű népség soha nem kérdezett semmit, semmi olyasmit, amire válaszként a nagy tekintélyű szerkesztőnek messze kellett volna szólani. Nem elég azonban, hogy nem kérdeztek semmit, de még ki is kerülték a fürgetollú férfit, nehogy az kérdezzen tőlük valamit, s ne adj isten, kitegye őket az újságba. Ám a Szerkesztői messzeszólót nagyon szerették, mondhatni ennek a kedvéért vásárolták a lapot, így igen nehéz feladat elé állították a szerkesztőt, aki tudta, a rovat azért rovat, hogy meg kell tölteni, s ha ezt elmulasztaná, az minimum punica fides lenne olvasóival szemben.

A város pennája gondterhelten állt a pompás bongásban, hallgatta a harangszót, és láthatóan Scylla és Charybis között hanyódott a tennivalókat illetően. Végül felsóhajtott.

– Istenem! Csak kérdezne tőlem valaki valamit!

És akkor megpillantotta a szekerére szénát villázó Nyekegős Tóthot.

– Na, ficzko, ismered-e ama rigmust, amelyet minden kocsisnak ismernie kell?

Nyekegős Tóth meglepetten rázta a fejét.

– Szívesen megtanulnád?

– Há-há-há-há...

– Holnap, barátom, holnap – súgta talányosan a szerkesztő és eliramodott a nyomdába.

Másnap mindenki olvashatta a Szerkesztői messzeszólóban, hogy a kocsislegény milyen hosszú ideje ostromolja különös kérdésével a redakciót, s most végre közölni tudják a kocsisok vetélkedését, melyet Nyekegős Tóth feltétlenül meg akar tanulni. Íme: „Mikor én legelsőbbet beállottam kocsisnak, addig se nem ettem, se nem ittam, míg kezem alá való szerszámot nem kaptam: ekét, kapolát, ekekócsot, vasvellt, szénahúzó vashorgot. Befogok én a szekérbe, kimegyek én a mezőre, megterhelem a szekeret, két ujjnyira vág a kerek. Jaj, de áldott két kis barom, kiállott rajt mindkét karom, mégis kihúzatom vele! Aki ezt egyszerű hallásra elmondja, tíz liter bor a díja...”

A város pennája pedig ismét méltóságos tartással lábalt a port, s azon törte a fejét, legközelebb miről szóljon messze...

Életút

Ballag. A hátán degeszre tömött zsák. Marharépa. Fölnéz. A keresztútnál két embert lát Ezek még most is ráérnek beszélgetni? Persze, mikor érjenek rá, ha nem most? A határ csendes, néhány hullát és egy-két kilótt tankot mosdat a szemerkélő eső. Egyenletesen lépked, még csak nem is szusszan a nehéz zsák alatt. Közeledik a keresztúthoz. A két ember még mindig ott ácsorog. Pletykálnak. Mint az asszonyok. Köp egyet. Innen már megismeri őket. Tanyasiak. Háttal állnak, őt még nem vették észre. Miről beszélhetnek? Kiról? Róla? Ősszeszűkül a szeme. Nem számít. De egyszer mégiscsak eltángálja ezt a Szuszka Lakatost. Túl sokat beszél. Róla is. Hogy tavaly télen kiverte a feleségét a fagyba, mert nem tőle van a gyerek. Hogy volna tőle? Odajárt a fronton. Már egészen közel ért a két emberhez. Ezek azt sem vennék észre, ha egy-két méterről lőnék őket főbe. Csak a nyelvük fürge. Igaz, azt mondják, most egyik csapatot sem eszi erre a fene. Melljük ér. A két ember meglepetten fordul feléje. Elnémulnak. Ezek róla beszéltek. Biztosan azt a németet emlegették, akit agyoncsapott az ásóval és a trágya alá ásott. Miért sündörög a más asszonya körül? Agyonisten! Azok ketten nagy nehezen kinyögnek egy köszönésfélét. Egyszer ezt a Szuszka Lakatost is lecsapja. A pofája miatt. Elhalad. Érzi, hogy figyelik. Láta, puska van náluk. Mindegyiknél. Még utánalónek. Nem lőnek, mert gyávák. Egyébként az ő vállán is lóg egy puska. Jó lesz nyulat löni. Ezek is a németek táborából hozták, mint ő. A németek otthagytak csapat-papot, az oroszok pedig utánuk. A környékbeli tanyákon azóta nyulat esznek, s a kamrákban, a padlásokon eldugtak egy csomó nyersbőrt. Ballag a dülőúton, viszi a répát. Már jó messzire maga mögött hagyta a két tanyasit. Biztosan róla beszélnek. Váratlanul egy golyó fütyül el a füle mellett. Az áldóját, hát ijesztget ez a Szuszka Lakatos! Hasra veti magát. Visszalő. Egész sorozat a válasz. Ez már nem a Szuszka Lakatos! Lehemperedik az útmenti árokba, abban kúszik végig, dülőhosszat. Utána futás haza. Izzadtan, üres kézzel toppan be a tanyába. Az asszony kérdezni sem meri. Hamarosan katonák jönnek érte.

Hadifogságban voltunk. A Fekete-tenger partján dolgoztunk. Ott nyaraltak a nacsalnyikok, meg a családjuk is. Egyszer nézem: hát a nők pucéron fürödnek a tengerben. Mondom a komámnak. Odanézz, te! Azt mondja, ő inkább enne valamit. Na, mondom, az Isten öntsön ólmot a beledbe, hát majd eszel, de ilyet

nem látsz többet! Mert azoknak a lányoknak olyan volt a bőruk, mint a hamvas pillangóé, és a csecsük sem volt kiélve.

A város főterén őgyeleg. Rengeteg az ember. Az egyik házfalon színes plakátról mosolyog rá egy kopasz ember. Ceruzával ráírta valaki:

Mauthner Ödön, bármit csinálsz,

Ilyen tököt nem produkálsz.

Mások is nézik a plakátot, nevetnek. Még egyszer megnézi, alaposan. Mit nevetnek ezek?

A szekér megáll az udvaron. Hordani kezdik a bútorokat a városszéli kis házba. A nagykapu nyitva, megáll néhány tátiszájú szomszéd. A felesége az edényeket hordja a konyhába. Az öreg Szúnyog Feke megismeri az asszonyt, nagyot rikkant. Ej, de jó kis mellyes-faros asszony lettél, kislyányom! A seggeden már megállna a puttony! Megáll a kanapéval, összeszűkül a szeme, megnézi magának az öreget, aztán a vihorászó asszonyt is. Jó lesz vigyázni! Beviszi a kanapét. A gyerekek a lába alatt vannak. Mérgező lesz. A kredenc már a helyén áll, de a befőttesüveg még hiányzik a tetejéről. Megkeresi. A gyerekek riadtan nézik, meghúzzák magukat.

A rengeteg nő között beóvakodik a terembe. Leül az utolsó sorban, egészen lehúzódik. Mit gyűléseznek ezek? Hallgatja a beszédeket. Hogy feltátják a szájukat, mióta lovat adtak alájuk! Így megvédjük a hazát, úgy megvédjük a szocialista vívmányokat az imperializmustól... Felugrik, kiabál. Mit akartok megvédeni? A háborúban a micsodátokat nem tudtátok megvédeni, hát mit akartok a hazával?

Viszi a moslékot a disznóknak. Mellette sündörög az agitátor, mondja a magáét. Keményen bánik a jószágokkal. Rohadjatok meg! Elnéz a konyha felé. Szuszka Lakatos, a másik agitátor ott ül a széken, most is az asszonyt mustrálja. Összeszűkül a szeme. Igyekszik úgy dobni a disznóganét, hogy összecsapja vele az agitátort. Az csak beszél. Amikor elvégzett a jószágok körül, felmegy a konyhába. Veszi a kabátját, indulna, de Szuszka Lakatos megállítja. Ne menjen sehová, amíg alá nem írta a belépési nyilatkozatot! Mélyen a szemébe néz, nagy sokára megszólal. Aztán jól vigyázzék a szemére! Még ki talál folyni. Aztán elmegy.

Olvassa a fia dolgozatát. Először a címét. Kulákok. Aztán a szöveget. Ha már a kulákokról kell írni, kezdjük az életükön. A kulákok nagy pompában éltek. Nem dolgoztak, de helyettük dolgoztak a cselédek is. Ők a kártyára fektették a fő hangsúlyt. Ők nem elégedtek meg a magyarországi kártyázással, hanem kimentek külföldre. Itt kártyázták el egész pénzüket. A kulákok azt szerették volna, ha az ő lovuk lett volna a legjobb. De azzal nem törődtek, hogy mit adjanak nekik, mert az abrakot ökgigyelme felhordatta a maga padjára. Ők a cselédekkel nagyon rosszul bántak, meg tudták volna őket ölni egy kanál vízbe. A kulákoknak háromezred-négyszáz hold földjük volt. És ezen a sok földön vagy tíz nagy tanya. Ebben a tanyákban a cselédek és a szolgák laktak. De nem volt benne köszönetük, mert ha véletlenül a cseléd tyúkja éppen akkor rúgta a tanya tövét, vagy éppen akkor kopácsolta a falról a meszet, amikor jött a basa, bezzeg akkor volt haddelhadd. A kulák azt kívánta, hogy amikor ő ül a hintón, akkor a lovak táncolva menjenek, de arra nem számított, hogy az abrak meg a padon van. Ilyen csúfosak voltak ezek a kulákok. Az asztalra teszi a füzetet. Nézi a fia szemét. Tudja, dicséretet vár, hiszen a tanára is megdicsérte. Sokáig fürkészi a fiút. Lassan összeszűkül a szeme. Hatalmas pofont ad a gyerekeknek. A fia ordít, hogy miért bántja, hiszen most nincs is víz a befőttesüvegben. A kredenc tetejére néz. Tényleg üres az üveg. Lekever még egy pofont.

Későn ér haza. Belép a konyhába. Azonnal a kredenc tetejére pillant. A befőttesüveg színültig van vízzel. A három gyerek lesunytt fejjel, megszeppenve áll. Leül, szó nélkül bekanalazza a lebbencset. Kenyeret is eszik hozzá. Közben hallgatja az agitátorokat. Beszéljenek! Vacsora után még ül egy kicsit az asztalnál,

mélázik. Azok meg csak mondják a magukét. Feláll, kinyitja az ajtót. Na, ma már eleget ette itt magukat a fene. A két agitátor szedelőzködik, méltatlankodnak is, aztán mégis elmennek azzal, hogy reggel ismét jönnek. Becsukja utánuk az ajtót. Ismét a kredenc tetején álló üvegre néz. Leccatolja a derékszíját, int a legnagyobb gyerekeknek. A kicsi már pityereg. Csattog a derékszíj.

Hangszórók kiabálják tele az utcákat. A város parasztsága a jól végzett munka tudatában készül a július 22-i nagyszabású aratóünnepélyre. Ezen a napon fölelevenítjük őseink régi szokásait, örülünk és vigadunk a jó termésnek, eredményeinknek. Reggel hat órakor közös énekléssel kezdődik a nap, majd tíz órakor kilenc csoportban vonul föl dolgozó parasztságunk kaszával, sarlóval, aratókoszorúkkal a főtérre. Itt a búzacoszorúkat jelképesen átadják az államhatalom képviselőjének, a tanácselnöknek, ő pedig a fölvonulókat áldomással tiszteli meg. Délután nagyszabású sportműsor lesz lovasversennyel, kordéversennyel, kultúrműsor énekszámokkal és népi táncokkal, este közös vacsora, majd tánc. Minden ingyenes, kivéve a vacsorát. Csak az legyen ott, aki jól végezte a dolgát az aratás idején, s kedve van a szórakozáshoz, vidámsághoz, s a megérdemelt áldomáshoz! Költői verseny is lesz az aratóünnepségen, a koszorúátadás alkalmával. A koszorúkat a felvonuló csoportok rigmusok kíséretében adják át az állam képviselőjének, a tanácselnöknek. A legtalpraesettebb rigmus költőjét nemcsak a közönség fogja megtapsolni, de jutalmat is kap. Az aratóköszöntőket minden versfaragó ember megírhatja és beküldheti a tanács oktatási osztályára. A legjobban dolgozó parasztfiak és parasztlányok nyitják meg az aratóbált július 22-én. Iparkodjatok, lányok, fiúk, hogy tiétek legyen ez a dicsőség, ti nyithassátok meg a felejthetetlen szépnek ígérkező aratóbált! Áldomással hálálja meg az állam nevében a városi tanács elnöke dolgozó parasztságunk munkáját s az államnak jelképesen átadott aratókoszorút. Az áldomásból mindenki részesül, aki részt vesz a díszes aratófölvonuláson július 22-én. Az jöjjön el, aki jól végezte a dolgát az aratásban, s részt akar venni szívvel-lélekkel a munka utáni megérdemelt pihenésben, szórakozásban.

Nézi a társait. Kimosakodtak, kiöltöztek. Fogják a táblák nyelét. Olvassa a lelkes feliratokat. Ráncolja a homlokát. Később megszólal. Úgy élünk, mint a tormába esett féreg. Azt hisszük, ennél édesebb gyökér már nincs is. A többiek nem értik. Furcsán néznek rá. De csak egy pillanatra, aztán az emelvény felé fordulnak, ahol Szuszka Lakatos kezdi szavalni a győztes rigmust.

*Ránk köszöntött az új tavasz,
Itt van április, a ravasz.
Járatja is a bolondját,
Kecsegteti télnek fagyát.*

*Közöttünk is vannak páran,
Legalább úgy tizenhárman,
Akik jócskán panaszkodnak,
Hogy a készletek kifogynak.*

*Vessünk egy pillantást vissza,
Hogyan dolgoztunk a múltba.
Napfeljöttkor már kint voltunk,
Éjfélkor még robotoltunk.*

*Férj és feleség dolgozott,
A kamrába kevés jutott.
Hiába hullt verejtékünk,
Biz keveset adtak nekünk.*

*Téeszünkben más a helyzet,
Mindenki annyit kereshet,
Amennyit önmaga akar,
És erőben elbír a kar.*

*De hát akik siránkoznak,
Olykor hozzá szitkozódnak,
Keveset voltak munkában,
Ezért nincsen a kamrában.*

*Fogjuk meg a lapát nyelét,
Hogyha kell, az ásó végét,
Álljon mindenki munkába,
Így jut bőven majd a zsákba.*

*Rajta, fiúk! Lányok! Tagok!
Van a határba munkátok.
Legyünk egyek akaratban,
Versenyezzünk a munkában.*

*Aki pedig lusta, henyél,
Here módra közöttünk él,
Ébresszük fel álmaiból,
Zökkentsük ki vágyaiból.*

Az asszony tapsol, elismerő szavakat kiabál a fülébe Szuszka Lakatosról. Ez az ember viszi valamire. Hogy ő miért nem ilyen? Kedvetlenül hallgat, aztán az emelvény felé int. Úszik, mint vízen a tökhéj.

Látja, az istállóból viszik az emberek a teheneket. Húzgálják őket a sáros talajon a kövesút felé. Újabbak közelednek. Bemegy az istállóba, felveszi a vasvillát. Innen nem visznek el semmit! Kilép az ajtón. Megáll, markolja a villanyelet. Szép sima a fája. Mint a tükör. Vagy a jég. A csillogó acélhegyekre pillant. Aztán Szuszka Lakatosra, aki előtte áll. Utána megint a villára. Ismét Szuszka Lakatosra. A mellkasára, összehúzott szemmel. Mint amikor az ember bepászít valamit.

Hústalan ököl. Milyen hústalan ökle van ennek az embernek! Hát ilyen ez a torkon tartott sírás?

A smasszer barna volt, de a jobb szemöldöke és a szempillája teljesen szőke. Szinte tejfelszínű. Messziről nézve nem látszott. Mintha nem lenne neki. A szemöldök ornyereghez közelebbi végén barna a szőr, akár a másik szemöldökön, ám itt csak kis helyen, s hirtelen, minden átmenet nélkül átvált tejfelszőkére. Ugyanez mondható el a szempilláiról is: az orra felől két-három szál még barna, de a többi, akár a szalma. Akkor a legszörnyűbb, amikor mosolyog.

Otthon már várják. Minden úgy van, mint azelőtt, csak a gyerekek lettek nagyobbak. Csak az asszony, aki azelőtt rá nem emelte volna a kezét a fiúkra, kemény lett és verekedős. A vacsora az asztalon gőzölög, s ő eszik belőle, lassan, szótlánul. Vacsora után még ül egy kicsit a széken. A kredenc tetejére pillant: a befőttesüveg színültig van vízzel. A gyerekek némán álldogálnak, szorongva lesik az apjukat. Ő feláll, mire a legkisebb azonnal elpityeredik. Az asszony kegyetlenül mosolyog a gyerekekre, mint aki azt akarja mondani, hogy na, most megkapjátok. Most megkapjátok, mindenért. Az elmúlt esztendő minden komiszságáért megfizet apátok. És mosolyog. Ám a férfi nem nyúl a nadrágszíja után. A kredenchez lép, leemeli a befőttesüveget és szép nyugodtan a földhöz csapja.

A meccs

A vörös mezben pompázó irodisták minden teketória nélkül fölállnak a helyükre. Kilences számot viselő játékosuk, egyébként a téesz elnöke, ezúttal csapatkapitányi minőségben adja ki az utasítást:

– Hát akkor a négy-kettő-négyet, gyerekek!

Én a másik csapatban kaptam helyet, már csak azért is, hogy meglegyen a létszám.

– A középpályás majd összeszedi a labdákat, meg az információkat is! – mondta az elnök.

Így hát kék mezben feszítettem a rizsőrökkel együtt. Mi tagadás, a kékek tétován ácsorogtak csapatkapitányuk körül, aztán tamáskodva ballagtak a pálya egy-egy megjelölt pontjára. Főleg három új focista nem találta a helyét, s ez érthető, hiszen az ördögösen cselező nyolcas, Pista bácsi, a centert játszó nagy játékmester, Sándor bácsi, no meg a szélvészgyors hetes, Károly bácsi az üzemi bajnokság első mérkőzésén, a műhelyisták elleni rangadón nem játszottak. Mint mondják, akkor éppen az illegális rizstelep tíz holdját boronálták bivallyal, kézzel szórták a vetőmagot, igaz, már június volt, nem éppen alkalmas idő a vetésre, de hát lehet belőle valami, hogy növelje a téesz átlagtermését, milyen jól jön majd az a közös gazdaságok közötti versenyben, mondta akkor az elnök, és a rizsőrök belátták, igaza van. Most azonban már ráérnek, ott topognak a pályán, s hallgatják kapitányuk utasításait, melyek ezúttal éppen a szélvészgyors hetesnek szólnak.

– Ott szaladjon, Károly bácsi, a partvonal mellett! Érti?

– Értem – bólint az, és kidöcög a jobb szélre.

A kékek kapitánya – évekkal ezelőtt a városi focicsapat erőssége volt – most igazi szervezői alaposággal magyaráz a belső csatároknak.

– Ha a bíró fütyül, Sándor bácsi odarúgja a labdát Pista bátyámnak. Jó?

A nagy játékmester, a kilences elmotyog a bajsza alatt egy ühömöt. Az ördögösen cselező nyolcas megkérdezi.

– Hát én hova rúgjam?

A kapitány minden részletre kiterjedő, a népszerű játék savát-borsát, minden finomságát felvonultató szakmai elemzése és gyakorlati útmutatásai után odaint a türelmetlen bírónak.

– Kezdhetjük.

A bíró a sípjába fúj, s ezzel elindul kétszer harmincperces útjára a labda. Illetve csak indulna, mert a kékek kilencese, a nagy játékmester csapatkapitányára les.

– Rúghatom?

Az igenlő válasz után a nagy játékmester szájából felhangzik a kékek félelmetes jelszava, odaszól a mellette álló s köztudottan ördögösen cselező nyolcasnak.

– Indulhatunk, nászuram!

2. perc: Változatos játék

– Én voltam a múltkor a balszélső. Azelőtt sohasem fociztam, látni se szerettem, még a tévé szemét is kinyomtam, ha meccs volt. De most nem akartam magam kihúzni a többi közül, hiába vagyok hatvanhat esztendő, beálltam. Hát, el is fáradtam az első meccsen! A műhelyisták ellen mentünk, csupa fiatal, erős ember, mi meg öreg parasztok vagyunk, de aztán addig-addig erőlködtünk, hogy győztünk. Pedig a szelük is elütött engem...

5. perc: Felhördül az ezerfejű cézár

A futópálya vörös salakján feltűnik, és lassan a lelátó elé gördül egy elegáns fekete autó. Megáll, az ajtaján kilép Juditka, az elnök sportosan öltözött titkárnője. Telt idomai őszinte ovációra ragadtatják a népes és most fölöttébb lelkes szurkolótábor. Az egeket ostromló hangzavarra a játékba belefeledkezett elnök elvtárs is a tribün felé sandít, és azon nyomban behúzza a hasát.

6. perc: Az arénában elszabadul a pokol

A kékek kapitánya, aki már a városi nagy csapatban is híres volt helyzetfelismeréséről, amint meglátja Juditkát, lefűleli a céltalanul gurulató labdát, bemutat vele néhány elképesztő technikai trükköt, bár tudja, most senki sem figyel rá. Meglódul, elrohog a vörösök védői között, és már hiába üvöltözik a vörös ördögök észbe kapó kapitánya, alias elnök elvtárs – vezetnek a kékek. A közönség kissé késve figyel fel a többség számára oly öröndetes eseményre, ám akkor annál lelkesebben ünnepli klasszisokkal teletűzdelt csapatát.

9. perc: Egy stabil csapatrész

A kékek tízese, az agyafűrt összekötő, Imre bácsi, balhátvéd csapattársának, Jancsinak magyaráz, akiről tudni illik, hogy alig egyhetes rizsőr, ennek ellenére mint balhátvéd máris betonkemény.

– Elvitt minket a téesz Romániába. A tengerhez. Hát, ugye, megérdemeltük. Sokat olvastam én a tengerről, de azt hittem, sosem jutok el oda. Most aztán megláttam. Szép volt. De még jobb lett volna amarra menni, az olasz tengerpartra, ott többet láttunk volna, mint emide. Olvastam, ott van Velence, Nizza... Ennyi minden, csak olvasás után is! Jó lenne látni! Hát istenem, csak a szépit szeretné nézni az ember, még ha egyszerű téeszparaszt is. Azért emez is szép volt. Ingyen volt, jó volt. Amint mentünk kifelé, ott volt a tordai hasadék. Hát az jobban széjjelhasadt, mint ahogy gondoltam! Na, Mamaiában aztán ott volt a tenger. Meg a pucér nők, a meztelentelepen.

– A nudistáknál?

– Ott hát, egyem a húsukat!

– Tán még a micsodájukat is látta?

– Láttam hát! Nem félek én attól!

– Csak belesett hozzájuk, vagy be is ment?

– Hát egy kicsit bemerészkedtem...

12. perc: A nagy szóló

Az elnök elvtárs kapja a labdát, személyesen vezeti az ellenfél kapuja felé, nagyobb sebességre kapcsol, cselezni kezd, ahogy ő mondja, driblizni, hatalmas teste ellenállhatatlanul viszi előre. Jó Pityu, a mélyépítő technikus, a kékek kitűnő középpályása úgy véli, nem szükséges megtámadnia, hiszen métereken belül elrántja a pocakja...

A nézőtérről most felharsan egy hang:

– Úgy forog, mint fing a feredőben!

A nézőtér röhög, az emberek további magvas észrevételekre biztatják a harsány fiatalembert. Közben megsúgják a kékek, hogy gépészmérnök az illető, és már csak két napig dolgozik a szövetkezetben. Időközben a vörös ördögök kilencesének összeakad a lába, elterül. A környéken senki, de a vak is látja, hogy szabálytalanság történt: szabadrúgás a vörösök javára.

13. perc: Nő a feszültség

A bíró a földön heverő elnök elvtársához rohan, egészségi állapota felől érdeklődik, mire az kimerülten pihegi:

– Meg kell fogni a meccset...

14. perc: Öldöklő az iram

A kékek agyafúrt összekötője, Imre bácsi, a felezővonal környékén helyezkedik, közben a négyes számot viselő, szinte már legendásan betonkemény Jancsinak magyaráz.

– A színházból hazafelé jövet bementünk egy csárdába. Ott igen jó pofájú gyerekek meg jó kis nők voltak. Rájuk néztem, már bazsalyogtak is. Na, Imre, mondom, ez kell neked! Ha nem iszol, akkor is lesz kedved. Mindjárt mondták, hogy tessenek helyet foglalni! Helyet foglaltunk. Olyan jó kedvünk kerekedett, hogy na! Táncolni kéne! Van egy haverom, Farkas Pistának hívják, ott szalad a gyepen, na csak elég az hozzá, hogy annak igen jóképű kis felesége van, csak az az átká, hogy én már öreg vagyok. Mondom Pistának: Odalépnék az asszonyhoz, szabad-e? Hát lépjek. A cigányok húzták, jó kis multság volt...

18. perc: Nincs megállás

A kékek csapatkapitánya most veszi észre, hogy a szélvészgyors hetes szigorúan tartja magát a taktikai utasításhoz: a partvonal mellett szaladgál. Csak éppen kívülről, a futópálya felőli oldalon. Nevetés közben Jó Pityu megemlíti, hogy az ilyen váratlan megoldások, mondhatni meghökkentő húzások miatt kaptak ki nyár elején a rizsőröktől a műhelyisták. Az extravaganciára kissé hajlamos szélvészgyors hetest leinti a kékek kapitánya.

– Károly bácsi, a vonalnak emez oldalán fusson már! Itt aztán mehet erre befele is, amarra lefele is egészen addig a vonalig, ami így keresztbe megy. Érti?

– Hogyne érteném! – bólint a hetes.

20. perc: Parádés alakítás

Rohamoznak a vörös ördögök, a kapuhoz szegezik csapatunkat, a félvonalig sem jutunk el, mert kirúgáskor alig húsz méterre tudják kivágni a labdát a háttvédek, így aztán nagy a nyomás, az irodisták mértéktartóan fogalmazva is ördögien cseleznek, a jobb szélen fut a támadás, a tagság, mint éveken át annyiszor, ezúttal is megcsodálhatja a vörös center helyezkedési képességét, száll a beadás, elnök elvtársat elrántja a hasa, de éppen így éri el a bőrt, tar fejével ügyesen megcsúsztatja... Tombol a közönség: micsoda kapufa! A parádés támadás hőse büszkén menetel vissza, Juditka felé pillant, s elégedetten látja, hogy a leány elismerően mosolyog. Ekkor belehasít a levegőbe a gépészmérnök harsány kiáltása.

– Ezért jó, ha valakinek seggig érő homloka van!

Az elnök elvtársnak a fenti módon aposztrofált testrésze bíborban játszik, amit a jó szemű játékvezető azonnal észrevesz, a tribün elé rohan, és a gépészmérnöknek felmutat egy sárga lapot.

21. perc: Keményedik a meccs

Jó Pityu előzékenyen informál a történekről: a gépészmérnök Juditka miatt igyekszik lejáratni az elnök elvtársat, aki elcsábította a fiú csábos és kissé ingatag menyasszonyát. Jó Pityu talányosan vigyorog, aztán elmeséli, hogy az elnök elvtársnak igen sok a dolga, hol a megyei tanács, hol a megyei párt, hol a városi tanács, hol a városi párt ülésén kell megjelenie, hol ilyen bizottságban, hol olyan bizottságban építi a szocializmust, és ő, mármint Pityu, azért somolyog, mivel ő az, aki ilyenkor az elnök elvtárs dublőrje szokott lenni Juditkánál, s ezt az öreg nem is tudja...

22. perc: Durr!

Az elnök elvtárs felrúgja Pityut. Hát mégis tudja?

25. perc: Kezdődik a finis

A kékek agyafúrt összekötője, Imre bácsi, a felpályánál helyezkedik a betonkemény Jancsival együtt.

–A mienk a Kirov brigád.

– Hát az ki volt?

– Tudja a nehézség! Így fejezem már ki. Olyan nagyon nem tudom kifejezni magam, mert nincs egy fogam sem. Azért az ínyemmel a fiatal lányokat csak meg tudnám marcangolni! Na, azt akarom mondani, hogy egyszer meghívtuk a többi brigádot, a Gagarint meg a Tyereskovát, lássák, hol dolgozunk. Leültünk a pusztán. Halleves volt meg rántott hal. Nem volt se cigány, se magnó, és mégis jó kis multság kerekedett odakint... Ültek ott nők is, a kertészetiek, táncolhatnájuk volt. Mit csináljunk? Mondom a főnöknek. Volna nekem egy hangszerem, elővehetném? Igen, azt mondja, elő lehet venni. Egy nagy rossz csizma volt a lábamon, lehúztam, belefújtam. Elkezdtem: bröppö-pöppö-pröppöppö, pöppö-bröppö-bröppöppö...

26. perc: Emelkedő színvonal

Jó Pityu megszerzi a labdát, nagy élvezettel cselezget, állandóan a vörös ördögök kilencését keresi, ha egyszer megetette, visszacipeli a bőrt, ismét átgurítja az elnök elvtárs tiszteletre méltó lábai között, aztán kezdi előlről, az irodisták kapitányának már kékül a feje, Jó Pityu viszont kedélyesen röhécsel, viszi a labdát, hopp, egy kötény, megint az elnök után viszi, megeteti, a center szaporán kaszál, de Pityu kiszámíthatatlanul driblizik, a nézőtér hahotázik, a gépészmérnök vezénylete mellett tucatnyi fiatal harsog a lelátón.

– Hajrá, bőrhajú! Hajrá, bőrhajú!...

Juditka kellemesen kacarászik.

27. perc: Fergetes biztatás

Jó Pityu nem tágít.

30. perc: Gólhelyzet

A közönség tombol. Jó Pityu végre otthagyja a földön fújtató elnököt, a vörös ördögök kapuja felé indul, kitűnő labdát talál a szélvészgyors hetes, Károly bácsi elé, aki kirobban a védők közül, behúzódik a partvonal mellől, aztán a tizenhatosnál abszolút gólhelyzetben váratlanul megáll, visszafelé indul. Csapatkapitányuk veszekedik.

– Mi az istennek állt meg, Károly bácsi?

– Hát ott a vonal...

– A fene egye meg azt a vonalat, azon még átmehet!

– Na, én nem futballozok tovább, mert itt annyi a vonal, hogy csak egy mérnök ismeri ki magát...

Szünet.

Mit tehet ilyenkor egy ráérő riporter? Odamegy az elnökhöz, kitudni a kétségtelenül eleven, pezsgő brigádmozgalom, sportmozgalom és egyebek titkát. A vörösök centere rosszkedvűen ráncolja a homlokát.

– Írja! Az idén verseket mondtak a brigádtagok. Milyen verseket? – fordul a közelben tollázkodó Imre bácsihoz.

– Petőfit.

– Ja, igen, Petőfit. És szovjet költők verseit.

– Azokat nem – kotyog a kékek összekötője.

– Írja! Szovjet költők verseit... Például: Puskin, Solohov... Az idén már vért is adott a brigád. Ugye adtak? – kérdezi Imre bácsit.

– Adtunk. Mondtuk is a főorvos úrnak, hogy itt a vérünk, de ha nem jó, süsse meg hagymával!

– Írja! – diktál az elnök. – Az idén kétszer adtak vért.

– Csak egyszer – helyesbít az összekötő.

– Mire megjelenik a cikk, ismét adnak! – pattog az elnök. Na, írja! Társadalmi munkát is végeztek. Sokat...

A sportosan öltözött Juditka lép az elnök elvtárs elé, és kacéran fuvolázza.

– Hideg üdítőt? Forró feketét?

38. perc: Kisded játékok

Jó Pityu ott folytatja, ahol abbahagyta: az elnök lábára köti a görcsöket, a cselek egész arzenálját felvonultatva eteti, ráadásul még beszél is.

– Hamm! Hamm! Hamihami! Finom papi...

A kékek agyafúrt összekötője és a második félidőben is betonkemény hátvéd, Jancsi, továbbra is a felezővonal környékén helyezkedik, ott, ahol már eddig is megállták a helyüket.

– Én a Karai telepen dolgozom, de az egy vaddisznófészek, egy róka-fészek. Az úgy néz ki, hogy minden kutrica mellett legalább három rend gyékényes van. Jó az szél ellen, de ha a rizsörtársammal látni akarjuk egymást, azt csak délben lehet, a tanyában. Olyan anyagárcok vannak a telepen mindenütt, hogy ha beleesek, ellep, kivált a sarkoknál.

45. perc: Taktikai csata

A vörös ördögök kapitánya magához inti terepjáró autójának pilótáját, a második félidőben beállt Mezei Jóskát, és követő emberfogásra felszólító taktikai utasításokat sugdos a fülébe.

47. perc: Botrány

Jó Pityu a földön. Felhördül az igazságérzetétől elhíresedett ezerfejű cézár, mind a harminckilenc néző, ugyanis a játékvezető szabadrúgást ítél a vörös ördögök javára. Mély tisztelettel ugyan, de Jó Pityu is ellenvéleményének ad hangot, mire az ellenfél kapitánya energikusan protestál.

– Mit képzelsz? Nem a közgyűlésen van, hogy rongyosra tépje a száját...

Aztán aggodalmas homlokráncolással odaveti a tette kész bírónak:

– Meg kell fogni a meccset, Kertész-kém, meg kell fogni a meccset...

49. perc: Felkorbácsolt indulatok

Jó Pityu ismét a földön fetreng Mezei Jóska pedáns rúgása nyomán, a közönség viszont talpon, a gépészmérnök éles hangját nem kímélve átkokat üvölt Mezei felé.

– Hogy az éhes tetű mászkáljon a gazdád kopasz nyakán!

Juditka kipirultan kuncog.

50. perc: Fogcsikorgató küzdelem

Csapatunk agyafúrt összekötője és betonkemény hátvédje abban a fortyogó katlanban – amihez a játéktér kezd hasonlítani – sem veszíti el a fejét.

– A rizsörkunyhóm tetejét elhordta a szél, utóbb még az eső is becsepegett, tavasszal, mikor kimentünk, dohos, bűdös volt minden. A Farkas Pista kunyhóját az őszön muszáj volt meggyújtani. Szalmából volt. Alig építette meg, már felfordult a bűdösbogártól meg a patkánytól, alig költözött bele, már kifele kellett költöznie...

51. perc: Parázs hangulat

Hirtelen észreveszem, hogy tizenegyes számot viselő csapattársam kitűzte a kék mezre a Munka Érdemrend bronz fokozatát, amit – a többiek szerint – úgy másfél hete könnyekig meghatva vett át...

Röhögök.

52. perc: Közjáték

Az elnök elvtárs még higgadt állapotban sem szereti, ha a képébe nevetnek, most pedig különösen nehezen viseli. Eszeveszett dühében a focipályát átkaroló erdő sudár akácai közé vágja a labdát. A minden képzeletet felülmúló rúgásra a sportosan öltözött Juditka lelkesen sikong. A kékek kitüntetett tizenegyese, egy középkorú brigádvezető, a Munka Érdemrend bronztól nem zavartatva átveti magát a palánkon.

53. perc: Sajnálatos incidens

A bíró szabadrúgást ítél a vörös ördögök javára, ugyanis a kékek tizenegyese, miközben az erdőből visszahozta, megfogta a labdát. A kékek ingerült csapatkapitánya reklamál, de a játék vezető hajthatatlan.

– Henc volt! Henc volt!

Csapatkapitányunk elveszti a fejét, megragadja a bíró ruháját, ami ugyebár még akkor sem helyeselhető, ha a vézna emberben nem a játékvezetőt, csupán a szövetséget belső ellenőrért tisztelhetjük.

– Az a maga baja, hogy kiskorában nem a nyakánál metélték körül!

A sportszerűtlen magatartásra oly érzékeny másik kapitány, az elnök elvtárs természetesen azonnal, egy emberként fellép az antiszemitizmus eme megnyilvánulása és a kékek kapitánya ellen.

– Fogjuk meg a meccset, Kertész-kém, fogjuk meg!

55. perc: Elszabadult indulatok

A szabadrúgást követően Jó Pityu önbíráskodik: a vörös ördögök kapitánya fetreng a gyepen. A közönség ujjong, a gépészmérnök lelkesült hangon teszi közhírré népszerű javaslatát.

– Vigyétek a dögtérre!

A bíró megfogja a meccset: Jó Pityu kiáll.

56. perc: Nincs megállás

Beszorulnak a kékek, de legstabilabb csapatrészük, a bal oldal, az agyafúrt összekötő és Jancsi még tartja magát a félvonal tájékán.

– Régebben még kézzel arattuk a kását, sarlóval, kiskaszával. Vidékről hordták az embereket, több mint a fele cigány volt. Már nem azért, hogy lebecsüljem őket, de rossz munkások voltak. Átlagban. Annak aztán hiába mondta az ember, hogy így csinálja, úgy csinálja... Még a nagy kopasz gazdánkat is megpocsékolták! Engem kineveztek ezekhez élelmi beszerzőnek. Úgy hívtak, hogy a boltos bácsi. Előbb brigádonként vásároltam, mondom, az a tizenöt-húsz ember majd megosztozik rajta. De semmin se tud olyan könnyen megosztozni a magyar ember... Hát még a cigány! Utána mindenkinek külön vásároltam. Volt egy téves írásom: másfél kiló zsír helyett csak felet írtam fel. Ennyit vittem. Ott volt a pénz, a zsír, de hiába mondtam neki, hogy holnap hozom a többit, nem kellett. A végén egy rizsörtársam segített ki, mert egy kis rossz cigányasszony teljesen elgázolt volna. Köztük is akadt egy rendesebb ember, aki annyit tudott inni, mint tíz másik, az is a pártomra állt...

57. perc: Rendcsinálás

A játékvezető most már végképp megfogja a meccset: Imre bácsi, az agyafúrt összekötő sárga lapot kap. Beszédért.

58. perc: Csapkodó játék

Az ide-oda pattogó labdába belerúg Sándor bácsi, a kékek nagy játékmestere, s büszkén pillant körül. A kékek csapatkapitánya azonban mérges.

– Ne arra rúgja a labdát, Sándor bácsi, hanem amarra!

A nagy játékmester megsértődik.

– Az előbb még arra kellett.

– De félidőben kaput cseréltünk, és most amarra kell rúgni.

59. perc: Gól

A vörös ördögök elsőpró erejű támadás után az örömittas irodisták összelelkeznek. Az elnök elvtárs elégedetten ballag visszafelé.

– Így kell ezt csinálni, gyerekek...

60. perc: A kékek nem adják fel

Az agyafúrt összekötő, Imre bácsi, gólra éhesen helyezkedik a felpályánál a betonkemény háttéddel együtt.

– Az idén is megeheti a fene a kását, akár az elmúlt esztendőben: alig adta vissza a vetőmagot. Nem itt kéne most szórakoznom, hanem odakint dolgozni a telepen...

Az agyafúrt összekötő szórakozottan elpillant Jancsi betonkemény feje mellett, észreveszi a labdát.

– Nézzed már, megint itt gurul ez a rossznyavalya! Rúgjad csak odébb, a fene oda egye meg...!

A bíró a sípjába fúj.

Imre bácsi, miután megtudakolta a végeredményt, lelkesen vonul a tribün felé, lekapja a cipőjét, belefúj.

– Bröppö-pöppö-bröppöppö, pöppö-bröppö...

Ebből is nyilvánvaló, hogy sikernek könyveli el a döntetlent. Egy riporter szereti az optimista embereket, ezért az agyafúrt összekötőhöz lép.

– Régebben is sportolt, vagy csak amióta részt vesz a brigádmozgalomban?

– Most sportoltam másodjára. Ugye, mint egyszerű parasztemberek, még látni se szeretjük a labdát, de hát csak erőlködtünk a végtelenségig. Hát én annyit futottam! Én mindenfele voltam a pályán...

Birkapörkölt illatát hozza a szél.

Molnáriáda

Líra

No, jambusom (ti-tá, ti-tá), röpjélj! Akarom mondani: kezdjük a történetet! Ez a jambusdolog csak kicsusszant, persze nem egészen véletlenül, de ennyi elég is, ne tovább, hiszen ezzel máris közhírré tétetted, hogy kedvenc klasszikusaimat nem csak árulom, de olvasom is. Bizony. Én ugyanis könyvesbolti eladó vagyok, talán még költő is lehetett volna belőlem, ha nem találkozom Molnár Zsigmonddal. Megjegyzem, tanárom (aj, pipás, pipás nagyon!) azt mondta, ha belőlem költő lesz, a világ megérett a pusztulásra. Pikkelt rám. A jambusok miatt. Ő az agg-chori jambust kedvelte, hehe. Öreg tanár volt. Én viszont ilyen verset rögtönöztem neki: „A szép leányka izzik már (és akt is), / De szópecér, a nyelve, mint a hinta, / Forrón susog: ez hát az első aktus! / Vad homlokom akár a gatyaránc. / Unottan vár szilaj szerelmi flinta: / lehúzza rím és kéjes asszonánc.” Persze, nem tökéletes ez a ritornell, de igazán értékelhették volna diákos frissességét, a látásmód elszánt realizmusát, melyet azóta sem sikerült. Mint már céloztam rá, nem tanárom miatt mondtam le a Parnasszusról. Ennek Molnár Zsigmond az oka. Az én molnáriádám úgy kezdődött, hogy a fent említett megválasztották tanácstagnak. Sajnos, nekem ebben nem volt semmi részem, ettől függetlenül az önéletrajzomba az ellenkezőjét. Nincs ebben semmi. A környezetemben legalább hat olyan öreg férfit ismerek, akik

kezet fogtak Leninnel. Azt mondják. Egyiküktől még azt is megkérdezte a nagy Vlagyimir Iljics, hogy na, mizujs? Én teljes egyetértésemről biztosítom a. Mindegy. Ezek a tiszteletreméltó aggok ott szundikálnak a tribünökön, de a fesztivált már nemigen csinálják. Jöjjön rám a tribrachys (szapora), ha értem ezt a világot! De ha így van, biztosan jól van. Csak én nem vagyok jól. Ám térjünk a!

– Jó napot! – lépett a boltba Molnár Zsigmond.

– Jó napot! Parancsoljon! – fogadtam megnyerő mosolyt öltvén ajakamra.

– Valami olyan könyv kellene, amiből megtanulhatnék beszélni.

– Hiszen maga tud beszélni!

– Igen, de.

– Értem, értem. Nyelvkönyv! Német? Angol? Francia? Na? Orosz?

A személy megrázta a fejét.

– Én magyarul.

– Magyarul?

A szóban forgó buzgón helyeselt.

– Igen. Szépen megtanulni.

Na, Lőrincze, nem beszélsz hiába, gondoltam. Már ugrottam is. Az ominózus alak kezébe nyomtam Fischer tanár úr beszédtechnikáját. Hát így kezdődött. Igazán nem akarok a fölöttébb fontos események elé vágni, de ez az ismeretség betette a kaput a költői vénámnak. (Ez is képzavar, úgyhogy nem is baj.) Megkomolyodtam, más ember lettem, az álmodozások kora egyik napról a másikra mögöttem maradt. Ez a Chiper Péter már nem az a Chiper Péter! Ezt demonstrálandó, fel akartam adni egy hirdetést a megyei újságban, mert a szép búcsúra azért adok: „Köszönetet mondunk mindazoknak, akik szeretett édesanyánk, testvérünk, sziami ikerpárunk, a líra temetésén megjelentek, sírjára koszorút, virágot helyeztek, és ezzel fájdalomukat enyhíteni igyekeztek. A szerző.” Sajnos, nem voltak hajlandók közölni, mert azt hitték, az olasz pénzt akarom temetni, s egy ilyen hirdetés rontaná külgazdasági kapcsolatainkat. Belátom. Mindegy: költészet leírva. De molnáriádám folytatódik.

A szónok

Lám, a szélkakas alig csikorogta el a szelet, máris találkoztunk Molnár Zsigmonddal! Amit Chiper Péter megígér... Persze, nekem is van hibám, bár anyámék szerint ez elképzelhetetlen, de őket ne keverjük bele! Bevallom, az irodalmi színpad tagja vagyok. Azért ne vessenek meg! A megyei lap is jót írt rólunk, idézem: „Üvöltés! Az amerikai szabadságszobor rendőruniformisban, amint fáklya helyett gumibotot emel a magasba. Groteszk ötlet. Ez volt az élő díszlet...” Nem azért mondom, de én voltam a gumibotos szobor, a gyengébbek kedvéért még azt is hozzáteszem, a főszereplő. Borzasztó fárasztó szerep volt. Igaz, egy szót sem szoltam, de másfél óráig felemelt karral állni! Ide aztán kell tehetség! Nincs jobb az ilyen erőpróbánál, én azt mondom. És ön, kedves Nyájas, mit mond? Persze, ez csak szónoki kérdés, tulajdonképpen magamtól kérdeztem, csak a válasszal megvárom, amíg öregszem még tíz évet, hiszen az ember harminchárom éves korában tud az ilyen közvélemény-kutatásba illő kérdésekre a legjobban válaszolni, amikor már. Most még féltő, hogy az ember ugri, olykor pedig bugri, csapong összevissza, amint itt is látszik. Most például irány a történet. Elvetődtem a Lóláb nevet viselő kocsmába, amelyről sok jót hallottam már a város művelődésével foglalkozó szakemberektől. Nem inni mentem oda, csupán helyszínt kerestem színpadunk legújabb kocsmajátékához. Itt találkoztunk ismét Molnár Zsigmonddal, akit így utólag talán nevezhetek a barátomnak. Melengette a szívemet, hogy megismert a szóban forgó kebelbéli, akiről legutóbb már oly sokat. Azóta ilyen komoly emberekkel barátkozom, s ezt majd az önéletrajzomba is. A tisztelt Nagyérdemű (ezzel finoman jelezni szerettem volna, hogy bizonyos

értelemben én is színházi ember vagyok, tudják, a színpad!) talán szívesen eltekint a Lóláb nevű kültelki kultúrcentrum vendégeinek, légkörének és küllemének a leírásától, mivel az a rendőrségi jegyzőkönyvek, továbbá bizonyos neorealista filmek profiljába tartozik.

– Áááá! – mosolygott udvariasan Molnár Zsigmond.

– Áááá! – szintúgy.

– Jaj, de régen!

– Idestova.

Szerencsére a csapos tudta a dolgát, így két korsó sörrel folytattuk a tartalmas beszélgetést. Ne értsék félre, én igazán nem vagyok kocsmázó ember, még álmomban sem verem majdani családomat, és biztosíthatom a Nyájast, Molnár Zsigmond még kevésbé, csak hát nem akarunk elszakadni a tömegektől. A tömegek pedig tagadhatatlanul az ilyen helyeken találhatók.

– Mánmán-mannam-monnom-munnum-mönnöm-münnüm-minnim-ménném – kezdte az eszmecserét Molnár Zsigmond.

– Ne mondja! – ámuldoztam.

– Do dá du do to tá tu to dé de di de té te ti te – folytatta a fent említett.

– Fischer? – kérdeztem elismerően.

A nemakárki bólított és ragyogva érvelt.

– Má-ma-mo-mu, má-ma-mo-mu...

– Most már felszólalhat a tanácsülésen!

– Tréfa-trafik-trón-trükk...

– Mint egy igazi szónok!

Ittunk, beszélgettünk. Mint kiderült, a szóban forgó arra is számít, hogy ezentúl társaságokba, fogadásokra is. Hát igen. A nagy ember élete már csak ilyen!

Molnárosítás

Úgy éreztem, itt az ideje megmutatnom, hogy rászolgálok a nemakárki bizalmára, tehát röpké bemutatót tartok a társalgási csillogás mikéntjéről. Nem mintha erre nem lenne nálamnál alkalmasabb személy, de hát szükség törvényt bont, ahogy azt valamelyik kedvenc klasszikusom mondta (olvasom is őket, mint már). Élesen emlékszem azokra az elmés megjegyzésekre, sziporkázó mondatokra, amelyek elhangzottak a társaságban, bár a szüleim is egyszerű emberek, napszámosok, a nemzet napszámosai, mindig ezt mondják, bár szerintem csak pedagógusok, akárcsak társaságunk többi tagja, igaz, ők is ragaszkodnak ahhoz, hogy napszámosok. Nem bánom. Megjegyzem, nálunk ma már senki sem csodálkozik azon, hogy a napszámosok is ilyen szellemi tűzijátékra, társalgási rípszótokra képesek, s ezúttal nézze el nekem a Nyájast, ha nem hivatkozom kultúrforradalmunkra, holott ez most nagyon is helyénvaló lenne, ám.

– Arra vigyázz, hogy mintegy mellékesen vesd oda az elméncségeket!

Míg el nem felejttem: közben pertut ittunk. Ha jól belegondolok, még ezt is beleírhatnám az önéletrajzomba. Sőt: hogy a nemakárkivel együtt nőttünk fel. Netán rokonok vagyunk.

– Mégis, miket mondjak? – kérdezte Molnár Zsigmond.

– Szellemeseket.

– Szellemesítsem a szöveget? – kérdezte, mert máris sok minden ragadt rá a szép magyar nyelvből, amint azt a mellékelt.

– Persze.

– Na jó, de.

– Adj alkalmat a többieknek, hogy megcsillantsák tekintélyes műveltségüket! Ezért szeretni fognak. Néha légy cinikus, ettől leszél érdekes, s azt gondolhatják, hogy.

– Jé – tátotta el a száját Molnár ~Zsigmond.

És úgy lőn.

Tisztelt Nagyerdemű (tudják, a színpad!), azt mondom én, Chiper Péter, a magam jokulátori egyenességével, hogy a mindannyiunk számára oly fontos, építő jellegű mondanivaló most következik, már meleg, meleg, melegebb, még melegebb, forró, s röpke egy-két oldal múlva (két-három oldal múlva?) tűz, tűz! Tehát Molnár Zsigmondnak van egy harmadikos lánya, egy második fia, anyagi kölykök, s Molnárné anyu éppen ez idő szerint (értsd: összebarátkozásunk szép napjaiban) hozott világra egy egészséges leánygyermeket. Én mondom, ritka rendes ember ez a tanácstag! Ezekben a kritikus napokban, amikor nem tölthető kedvét felesége ágyában, kiderült nemes jelleme: nem csalta meg az asszonyt, mint azt kevésbé fejlett öntudatú egyének szokták még szülés nélkül is, nem járt ledér nők után, ő nem! Pedig egy férfiember nem bírja ki. Hacsak. Ebből is láttam, hogy a nemakárki született példakép. Az enyém is. Ezt esetleg majd az önéletrajzomba is.

– Tudod, mi a célom? – kérdezte Molnár Zsigmond.

– Vajh?

– Molnárosítani a családot.

– Molnárosítani?

– Igen.

További magyarázkodás helyett egy harmadikos olvasókönyvet nyomott a kezembe. Biztosíthatom a Nyájast, hogy itt van az eb elhantolva.

A hárommillió távvezeték-építő országa

Bevallom, nem értettem Molnár Zsigmond szándékát. Értetlenkedtem. A nemakárki intett, olvassam a harmadikos olvasókönyvet. No jó. Ebből biztos megtudom a.

„A Molnár család Budapesten lakik, a Margit híd közelében, egy csöndes utcában, az első emeleten. Három gyerek van: a legidősebb, Józsi, ötödikes, a középső, Margitka, harmadikba jár, Laci, a legkisebb, még csak második osztályos.

Molnár bácsi néhány hónapja vidéken dolgozik. Szombaton érkezik haza a családjához, és hétfőn kora hajnalban már megy is vissza. Villanyszerelő. Távvezetékét építenek. Molnár néni egy nagy üzemben munkásnő, ahol rádióalkatrészeket gyártanak. Elkészíti a reggelit, s már fél hétkor elindul munkába. Nyugodtan megy, mert tudja, hogy a gyermekek rendbe teszik a lakást.

Margitka fel is kel azonnal, amikor édesanyja elindulás előtt megcsókolja. Mosdik, fésülködik. Közben beszél a szobába:

– Keljetek fel, ti hétalvók! Öltözzetek gyorsan!

Akárhogy haragszik is Margitka, a fiúk bizony sokszor csak nevetnek rajta. Mégis fölkelnek, mosakodnak, öltözködnek. Reggeli után mindent a helyére tesznek. Van is rend a lakásban, mikor elindulnak az iskolába.

Délután rendszerint először az édesanya ér haza. Boldogan néz körül a lakásban. Mondja is sokszor a szomszédoknak:

– Olyan jó, hogy ilyen gyerekeim vannak, öröm értük élni, dolgozni.

Dolgozik is sokat Molnár néni. Mikor megjönnek a gyerekek a napköziből, édesanyjukat mindig munkában látják: mos, vasal vagy varrogat, ilyen nagy családnál hogy is lenne másképp. Aztán a vacsorafőzés. Igaz, nagy könnyebbség a kitűnő gáztűzhelye, meg az is, hogy bármelyik gyermeknek szól, mindegyik szívesen segít: boltba megy, megterít. A tanulást már a napköziben elvégezték, azért marad idő a játékra, olvasgatásra is.

Szombaton délután más a napirend. Akkor édesapa is otthon van. Édesanya Margitkával bevásárolni megy a vasárnapi ebédfőzéshez. Ezalatt édesapa a két fiúval nagytakarítást végez. Aztán kiadja a jelszót:

– Ma mi főzzük meg a vacsorát!

Hiába tiltakozik édesanya és Margitka, mikor hazajönnek, be kell vonulniuk a belső szobába. A központi fűtés kellemes meleget áraszt. Ők pedig olvasnak, vagy megnézik, hogy mit ígér a rádió és a televízió műsora.

Vacsora után együtt ül a család a barátságos, meleg szobában. Édesapa elmondja, hogyan építik a távvezetékét vidéken, édesanya a gyári munkáról beszél, a gyerekek pedig arról, hogy mi történt egész héten az iskolában.

Milyen jó ezekről beszélgetni, milyen jó ezeket hallgatni... Egy hét munkája, öröme száll ajkról ajkra, s akik hallgatják, boldogok, hogy a Molnár család tagjai lehetnek...”

Ekkor mondtam le a Parnasszusról. Megértettem Molnár Zsigmond tanácsstagot, aki egyébiránt borzasztó büszke volt arra, hogy ő is Molnár, noha egy-két apróság zavarta: jó ideig forgatta a fejében, hogyan szerezhetne lakást Pesten a Margit híd közelében, majd az is idegesítette, hogy ő nem távvezeték-építő, ráadásul gáztűzhelye és központi fűtése sincs. Megmagyaráztam neki, hogy ezek részletkérdések, mindezt képletesen kell értelmezni: a molnárosítás a lényeg, s még egy virtigli molnárnak is lehet reménye, hogy Molnárrá nője ki magát. Molnár Zsigmond azonban lelkiismeretes ember, beleásta magát a távvezeték-építés irodalmába, ismeretterjesztő előadást is tartott a témáról. Sikerére jellemző, hogy még a megyei lap is hírt adott róla, idézem: „Albertirsától Vinyicáig címmel filmvetítéssel egybekötött előadást tartott tegnap Molnár Zsigmond a vakok köre számára...” Molnár Zsigmond álmaiban, s ezt előadásában ki is mondta, Magyarország mint a hárommillió távvezeték-építő országa szerepelt.

Kedves Nyájas, töprengjen e nagyszerű utópián!

Orientáció

Tehát a sajtó! Mondanom sem kell, hogy a nemakárki borzasztóan tisztelte az újságírókat (jómagam nemkülönben, ezt esetleg az önéletrajzomba), sokáig böngészte a megyei lapot, főleg a híreket, hiszen innen látszik igazán, milyen mozgalmas felénk az élet. Ki hallott még olyan nagyszabású sírásó versenyről, amelyet például Ködszálláson rendeztek? És micsoda találékonyságra vall, hogy Keservesen, a téesz földjein idomított vadászgörényeket vetnek be a mezei pockok inváziója ellen, s – amint arról egy másik hír tudósít – ugyanitt egy ötvenvagonos almáriumot építenek a gyümölcs tárolására. Továbbá örömmel olvashattuk a bócsai tanács megállapítását, miszerint az új temető benépesítése tervszerűen folyik. Kunlapon olyan új típusú víztornyokat gyártanak, amelyeket fejjel lefelé állítanak fel, illetve le, hogy a föld hűvösen tartsa a vizet. Ez azért nem akármilyen, igaz, kedves Nyájas? Nos, ily komoly forrásból művelődtünk mi Molnár Zsigmonddal, s a barátom mostanra már igen politikusan gondolkodott, apró jelekből is finom következtetésekre jutott. Például egy ragyogóan szép napon a megyei lap tekintélyes betűkkel hozta külügyminiszterünk nevét egy cikk fölött, így írva: „ Pu-Ja Frigyes”. Ami ugyebár egy olyan felelősen gondolkodó ember számára, amilyen a nemakárki, fölöttébb zavarbaejtő.

– Látod? – mutatta a címet.

– Látom.

– Tudod, mit jelent ez?

– Nyomdahibát.

A fent említett elnézően mosolygott, csóválta a fejét.

– Nem hiszem.

– Hát?

– Valami kínai orientációt...

Bizony, orientáció és kínásítás, már ezt is tudta a kebelbéli, s mondhatom, elszégyelltem magam naivan parlagi gondolkodásom miatt. Méghogy nyomdahiba! Meg kell azonban jegyeznem, hogy ebben az időszakban én is

rengeteget fejlődtem (ezt természetesen az önéletrajzomba is), például azon töprengtem, hogy magyarosítom a nevemet, és Chiper Péterről Molnár Péterre változtatom. Éreztem, hogy ez fontos lépés lenne, s szerintem (és ezt vegye felhívásnak, kedves Nyájas!) életbevágó, hogy ki-ki molnárosítsa magát. Ez a jövő ígérvénye. Beszélgettünk erről Molnár Zsigmonddal is (aki a szememben valóságos főmolnár), hol őnáluk, hol a Lóláb kocsmában, ahová azért mentünk, hogy el ne szakadjunk a tömegektől.

– Tehát felajánlást akarsz tenni? – kérdezte őfontossága, miközben töprengőre vette a figurát, bigyerészte a homlokát és a haját, bizony, már ezt is tudta, akár egy profi.

– Azt hiszem.

A nemakárki sokáig matatott a fején, aztán felragyogott a képe.

– Évfordulósítani kéne a felajánlást!

– Nem rossz.

– Valami kerek szám kellene!

– Az.

– Jelszavasítsuk a célokat! – adta ki a jelszót.

Így terveztünk, s olyan hevület, lelkesedés vett rajtam erőt, hogy vittem egy korsó sört a Trombitás nevezetű kétes elemnek, aki két tenyerét összetette, belefúj, s nyomban fölharsant a Rákóczi-induló. Roppant felemelő és ünnepélyes pillanat volt.

Medvekaland

A látogatás baráti volt. Pártvezér a pártvezérhez. Puszi, puszi, puszi. Három. A bizánci etikett szerint. Baráti hóesés. Baráti jeges szél. Baráti kézfogások. Baráti mosoly a kamerák felé. Később sem történt semmi különös. Tárgyalások, persze baráti légkörben. Látogatás egy üzemben. Munkásgyűlés. Evés. Ivás. Főleg ivás. Baráti beszélgetések. Egy ilyen beszélgetés alkalmával kérdezte meg a házigazdát a vendég, hogy ellátogatna-e kis hazánkba? El. Ezt követően a vendég tisztelettel érdeklődött házigazdája kívánságai iránt, már ami a nyári programot illeti. Vendéglátója némi unszolás után bevallotta, hogy vadászni akar. Lőni szeretne egy medvét. Ebben maradtak. Puszi, puszi, puszi. Egyik pártvezér el.

Hazaérkezése után közölte, látogatása eredményes volt. Baráti légkör. Aláírták. Egyetértettek. Hazánkba látogat. Nyáron.

Az illetékes megkapta a feladatot. Elsápadt. Forgott vele a világ. Úgy érezte, szépen ívelő pályafutása végére ért. A pártvezérnek is szemet szúrt a viselkedése. Mi a baj? Az illetékes hebegett. Na, ki vele! Nálunk nincs medve. Micsoda? Hát... izé... na. Az illetékesről már szakadt a verejték: a pártvezér nem tudja, hogy Magyarországon nincs medve? Úgy érezte, kutyaszorítóba került. Megpróbálta kivágni magát. Van medve, de kevés. A pártvezér megnyugodni látszott. Akkor lesz vadászat? Az illetékes rábólintott. Lesz. Nem volt se holt, se eleven. Napokig ült az irodájában, leverten utasította el a titkárnő kedveskedéseit. Ez a vég. Ebből nincs kiút. Ennyi volt. Vége. Mindennek vége. Kivette a fiókból a pisztolyát. Már megbarátkozott a gondolattal. Kopogtak. Zsebre vágta a stukkert. Később elment. Sétált az utcákon. Kár. Pedig szép ez a város. Jó ez a napsütés... Egyik gyerekkori ismerőse köszönt rá harsányan, karon ragadta, bevonszolta egy kocsmába. Ittak. A magába roskadt férfi nyelve lassan megoldódott. Elmesélte. Nincs medve. A barátja nevetett. Nem gond! Még egy kört! És elmesélt egy tervet. Az illetékes arca felderült, boldogan ölelgette a gyermekkorából előbukkant alakot, akiről most már az is kiderült, hogy falun él, és magángazdálkodó.

Az illetékes elképesztő vehemenciával vágódott be az irodájába. Utasított. Rendelkezett. Telefonált. Berendelt. A titkárnőnek a lélegzete is elállt ekkora változás láttán. Mi történt? az illetékes kihúzta magát. Kitaláltam a megoldást.

A megbízott elment az állatkertbe. Nem, nem tudunk segíteni. Csak egyetlen árva medve kéne! Nincs. A megbízott cirkuszosokat keresett. Végül talált egy kedves, kivénhedt medvét. Az ápoló dicsérte az állatot. Kezes. Szereti az embereket. Idegeneket is. Imádja a társaságot. Szívesen produkálja magát. Például nagyon jól tud... A megbízott leintette. Nem arra kell.

A magasleshez vezető utat vizsgálták. Végimentek rajta. Milyen jó itt a levegő! Az illetékes nagyokat lélegzett. Felmásztak a magaslesre. A megbízott kelet felé mutatott. Tehát arról érkezik a medve. Nézték az utat. Nem látszott, a fák összeborultak felette. Megnyugtató volt a csönd. Madarak röpködtek. Egy bogár mászott a magasles korlátján. Az illetékes a mélybe pöccintette. Saját korábbi kétségbeejtő helyzetére gondolt. Motyogott. Majdnem így jártam én is! Tavasz szellő borzolta a hajukat. A megbízott tovább magyarázott. Minden nap pontosan délelőtt tíz órakor indítsák a medvét! Az ápoló és az erdész bólintott.

Az útvonalon elhelyezték a csemegéket. Odamentek a starthoz. Elindították a medvét. Az ápoló fogta a láncot, vonszolta a málnától a mézig. Szépen haladtak. A medve roppant tanulékonyak bizonyult. Két-három nap után már pontosan tudta az utat. Egy hét múlva már csak a biztonság kedvéért hagyták rajta a láncot. Eltelt két hét, s a medve lánc nélkül ballagott végig az útvonalon. Szorgalmasan gyakoroltak. A medve egyetlenegyszer sem tévedt le az útról. Sohasem torpant meg. Elindult, végigcsemegézte az utat egészen a magaslesig. Elégedettnak látszott. Így teltek a hetek. Az illetékes boldog volt. Naponta beszámoltak neki telefonon a zseniális medvéről. A siker nem volt kétséges. Előléptetésről ábrándozott. Több fizetésről. Újabb hetek teltek el. Elérkezett a nagy nap. Megérkezett a testvéri pártvezér. Repülőtér. Puszi, puszi, puszi. Baráti kézszorítások. Miközben a baráti kamerák barátságosan követték őket, a házigazda odasúgta a vendégnek. Nálunk fantasztikus medvék vannak! A vendég boldogan hunyorított vissza. Mondhatni barátian.

A magaslesen ültek. A vendéget pálinkával kínálták. Célzóvíz. A házigazda kedélyeskedett. A biztonsági emberek az erdőt kémlelték. Ittak. Krákoztak. A segítők előkészítették a fegyvert. A házigazda intett az egyik gorillának, mutatta az óráját. Tíz óra volt. A biztonsági ember beleszólt a rádióba. Jöhet.

A medve elindult. Derűsen szedte össze a megszokott helyekről az eddiginél is finomabb csemegéket. Zavartalanul haladt a magasles felé. A gyönyörű verőfényből csak egy-egy csóva tudott áttörni a lombok között. Béke volt és csend. Csak a medve talpa alatt roppant egy-egy száraz ág. Ez az okos állat már megtette az út felét, s még csak meg sem torpant. Csemegézett, elégedetten csámcsogott. Az elmúlt hetekben szépen kigömbölyödött, szinte megfiatalodott. Tetszett neki ez az új élet. Ment az erdei úton, és felfalta a gondosan odakészített finomságokat. Nem volt semmi baj. A medve egy irtáshoz ért. Ezen a mindig néptelen helyen azonban most egy szép csapat asszony kapálgatta a facsemetéket. Amint meglátták a medvét, visítva dobták el a szerszámokat, és kétségbeesetten rohantak a magasles felé. A medve láthatóan megörült a váratlan társaságnak, a nők nyomába eredt. Az irtás túlsó szélén lévő biciklik közül felkapott egyet, felpattant rá, és tekert az asszonyok után.

A magaslesen várakozók elé kiviharzott egy csomó tébolyult nő, nyomukban pedig vidáman biciklizett egy medve. A magaslesen lévők döbbenet nézték a jelenetet. A vendég elfelejtett lőni.

A mosoly

A szerelvény utolsó kocsijától haladtam előre, válogattam az utasok és az ülőhelyek között, de az igazat megvallva, valami vonzó, csinos nőt kerestem, hogy a közelébe ülve kellemesen szemlélődhessenek hetven kilométeren keresztül.

A szerelvény közepén járhattam, amikor az egyik fülkében váratlanul megláttam a zongoristát. Abban a másodpercben már tovább is léptem volna, hiszen nehéz természetét ismerve nem sorolhattam a kellemes útitársak közé. Egy futó pillantást vetve a fülkében trécselő, ordenáré módon kifestett két középkorú asszonyságra, eliszkolásra hajló szándékomat helyesnek is ítélném volna, de egyetlen apró, fölöttébb szokatlan jelenség megállásra késztetett. A zongorista mosolygott. Nem is mosolygott: sugárzott! Hangtalanul kacagott... Ez a régóta ismert, ám most gyökeresen új arc megállásra késztetett. Elhúztam az ajtót.

– Szabad?

– Tessék.

A zongorista helyet mutatott. Ragyogott a szeme. Leültem a vele szemközi ülésre. Kíváncsian néztem ezt a tegnap még elképzelhetetlen átváltozást. Mert a zongorista talán soha életében nem mosolygott. Kisgyermekként lehet, hogy nevetgélt is, mint a többi kölyök, de amióta én ismerem, s ennek is van vagy két évtizede, komoran járkált a világban. Pedig foglalkozása miatt vidámnak illett volna lennie, egy presszóban zenélt, s az ember azt gondolná, hogy aki vidám dalokat játszik, az bizonyosan maga is vidám ember.

Ő azonban zord volt, s ennél fogva elég riasztó is. A presszóban sem szólt senkihez. Mogorván verte a billentyűket, pedáns szalonzenét játszott, látszólag a legkisebb érzelmi azonosulás nélkül, ám kitűnő technikája miatt senkinek sem jutott eszébe számon kérni a beleélés külső jeleit. A zongorista nem mosolygott, nem vicsorgott, nem görnyedt a billentyűk fölé, nem hajlongott átszellemülten, ahogyan azt a televízióban időnként láthatja az ember, hanem egyszerűen csak ült egyenes derékkel, átnézett a vendégeken, az ide-oda gomolygó cigarettafüstön, és makacsul az ajtót bámulta. A játék szüneteiben aztán senkire sem nézve kivonult az utcára, átsétált a szemközi park hatalmas gesztenyefái alá, lődörgött egy ideig a zöldben, aztán visszaindult, s amint újra belépett a presszóba, azonnal a zongorához ült, nem lehetett odacsalogatni egyetlen asztalhoz sem, még a törzsvendégekkel sem állt szóba, s ha netán valaki egy pohárka konyakot helyezett a zongora fényesen fekete fedelére, azt durván elküldte a poklok mélységes fenekére a poharával együtt. Fapofával végezte a munkáját, és egyszerűen megközelíthetetlen maradt. Egyre az ajtót bámulta. Megfigyeltem, hogy tökéletesen közömbös maradt a tekintete a belépő vendégek láttán, lehetett az akár a legrongyosabb csavargó. Ám ha alacsony, feltűnően dagadt férfi jelent meg az ajtóban, akkor a zongorista szeme megvillant, szinte megemelkedett ültében, a keze önkéntelenül is sebesebben futkározott a billentyűkön, miközben a tekintetével jó ideig követte a belépő alakot. Aztán váratlanul visszaroskadt előbbi helyzetébe, keze visszaállt a korábbi ütemre, szeme ismét az ajtóra meredt. Éveken keresztül figyeltem a zongoristát: sohasem viselkedett másként. Furcsa ember volt, de azt hittem, megszoktam. Szorongattam a lányok kezét a mocskos asztalok alatt, beszélgettem a barátaimmal, nagy kortyokban, mohón nyeltük a sört, ám ha a tekintetem véletlenül a zongoristára tévedt, nyugtalanság fogott el. Nem tudtam megmagyarázni magamnak sem, hogy miért. Egy idő után rájöttem, hogy a szabadnapjain mindig elutazott. Ilyenkor bakancsot húzott, erősen vasalt, ormóttan bakancsot, még a legnagyobb kánikulában is. Néhány nappal ezelőtt, talán két napja vagy három, pontosan ebben a bakancsban láttam felkapaszkodni a vonatra. Komor volt, mint rendesen, köszönésként éppen csak morgott valamit, s

igyekezett a kocsi belsejébe. A bal lábát kissé húzta, szálas alakja ettől furcsán ingott. Nehéz lenne okát adni, miért, de már igen régen úgy éreztem, ennek az apró fogyatékoságnak is köze van a zongorista zord kedélyéhez és titokzatos útjaihoz. Egy alkalmas pillanatban, látszólag érdektelen témák felől közelítve és semmiségekről kérdezősködve, kifaggattam ennek a barátságatlan embernek a volt feleségét, akitől már évek óta különváltan élt. Az asszony se tudott magyarázatot adni semmire, csupán találgatott. Alighanem az édesanyja halála miatt lett ilyen rosszkedvű, vélekedett a nő. Az anyjának gyomorrákja volt, s halála előtt vádolta a családját, kiabált, hogy miért tették a hasára ezt a sok krumplis zsákot... A zongorista elvált felesége tovább töprengett, s eszébe ötlött az ötvenes évek közepe táján történt esemény. Későbbi apósát feljelentették valami közelebbről meg nem határozott fegyver rejtegetéséért, ezért bekísérték a fiával, vagyis az ő későbbi férjével együtt, aki akkor csupán tízesztendő volt. Az egykori csendőrlaktanya épületében a falhoz állították mindkettőjüket. A gyerek bal lába kissé csámpásan állt, ezért egy Kisnémeth nevű ember durván belerúgott a bokájába. Az apa szólt, hogy miért bántják gyereket, erre ugyanaz a bakancsos alak az ő bokáját is szétrúgta, és kiverte a fogait. Egy parittyán kívül természetesen semmit sem találtak a lakásukon, s az egész akció mögött személyes bosszút gyanított az apósa, akitől egyébként az egész történetet hallotta, mert a fia, azaz a zongorista, erről sohasem beszélt... Az asszony elgondolkozva hozzáfűzte, hogy azokat a zavaros időket sokan arra használták fel, hogy leszámoljanak a haragosokkal. Ezt a szüleitől hallotta, ő maga sem tudhatja, hiszen akkor még egészen kicsike volt... Hallgattunk. A zongorista elvált felesége azon medítált, hogy esetleg mégis az apja halála miatt keseredett meg a volt férje, ugyanis öngyilkos lett az öreg, ő nem is tudja pontosan, miért...

Múltak az évek, s én egyre kevesebbet jártam a presszóba. Már-már elfelejtettem a zongoristát, napi gondjaim mögé szorultak mogorva titkai, jöllehet továbbra is láttam néha bakancsban csattogni az állomás felé. Ezen a nyáron azonban ismét jobban figyeltem rá. Történt ugyanis, hogy egy dunántúli kis településen jártam meglátogatni távoli rokonaimat, s ők említették, hogy talán három évvel előttem járt abban a faluban egy magas, kissé sánta fiatalember, s érdeklődött valaki után. Aki érdeklődött, s aki után érdeklődött, állítólag ugyanabban az alföldi városban laknak, illetve laktak, ahol én is élek, mondták a rokonok.

- Említette az illető nevét?
- Hogyne...
- Kisnémeth?
- Az.
- Itt lakik még?
- Elköltözött. Talán másfél éve.
- Hogy nézett ki?
- Kicsi volt és kövér.
- Nagyon kövér?
- Nagyon.

Egyre csak bámultam a zongoristát, fürkésztem az arcát. Észrevehette, hogy felderült a képem, mert elnevette magát. A vonat egykedvűen csattogott alattunk, a két kifestett középkorú hölgyemény süteményrecepteket sorolt, mi pedig egyre mosolyogtunk.

- A bokáját? – kérdeztem.

Úgy látszott, meglepődik, egy halvány felhő is átsuhant a homlokán, de szinte azonnal felragyogott és bólintott.

- Azt.

Néztük egymást, mosolyogtunk, időnként hangosan is elneveltük magunkat. A két asszonyság meghökkenve pillogott felénk.

– A fogsorát is? – kérdeztem ismét.

– Azt is – nevetett a zongorista.

Többet nem beszéltünk a dolgról.

M m e

Hevület

Viktória álmatagon hallgatta a sportkör elnökének sirárait. Ilyen nehéz, olyan nehéz. Ez kéne, az kéne. Támogatás. Erkölcsi. Anyagi. Mert különben. Viktória cöcögni kezdett: „Ccc...” A falon függő Leninre nézett, erre sietősen hozzáfűzte: „P”. A hely szelleme. Ugyebár.

Aztán egyedül maradt. Sétált fel s alá, szeme minden fordulónál a falon lévő képre tévedt. „Vajon milyen férfi lehetett Vlagyimir Iljics?”

Nevetett. Egy vicc. Lenin Lengyelországban. Az íróasztala végénél megállt, két könyökével rátámaszkodott, bedűlt. S ott, mögötte. Igen. Érezte. Viktória lihegett. Ült a széken. Zsebkendőjével törölgette a tenyerét. Szagolgatta. Hm. „Nahát!” Rendezgette a ruháját.

Kopogtattak az ajtón. „Tessék!” Egy kissé még remegett a Viktória hangja. Simára hízott fiatalember lépett be. „Ááá, az instruktor elvtárs, a kábéból!...” Viktória felugrott, kezét nyújtva sietett eléje. Elvtársi légkörben. A kézfogás után az instruktor leült, diszkréten szimatolgatott. Az orrához emelte a kezét. A kézfogókat. Viktória megdermedt. Az instruktor elmosolyodott, csóválta a fejét. „Nagy kujon vagy te, Szabó elvtárs!” Heherészett. „Aj, de nagy kujon vagy!” Viktória pironkodott. Az instruktor cinkosan kacintott. „Aranka volt, ugye? A titkárnőd.” Viktória szerényen mosolyintott egyet, széttárta a karját, nem szólt, de a hallgatása felért egy igennel. Az instruktor elragadtatva csapkodta a saját combját, hogy „nahátmicsodafaszagyerekvagyteszabóelvtárs”, majd kíváncsian kérdezte: „Itt?” Viktória megint mosolygott egy kicsit, szemérmesen bólintott, de hát ó, de hát semmiség, szóra sem. Az instruktor hirtelen nagyon komoly lett, s amolyan osztályharcos hevülettel mondta:

„Mindent meg kell tennünk, Szabó elvtárs, hogy a dolgozó nőknek jó legyen a közhangulata. Ugyanis tőlünk függ a közhangulat.” Viktória bólogatott. „Hát igen. Igen.”

Aztán dolgozni kezdtek. „Milyen a városban a közhangulat?” – kérdezte az instruktor. Elnevelték magukat. „Egyébként nagyközség” – helyesbítette tapintatosan Viktória. Aranka lépett be a kávéval. A kábés ember nagyon megbámulta. Viktória zavartan pillogott a titkárnőre, és finoman kacarászott.

Pásztoróra

Sajó úr unottan ásított. Viktória pongyolában illegette magát a tükör előtt, majd kirúzsozta a száját. Végigvonult a szobán néhányszor, mint egy manöken. Aztán ő lett a végzet asszonya. Démon. Szende. Buja. Végül lekuporodott Sajó úr mellé. „Tudja, Sajó úr, ez a pongyola az Izabelláé. Ő a barátnőm. Igen, a barátnőm. Szinte. Imádom a holmijait. Most is az ő bugyijában vagyok. Mutassam meg?” Sajó úr hallgatag volt, éppen csak odapillantott a virágos fehérneműre, majd ásított egyet. Viktória csak hümmögött ekkora érdektelenség láttán, s azért is

megmutatta. A melltartóját is. Ám Sajó úr unottan pislogott. „Talán mert lapos vagyok” – morfondírozott Viktória.

Közelebb húzódott Sajó úrhoz. Titokzatos képpel hajolt a füléhez. „Képzeld! Egyszer megcsókoltam egy nőt.” Jelentőségteljesen nézett a másikra. Sajó úr félretartott fejjel figyelt. „Igen. Szabályos csók volt. Még a nyelvemet is...” Sajó úr nyitva felejtette a száját, lihegett. Viktória keze végigsimította Sajó úr testét. „Milyen szőrös!” Majd később. „Milyen izmos!” Keze továbbcsusszant. Oda. Sajó úr szájából csorgott a nyál. Viktória ledobta a bugyit. A pongyoláját fölhajtotta a hátára. „Csak ügyesen! Csak ügyesen!” – suttogta Viktória. A hátában érezte Sajó úr körmét.

Utána lezuhanyzott. Lemosta, ledörzsölte a rúzszt is. Nadrágot, inget vett fel. Iszogatta a kávé. Olvasgatta az újságot. A cikkek merényletekről, háborúkról adtak hírt. „Rohadt férfiak!” – sziszegte Viktória.

Csöngettek. Sajó úr ugatva rohant az ajtóhoz. „Izabella?... Nem, nem... A postás” – gondolta Viktória. Visszazavarta az ebet a szobába. Ajtót nyitott. „Itt tessék aláírni!” – mutatta a postás. Aláírta: „Szabó Viktor”.

Agyó

Nem sietett. Tudta, elkésik, de nem izgatta. Megállt egy utcai könyvárusnál. „Megvan az Illatos kert?” Az asszony szeme végigpásztázott a könyveken. „Sajnos nincs, de tudok ajánlani mást. Az Oltás és szemzést.” Továbbment. Már látszott a pártbizottság túlméretezett épülete. „Jaj, de ronda!” Viktória inkább a kirakatok felé fordult, nézelődött, mintha szándékosan odázná el azt a pillanatot, amikor mégis be kell lépnie abba a ronda épületbe. „Ki itt belépsz...” – motyogta. Es belépett. Aranka fogadta, hogy telefonon keresték a kábéból, meg még ez is kereste, az is kereste. Viktória leállította, bement a szobájába. Rávigyorgott Leninre. Előrehúzta a kép alját, élvezettel olvasta a kézírását. „Mocskos banda.” „Tróger bolsik.” „Rohadt népség.” Előkotort egy fekete filcet, a kép hátuljára írta: „Agyó, fiúk! Szabó Viktor.” Kiment, körömlakkot kért Arankától. Kapott. Gondosan pirosra mázolta a körmeit. Elégedetten fújogatta az ujjait. Visszavitte a lakkot. „Pá, kicsim!” – fuvolázta a titkárnő felé, és kilibegett az ajtón. A kirakatokban sokáig nézte a bugyikat, melltartókat, blúzokat, szoknyákat, a különféle pirosítókat és szagosítókat. Aztán a női fodrász felé vette az irányt. Hajfestést kért. Szókére. Csacsogott. Mutogatta a körmét. A nők döbbenten nézték. Aztán hazaindult. Az emberek megfordultak utána. Otthon föltett egy lemezt. A csókok íze, jaj, de! Ivott egy kis likórt. Mostanában ezt szerette. Levetkőzött. Forgolódott a tükör előtt. Később varrótűt vett elő, belefűzte a cernát. Fehéret. Előszedte a borotváját. Üdvözült mosollyal állt a tükör előtt. „Üdvözlöm, madám!” És egy lendületes mozdulatot tett a borotvával.

A repedés

Végre minden a helyére került. Nagyjából kitakarítottak, de a fürdőszoba apró kövecskéinek ez semmit sem ért.

– Talán valami vegyszerrel – javasolta a férj. – Holnap.

A konyhában is ez volt a helyzet. A szobákban kissé még érződött a fölcent parketta csípős szaga, de ők boldogan lélegezték be.

– Na? – nézett hevülten az asszonyka.

– Isteni. A mienk.

Kipróbálták a fürdőszobát, zuhanyoztak. A víz csak langyos volt, de sebj, holnap majd beállítják. Most ez is kellemesnek tűnt, az albréti lavór után

különösen. Lemosták a költözködés mocsját, verejtékét. Megágyaztak. Egy ideig még égették a villanyt, önfeledten nézték a vadonatúj bútorokat. Utána lekapcsolták, s a sötétben egymást nézték, élték. Villany. Zuhany. Jóleső fáradtság nehezítette szempillájukat. A férfi még egy pillantást vetett a szobára, körülfutott szeme a mennyezeten is, észrevett egy hajszáltrepedést.

– Hm! – mormogta halkán.

– Szóltál? – kérdezte álmosan a fiatalasszony

– Nem.

– Számold meg a szoba sarkait!

– Jó – motyogta, és lekapcsolta a lámpát.

Gyönyörű reggelre ébredtek. Másnap ismét. Megint.

Végre minden a helyére került, a tányérok, a lábasok, evőeszközök. A férj ezúttal semmit sem tört el.

– Menj csak, ülj le, azóta hűlt az étel! – biztatta az asszonyka.

Ment, leült. A felesége ragyogva hozta a tálat.

– Na? – nézett a férjére várakozóan.

– Isteni! – kóstolgatta a töltött káposztát.

Zuhanyoztak.

– Valamit csinálni kell a vízmelegítő lemezével, lassan szétég!

– Hiszen még csak egyéves!

– A parketta is mozog néhol.

Egy ideig nézegették a hibákat, majd lefeküdtek. A férfi tekintete körülszaladt a mennyezeten, kereste a hajszáltrepedést. Megtalálta. Odébb egy másikat, harmadikat.

– Hm! – mormogta halkán.

– Szóltál? – kérdezte álmosan a fiatalasszony.

– Nem.

Gyönyörű reggelre ébredtek.

Tettek-vettek a lakásban. Végre minden a helyére került, megtalálták a gyerekágyának is a legvédettebb sarkot. Nézték a pici leánykát.

– Na? – nézett a férjére sugárzó arccal az asszony

– Isteni. A mienk.

Később lefeküdtek, égették a villanyt, szóltanul fogták egymás kezét az ágyban. A férfi tekintete nyugtalanul pásztázta a mennyezetet: minden panel mentén repedés húzódott. Továbbfutott a tekintete: az oldalfalakat szintén apró repedések hálózta be. Nahát, morfondírozott magában, pedig csak hatéves a lakás.

– Szóltál? – kérdezte az asszony.

– Nem.

Gyönyörű reggelre ébredtek. Délutánig rohanással telt az idő, de minden a helyére került időben, elkészült a vacsora, a torták. Bejött a lányuk, mosolygott, körülfordult néhányszor.

– Na? – nézett a férjére az asszony.

– Isteni! – ámuldozott a férfi, s alig tudta levenni a szemét a sudár menyasszonyról.

Csak egyszerű, szolid vendégsereg örült az ifjú párnak, megvacsoráztak, beszélgettek, kicsit énekeltek, de még hajnal előtt elment mindenki.

Lefeküdtek. A férfi felriadt: mintha mászkált volna valaki a szobában. De mégsem. A recsegés néha mégis ismétlődött. A hajnali félhomályban a férfi mély repedéseket vélt látni a falakon. Aztán elaludt.

Gyönyörű reggelre ébredt.

Kitotyogott a felesége sírjához, virágot tett a fejfa mellé. Odament a temetőcsősz.

– Na? – mutatott a sírra.

– Isteni! – dünnyögte a férfi. – Szépen rendbehozta.

Hazaballagott. Útközben befizette a lakás utolsó részletét. Otthon az ajtót nem tudta becsukni. Nagyon fáradt volt. Lefeküdt.

Gyönyörű reggelre ébredtek.

A felesége frissen, boldogan szellőztette a parketta csípős szagát, nagyokat nyújtózott, ropogtatta a csontjait.

– Jól aludtál, lustaság? – évődött az ifjú férjjel.

– I...igen.

– És mit álmodtál? – csicssergett az asszonyka.

– Semmit – morogta a férfi. – Igazán semmit.

– Nagy kár – csivitelte a párja.

A férfi mogorván bámulta a mennyezeten árválkodó hajszáltrepedést.

Szergejjel a váltón

Rébusz

Vot.

Engem már nem akartak a szüleim, mert nagy volt a korkülönbség a fiúk és én között. Három fiú született előttem a családban. Egy bátyám még él, ő 1920-ban lett meg. Én 1932-ben születtem.

Nagyon rossz körülmények között éltünk. Mamácska és papácska nem tudott tenni semmit. Háromszobás volt a lakás, de a három szobában három család lakott. Egy fürdőszoba. Egy konyha. Egy vécé. Összesen. Ezek közösek.

Plóha.

Mi az egy szobánkban heten laktunk. Heten. Papácska akkor ellenőr volt. Mamácska irodában dolgozott. Akkor Szibériában laktunk.

Nem voltunk burzsujok. Soha. Mamácska egy elszegényedett kereskedő családjából jött. Örökölt egy üzletet. Nagyon jólelkű volt. Nagyon. Foglalkozott inkább nem kereskedéssel, hanem ásatásokkal. Önmagát képezte, olvasott sokat. Őt érdekelt sok minden, de a kereskedés nem érdekelt. Kölcsönbe adott árut. Tartoztak neki. Sokan. Teljesen elszegényedett, mert nem kapta meg a pénzt. Hiába, jólelkűnek nem mindig jó lenni. Mire 1917 eljött, mamácskáék már szegények voltak. Nem olyan nagyon szegények, de szegények. Volt ház. Állatok voltak. Búza volt. Mezőgazdasággal is foglalkoztak. Enni tudtak.

Aztán jött a baj.

Vot.

Azt ajánlották, hogy adják oda nagyon olcsón a házat. Ha nem adják, elveszik, és semmit nem adnak. Muszáj volt odaadni. Nagyon idős volt már akkor a bábúská, nem bírta azt az állapotot. Beteg lett, egészségileg teljesen leromlott. Akkor a szibériai városból elmentek papácskáék, elvitték a bábúskát is, de ő mégis meghalt rövid időn belül. Már a faluban. Ahová költöztek papácskáék.

Ez nagyon szép falu volt. Nagyon szép hegyvidékben van. Nagyon szép tavak vannak. Kirgizek laknak. Többnyire. De kozákok és fehérek is. Tehát oroszok. Nem volt túl gazdag falu. Pár család, aki volt... A postás, az orvos... Ezek voltak a leggazdagab... leg-gaz-da-gab-bak.

Jaj, ez a magyar nyelv!

Gyéduskát még nem mondtam. Ők elég jól álltak. Mamácskáék tízen voltak testvérek. Mindenki dolgozott. Páran elvégezték a gimnáziumot. 1917-ben az egyik testvére mamácskának Franciaországba ment a fehérekkel, ott tolmács lett. És mamácska egyik fivére mérnök lett. A többi dolgozó.

A másik gyéduska tisztviselő volt. A papácska apja. Postán dolgozott. Papácska 1885-ben született. Péterváron tanult keleti nyelveket. Japán nyelvet tanult és tibetit. És angolt is. Franciát is. Aztán dolgozott mint ellenőr. Nem tudom pontosan, nemesi rangot hogy kaptak abban az időben? Papácska a szülei után biztos nem kapott. De valahogy lett neki. 1914-ben vette feleségül mamácskát. Péterváron laktak. Tehát az egész forradalom a szemük előtt volt. Nem nagyon meséltek erről. Mamácskától próbáltam kérdezni, mi volt, hogy volt? Nem mondott semmit. Csak azt mondta, hogy nagy zűrzavar volt. Ennyit. Mamácska akkor még nem dolgozott. Fiatalasszony volt. Papácska egy bankban dolgozott. De nem mondtak nekem mást. Ilyen téma nálunk egyáltalán nem volt, mert minden miatt lehetett börtönbe kerülni. Minden miatt. Gyerekbeszéd miatt is. Papácska és mamácska félt a gyerekbeszédétől. Úgyis volt nagyon rossz a nemesi izé... Plóha. Meg a kereskedés is. Eleve.

Az összes aranyat vitték volna nyugatra a fehérek. A bankból. Ezzel a vonattal kellett volna papácskának és mamácskának is elmenni. Tehát a bank

összes dolgozója ment volna nyugatra, de valami történt útközben. Járvány volt? Tífusz? Akkor nagyon sok embert útközben leszállítottak a vonatról. Így kerültek le a papácskáék is. Kényszerleszállás volt tulajdonképpen. És ezután kerültek Szibériába. De soha nem beszéltek erről sem. Félték a gyerekbeszédtől.

Félték.

Mindig fel voltak készülve arra, hogy papácskát elviszik. Készítettek egy batyut, hogy amikor jönnek érte, valami ruhanemű legyen nála. Meleg holmi. Szappan. Törülköző. Hogy csak felkapja, és már vigye is. Ha kell. Egyszer el is vitték, de szerencse volt. Visszahozták. De papácska batyuja utána is ott volt. Mindig. Míg meg nem halt.

Ott nem kellett sok a börtönhöz. Amikor Péterváron dolgozott papácska a bankban, keresett pénzt, normálisan éltek, mint most én. Két szoba volt papácskának és mamácskának. Több nem volt. Nem voltak gazdagok. De ha valaki rájuk mondja, végük!

Csend volt otthon, nagy csend. Szabadon soha nem beszéltek, se ismerősökkel, se velünk. Senkivel sem. Nem lehetett. Még ma sem lehet eléggé. Most is jönnek onnan a levelek, de a levélben semmit sem írnak. Talán nem mernek. Hát le lehet azt írni, hogy nincs a boltban hús? Nem lehet, gondolom. Elolvassák a leveleket is. Mindig csak azt írja nekem mindenki, hogy jól vagyunk, nincs semmi baj. Pedig baj mindig volt.

Vot.

Úgy alakult a sors, hogy amikor egyéves voltam, a legidősebb bátyám éppen elvégezte a kilencedik osztályt. Dolgozott akkor. Egy értelmes, elitebb társaságban egy újságot adtak ki. A legtöbb gyerek még kilencedikbe járt. Abban az időben éppen személyi kultusz volt. Sztálin volt a cár. Elég volt valakinek egy szót is szólani... Akármit... Az újság miatt azt mondták, hogy a bátyámnak a Nyugattal van kapcsolata. Egy tizennyolc éves gyereknek! Akkor leültették. Többen voltak ők. Vagy tízen. Mind a tízet leültették. Pedig csak próbálták leírni az ottani helyzetet. Az ottani életet. Versekert írtak. Elbeszéléseket írtak. A bírósági tárgyalás zárt volt. Nem lehetett bemenni. A családnak sem lehetett. Viszont mamácska az ajtó mellett állt, és valami foszlányokat hallott. Azt hallotta, hogy nagyon bátran viselkedett a bátyám. Mint a fiatalságra jellemző, hogy heves, mindent mer mondani. Amit gondol. Azt mondta, hogy nem jó úton megy a társadalom. Nem azt csinál, mint amit ígérnek, ami lett volna jó. Az emberek reszketnek. Aki forradalmár, az is kerülhet olyan helyzetbe, hogy lesz belőle fehérgárdista. Észre sem veszi. Minden megfordulhat. És nagyon sok besúgó van... Ilyeneket mondott a bátyám. Börtönbe is csukták. Egy darabig még írt leveleket, de aztán teljesen megszakadt a kapcsolat. Sohasem szabadult ki. Vlagyivosztk környékén voltak, vasutat építettek. Nehéz munkát végeztek. Aztán nem írt. A szüleim nagyon kíváncsiak voltak, de ezt nem mondtak nekem. Amikor visszajött a középső bátyám a frontról, akkor forszírozták. Én még akkor kicsi voltam. De ők forszírozták, hogy tudjuk meg, mi történt. És akkor több levelet írtak a helyre, ahol ült. Háromféle levelet kaptunk, de nem biztos egyik sem. A legutolsóban az volt, hogy meghalt. Hogy tífuszban meghalt. A másik levélben az volt, hogy tíz évet kapott az újságért, de szökni akart, tehát adtak neki még tíz évet. Viszont megint akart szökni, ezért lelőtték. A harmadik levélben csak az volt, hogy szökni akart, ezért még tíz évet kapott. Ki tudja, mi lett vele? Otthon sohasem beszéltek róla. Egyáltalán nem beszéltek. Soha. Nem tudtam róla semmit. Ha kérdeztem is, csak foszlányokat tudtam meg. Álomszerű volt ez a bátyám, homályos, mintha nem is lenne. Azt sem tudom, mennyivel volt idősebb a középső bátyámnál. Még ezt sem tudom. Ennyire nem beszéltek róla.

Ez rossz. Plóha.

Amikor a háború jött, a kisebbik bátyámat elvitték katonának. Kiképezték. Őrségben állt, de öt percre elszaladt fagyaltot enni, mert meglátott, hogy van. Akkor azonnal katonai bíróság. A front első vonalára küldték. Egy év múlva meg is halt. Már ő sem volt. Az élet nem igazságos.

Vot.

A háború alatt nagy éhség volt nálunk. Rettentő nagy éhség. Úgy hallottam, Magyarországon is volt. A városból mentek, és cseréltek a faluban egy kis élelmet. Kenyeret. Tojást. Szalonnát... Mamácska is járta a falut, és cserélt tárgyakért vagy ruhákért az élelmet. Nagyon zord volt ott a klíma. Szibériában. Nagyon hideg volt. Nagy éhség volt. Akkor az orvosok azt mondták papácskának, hogy ha nem megyünk el valahová a déli vidékre, ahol legalább gyümölcs van, jobb a termések, akkor azt lehet várni, hogy meghal mamácska az éhségtől. Már nagyon rossz állapotban volt. És akkor elindultunk. Kirgíziában meg Üzbegisztánban éltünk. Hol az egyik helyen, hol a másik helyen. Idős volt papácska, ezért a frontra nem vitték már. Mamácska is negyvenéves volt már akkor, amikor én születtem. Papácska meg még öregebb. Délen is nehéz körülmények voltak, de enni tudtunk. Albérletben laktunk mindig. Mamácska egy bányában dolgozott, ott volt élelem, nem éhezünk már. De nem volt mit vegyünk fel. Viszont akkor az egész ország ilyen volt. És a lakás! Az üzbégeknek általában nincs padló, hanem föld. Földes a lakás. De ez általános, mivel meleg éghajlat van. A házak nem fából vannak, nem is téglából, hanem... Na! Agyag?... Igen, agyagházak vannak. Lapostetők vannak. Nekünk egy kis szoba volt. Semmi mellékhelyiség. Csak egy szoba. Hármunknak. Se konyha, se előszoba. Én egy oázisban jártam iskolába. Az egy nagyon szép vidék. Nagyon sok gyümölcs van. Nagyon sok napsütés van. Sivatag van, de ez az oázis nagyon jó. Több helyen laktunk. Mindig egy szobában. Utoljára is. Háznak nem lehet nevezni. Viskó volt. Két kis ablak. Földes.

Most mondok valami jót. Vot.

Műszaki főiskolára mentem. Gépésznék. Ott ismerkedtem meg egy magyar fiúval. Ő is ott tanult. Gépésznék. Fialok voltunk. Jó volt akkor. Jártunk egy kicsit együtt. Összebarátkoztunk. 1954-ben összeházasodtunk. Általában a szülők féltenek a gyerekeket, ha valahova messzebb házasodnak. Más városba. Ezer meg kétezer kilométerre. Magyarország pedig külföld volt. Örültem, hogy hozzáengedtek a fiúhoz. Amikor már itt éltem, megkérdeztem, miért engedtek el ilyen könnyen? Ilyen messzire? Akkor mondta mamácska és papácska, azért, hogy meglássam, másképpen is lehet élni. És megláttam.

Vot.

Először jöttem 1955-ben. Akkor egy évig éltem itt. Nem dolgoztam. Nem tanultam. A férjem dolgozott. Mint mérnök. Nekem nagyon furcsa volt, hogy mindent lehet a boltban venni. Majdnem nevetséges, mert akkor itt is azt mondták, hogy nagyon rossz volt a helyzet. Nagyon rossz. Plóha. És nekem mégis olyan volt, mint a mese. Olyan volt ez az ország, mint a mese, amikor idejöttem. Óriási volt a különbség. Otthon hozzá voltam szokva, hogy mindenért sorba kell állni. Hogy nem az van a boltban, ami kell, hanem hol ez, hol az. Itt? Akár ruházati boltba, akár élelmiszerbe az ember elment, mindent lehetett kapni. Nagy volt a választék. Az otthonihoz képest!

Én orosz vagyok. Hallottam mindig, hogy az oroszokhoz nem a legjobb a viszony itt. Magyarországon. De én soha nem éreztem ezt. Magamon nem éreztem. Nagyon kedvesek, nagyon aranyosak voltak mindig a magyarok. Aztán rájöttem, hogy nem voltak teljesen őszinték. Talán féltek tőlem. Nem mertek utálni. De tőlem nem kellett volna félni! De ők ezt nem tudhatták.

A férjem egyből kapott lakást. Szoba, konyha, spájz... Igaz, hogy nem volt szép bútorunk... Nem volt nekem hozományom! Vaságyon aludtunk. Nagyon szép, padlós lakás volt. Fürdőszoba is. Minden jó volt. Később mégis kaptunk egy

egész lakást. Egy egész házat! Az olyan volt, mint az álom! Nem is tudtam elképzelni, hogy így is lehet élni. Jó volt. Nagyon. Csak még nem végeztem el a főiskolát, akartam visszamenni. És akkor sikerült mint magyar ösztöndíjasnak elmenni a főiskolára. 1956-ban mentem el. Augusztusban. És aztán jöttek az események. Októberben. Az újságokban olvastuk odakint, hogy ellenforradalom. Hogy nagyon sok idegen elem belekeve... beleke-ve-re-dett az eseményekbe. Ilyeneket írtak az orosz újságok. Hogy fel akartak itt forgatni mindent, hogy a régit visszahoznak. De a magyar nép nem akar ilyet, és segítséget kért tőlünk. És segítettünk... Más voltam én még akkor, nem ilyen, mint most. Elhittem mindent. Mindent, amit írtak. Mindent úgy vettem, ahogy mondták. Jól megneveltek gyerekkoromban. Meg utána is. Amikor a mamácska és a papácska véletlenül arról beszélt, hogy régen emberibb módon éltek, én mondtam, hogy bezzeg nektek jó élet volt, mert ti is kizsákmányolók voltatok, de a nép az nyomorgott. Ilyeneket mondtam. A saját mamácskámnak és papácskámnak. Annyira belénksulykoltak. Annyira belénkverték. Mikor Kínában meghalt Mao, láttuk a televízióban, hogy sírtak az emberek. Pont ugyanígy sírtunk, amikor Sztálin meghalt. Iskolás voltam akkor. Az emberek sírtak. Bőgték az emberek. Nem parancsra! Őszintén. Volt egy kis emlékmű az iskola udvarán, mi ott sírtunk. Aztán hazamentem. Bőgve. Papácska és mamácska is sírt. Az örömtől. Közben nevettek. Boldogok voltak. Próbáltak volna nekem valahogyan megmagyarázni, lehet, hogy valami más élet következik most. Hogy jobb lesz. Mert most rengeteg ember, rengeteg ártatlan ember ül a börtönökben, nagyon sokan meghaltak... Akkor nagyon meglepődtem. Odáig amit hallottunk, amit olvastunk az újságokban, mindent úgy vettünk. Én is. Nem tudtunk gondolkozni. A fiatalokat már sikerült megidomítani. Sikerült. Hát ezért nem mondott nekem soha semmit papácska és mamácska! Ezért volt olyan csönd nálunk. És másoknál is... Mert mi már manipuláltak voltunk. Amikor például Koreában az események voltak, és ha mondtak az embereknek kommunista szombatot, akkor szó nélkül csináltak kommunista szombatot. Ilyenek voltunk. Én is.

Vot.

Magyarországról csak azt tudtam, hogy ugyanolyan szocialista ország, mint a többi. Csatlakozott hozzánk, velünk egy táborban van. Ugyanazt akarják, mint mi. Nagyon nagy barátok. Ilyen gondolattal jöttem ide. Magyarországra. Pestre. Rákosiról már csak itt hallottam. Dicsérték abban az időben. Talán félték szidni. Egy évig, mikor itt voltam, még nem nagyon tudtam magyarul. Nem figyeltem fel a dolgokra. Nem vettem észre, mi készülődik itt. Egészen biztos megérzek valamit, ha tudok magyarul. De nem tudtam. És nem is éreztem semmit. Visszamentem a főiskolára nyugodtan. És akkor jöttek az események. Hallottam, hogy a kommunistákat megölték. Felakasztották. Odakint ezt hallottam a rádióban, ezt olvastam az újságban. Még egy kis brosúra is jött ki, hogy mi történt Magyarországon... Mivel a férjem párttag volt, ide igyekeztem volna jönni. Vissza. Magyarországra. Ha valami történik velem, mellette legyenek. Mégis jobb az embernek, ha nem egyedül van. Később hallottam, jobb is, hogy nem voltam itt. Lehet, hogy nekem is bántódásom esett volna. Akkor az emberek nem kérdezték, hogy ki milyen. Ha tudták volna, hogy orosz vagyok... Rossz rágondolni... Plóha. Igaz, a férjemnek sem lett semmi baja, pedig ugyanolyan elvakult volt, mint én. Csak ő még most is ilyen. Én nem... Annyi sok dologban nem találkoztunk vele! A férjemmel. Nem lehetett vele egyáltalán beszélni semmi komoly dologról. Befogta a számat. Elvakult volt. Nem is érdeklődött semmi után. Csak a szakma! A szakma! A gépek! Nem voltunk egymáshoz valóak. Azért csak született egy fiunk. Most már csak ő van nekem, mert elváltam. Nem tudtam ilyen elvakult emberrel élni. Mindig mondtam... beszéltem neki a családomról. Hogy gondolkozzon.

Vot.

Az egyik bátyám meghalt a fronton. A másik a száműzetésben. Vagy a börtönben. Nem tudjuk. A harmadik bátyám is a háborúban volt, de sikerült visszajönni. Lett családja. Lett belőle festőművész. Délen. Ünnepre nálunk nagyon szoktak készülni. Úgy készülnek, hogy minden vállalatnál a kormánytagok portréit nagyítanak, nagy plakátokat rajzolnak. Május elsejére, november hetedikére. A festőknek lehet ilyenkor egy kicsit keresni. Az egyik alkalommal a bátyám és egy pár festő elmentek egy kolhozba, ott vállaltak egy munkát. És valamilyen... Szóval... Hogy mondjam?... Ilyenkor tudok, hogy nem jól tudok magyarul. Tehát a fizetés körül volt valami probléma. A festők azok festettek rendesen. Aztán a nevükre írtak, hogy vettek át a pénzt, de közben a kolhoznak a főnöksége részesült belőle. Valami nagyon csúnya dolog volt. Egy nagy ügy lett belőle, aki volt belekeverve, az mind valamennyit kapott. Börtönt. Volt olyan is, akit lelőttek. Igen. A bátyám is kapott akkor öt évet, de jól viselkedett, kapott amnesztiát. De három évet börtönben ült. Amikor visszajött, szeretett volna rehabilitálni magát. Ez már jóval Sztálin után történt. Elment Moszkvába, a főbíróságra, hogy az ügyet tisztázza. Hogy rehabilitálják. Mert külföldre nem mehet az, aki börtönben ült. Itt vagyok én, és Magyarország már külföld. És nem jöhet a bátyám. Akkor akart tisztázni az ügyet, de nem sikerült. Ördögi kör van, mert a moszkvai főbíróság küldi vissza a megyéhez... Nem a megyéhez, hanem a köztársasághoz, hogy ott tisztázza. Ott viszont nem tudja tisztázni, mert azok ítélték el. Ha ott tisztázták volna a bátyámat, akkor sok főnökség meg pártmunkások kerültek volna börtönbe. És hiába próbálta Moszkvában, mindig visszaküldték oda. Vagy háromszor volt Moszkvában. Ha fogadták, mindig visszaküldték, hogy ők ezzel nem foglalkoznak, de a helyi hatóságok a köztársaságban azzal foglalkoznak... Igazságot most már nem keres. Idős Fáradt. Nem jöhet hozzám Magyarországra. Nem is mer kérni. Az egyik fia majdnem tudós lett. Nagyon jól indult. Történész lett. Nagy jövő lett volna neki. De kiábrándult. Otthagytá. Elment szerzetesnek. Gyalog járja az országot. Faluról falura megy. Térít. A bátyám másik fiával nem tudom, mi van. Az katona lett. Hadimérnök. Most talán börtönben van. Azt hallottam otthon, hogy szigorított börtönben van. Most már kifosztották a katonai rangból. Meg mindentől. Ő már katona nem lehet többet. Most pedig talán számúzték, ez a legújabb hír. Szibériába. De nem tudom pontosan, hova? Azt üzenté mamácska, hogy majd elmondom, ha meg nem halok. Ha eljössz. Majd megtudod. Itt járt most a barátnőm, kérdeztem, mi van a bátyám fiával? Ő sem tud mondani. Valami kiszivárgott, csak azt mondja. Litvániában volt katona a bátyám fia. Fegyverrel kapcsolatosan volt valami. Adott ellenállóknak, azt mondják. Valami nagyon komoly dolog lehet ez. Dehát nem tudni pontosan semmit. Olyan ez az egész, mint a rébusz. A mi életünk. Csak az a biztos, hogy papácska már meghalt. És majdnem az egész családomnak vége. Aki még él, az csak olyanokat ír nekem levélben, hogy jól vagyok.

Vszjo.

(1981)

Vojna kaput

Negyvenöt január másodikán éjjel bezörgetett hozzánk egy orosz katona. Öltözni, meleg ruha, több napi élelem. Munkára visznek. Látva az összeszedett, az oroszoknak kiszolgáltatott társaságot, nem tudtam semmiféle logikus okot találni arra, hogy milyen szempont alapján szedték össze pontosan ezeket a személyeket. Volt ott módos paraszt fia, kisparaszt, iparos, kereskedő, hivatalnok, cseléd. Bevagoníroztak bennünket. A marhavagonok ablaknyílása bedrótözva, beszélve,

a padlón kerek luk. Ez volt a végé. Hetven embert préseltek be. Pontosan egy hónapot töltöttünk a marhavagonban. Erdély, Románia, donyecki szénmedence. Mindenfelé kilótt harckocsik, autók roncsai. Néha szárított, füstölt rénszarvashúst és füstölt halat adtak enni. Nagyon szomjasak voltunk. Minden állomáson kéregetők hada várta a vonatokat. Élelemért rimáncodtak. Na, itt nem sok jót remélhetünk!

A Kaganovics 16-os bányatelep közelében lévő, félig romos épületekben helyeztek el bennünket. A földön feküdtünk, egymás hegyén-hátán. Már tetű is akadt. Erős őrség, melynek a fele nő. Egyik vaddisznóbb, mint a másik. Éjjel erős reflektorok világították meg az épületek környékét. Aki el akarta végezni a szükségét, megtehetette, de teljes kivilágításban. A láger tisztjei nyilvántartásba vettek minket, de nem volt papír. Régi, nyomtatott betűs könyvekbe írtak fel bennünket, tintaceruzával, a nyomtatott sorokra keresztben. Fagyban és hóban építettük magunknak a végleges lágert. Kétsoros szöges drótkerítésekkel zártuk körül magunkat, melyek tetején villanyáram folyt. A szomszéd városban alig-alig volt villanyvilágítás. Később láttuk, hogy az emeletnyi magas Sztálin-képet sok-sok nagy fényerejű reflektor világítja meg, az utcák viszont vaksötétek voltak.

Egyszer, amikor oszlopot ástunk a fagyos földbe, az orosz őr megengedte, hogy egy közeli házikóba menjünk melegedni. Ez egyetlen szobából álló lakás volt, egy bányász otthona. A helyiség sarkában egy kis nyitott tűzhely, mellette három teljesen meztelen 5-8 éves gyermek. Egy vaságy, ágynemű nélkül, használt, piszkos pufajkákkal kibéelve. Egyéb berendezés nem volt.

A lágerben nem volt sem fürdő, sem fertőtlenítő. Víz is csak ritkán. A tetvek pedig vérszesen szaporodtak. A koszt nagyon gyenge volt. A lila-kék lében néhány félig főtt búzaszem levesnek, meg napi 30 deka fekete kenyér.

A Donbaszban több száz kilométeres körzetben rengeteg szénbánya van. A Kaganovics 16-os bányába rajtunk kívül oroszok is jártak, kevés helybeli, rengeteg messze földről ide hurcolt kényszermunkás. A láger vezetése hadirokkant szovjet tisztből állt. A bányák igényelték a foglyokat a munkára, valamennyit fizettek is, de nekünk fizetnünk kellett a lágerben a kosztért. Tíznaponként járt egy szabadnap. A társaság igen hamar legyöngült fizikailag. Éhezünk és dolgoztunk. Ette az embereket a hideg, a tetű, az éhezés. A láger tisztjei minden mozogni tudó embert kihajtottak munkára. A bányában hajtottak minket, sokakat megvertek. Nagyon sok bányaomlás történt. Szabadnapokon a konyhára kellett vizet hordani, eltemetni a halottakat. Napról napra végignéztem az emberi szenvedést, ahogy józanul gondolkodni sem tudó állattá váltunk, a testi és lelki nyomort, mindazt, ami az ember éhenhalását megelőzi. Eleinte sokan hittek a propagandának, hogy ha jól dolgozunk, jól fogunk keresni. Én mindent a túlélésnek rendeltem alá. Csak a nagyon meggondolatlanok szöktek meg néhányan. A nyelvet nem beszéltük olyan fokon, hogy gyanút ne keltsünk, kenyeret senkitől sem remélhettünk, hiszen az oroszoknak sem volt. Maradtunk, dolgoztunk.

Az oroszok, amikor közeledett a front a szénmedence felé, berobbantották a bányát, hogy a németek ne használhassák. Ezt a bányát állítottuk mi helyre. Alattunk, a lábunk alatt szennyes víz folyt. Hideg és huzatos volt a bánya. A helyreállítás műszaki irányítását férfiak végezték. A kövek, régi bányafák, törmelékek csillébe rakását, sínre emelését a foglyok és az orosz nők végezték. Az orosz nők állati erővel emelték a csilléket, sokszor helyettünk is. Káromkodtak, köpködtek, fújattak. Később érkeztek a bányába frontról hazatért orosz nők is. Nagyon komikusan néztek ki a bányászruhában, kalucsniban, fejük bekötve, szájuk, arcuk vastagon, rikítóra kifestve, a szénportól ördögi feketén. Ezek számára is csak robot volt az élet. Igyekeztem mielőbb megtanulni oroszul, így megértettem, hogy amikor szabadnap előtt álltak, milyen programot terveztek el maguknak. Ezt mondták: „Holnap szabadnapos leszek. Megyünk a bazárba, eszek

aludtتهjet, uborkát, iszok vodkát...” A bazárban aztán sokan tényleg úgy berúgtak délelőtt, hogy délután, amikor mi hazafelé mentünk a munkából, úgy nézett ki a négyszögletes piactér, mint egy nagy harc után a hullákkal borított csatatér. Ebben a bazárban mindenfélét lehetett venni, de ennivalót alig, azt is méregdrágán. A frontról hazatértek árulgatták azokat a holmikat, amiket nyugaton zabráltak. Én egy bőrbekecses csempésztem ki a lágerből, s azt kezdtem árulni a bazárban. Az árról fogalmam sem volt, amikor érdeklődtek az oroszok, egy jó nagy összeget írtam le a hóba. Körülvettek, nézegették. Ekkor egy kis öreg, szakállas orosz félrehúzott, és a legnagyobb meglepetésemre magyarul figyelmeztetett, hogy a mellény ötször-hatszor többet ér. Segített eladni. Megköszöntem neki, és megkérdeztem, hol tanult meg magyarul. Most jött az igazi meglepetés: szülőfalumban, Nádudvaron, no meg Püspökladányban volt hadifogoly az első világháború alatt két évig. Most pedig ács volt a Kaganovics 16-os bányában, ahol én is dolgoztam. Nagy volt az öröm! Ezután találkoztunk a munkahelyen, néhányszor jártam az otthonában is, amely ugyanolyan nyomorúságos volt, mint a többi orosz otthon.

Hamarosan összeütközésbe kerültem a bánya vezetőivel. Joggal haragudtak rám, mivel én nem akartam éhenhalni és Sztálin sárgaföldjébe kerülni. Kíméltem az erőmet, ahol csak lehetett, és megpróbáltam élelemhez jutni azon a nyomorúságos moslékon kívül is, amit a lágerben kaptunk. Az ór kikísért minket a bányához, ott leadott bennünket, az első váltás embereit pedig, akik akkor fejezték be a munkát, hazakísérte a lágerbe. Én többször villámgyorsan ezek közé csapódtam, és visszamentem a táborba, ott felfeküdtem a legfölül lévő priccsemre, nehogy véletlenül föltűnjek valakinek. Egyszer azonban rajtavesztettem: kiszúrt a nacsalnyik. Keresni kezdett, majd egy pájszerrel alapos szemináriumot tartott számomra. Nagy darab, erős ember volt. Attól kezdve külön gondja volt rám, hogy mindig az elsők között menjek a bányába. Amikor meglátott, már mondta is: „Futó! Biri lámpa. Igyi na nyisz!” Fogtam a lámpát, indíts lefelé. Így telt el néhány hónap.

1945. április végén beteg lettem. A lágerben, de az oroszoknál is kiütött a flekktifusz. Belázasodik a beteg, szomjas, kihull a haja, a testén tarka foltok keletkeznek. A legtöbben az eszméletüket is elvesztik a rosszullettől. Sokan belehaltak. A beteget egy külön barakkba rakták, vagy meggyógyult, vagy ment a temetőbe. Egyetlen magyar kislány ápolta ezeket a szerencsétlen embereket, aki félig-meddig még gyerek volt. Ő takarított alólunk, mosott ránk, hideg vizes borogatást hordott a fejünkre, etetett, ha volt mivel. A végén, amikor már szűnőben volt a járvány, szegény Dajka Ica is megbetegedett. Én akkor kezdtem éledni és eszmélni, amikor május első felében vége lett a háborúnak. Arra már emlékszem, hogy Siskin, egy sánta lityinánd kiabálva, ujjongva, táncolva jelentette be: „Vojna kaput! Vojna kaput!” Vége a háborúnak. Lassan kinőtt a hajam is. Újra ledobtak a bányába.

A kosztunk a lágerben az éhenhalástól sem mentett meg minket. A bányásznak egy kiló kenyér járt, és rendszeresen kaptuk a hitvány burizslevest, de az a kenyér nem a mi fogalmaink szerinti volt. Még a magyar kincstári komiszhoz sem volt hasonlítható. Legtartalmasabb összetevője egy kevés zab, de csirizes, fekete, nehéz, mint a sár, és széteső. A fenti munkásoknak ebből már csak fél kiló járt, aki a lágerben maradt valami miatt, annak pedig harminc deka. A sárkenyérért, ahogy neveztük, mégis nagyon sokszor a szó szoros értelmében megverekedtek a foglyok. Húst és zsírt sem 1945-ben, sem 1946-ban nem kaptunk. Hiába volt a foglyok legnagyobb része húsz és negyvenöt év közötti, elment a férfiaságunk. Soha nem jutottak eszünkbe a nők. A női foglyok havibaja is elmaradt, helyette díztelen, nagy lábszárfelekéyek jelentek meg, amelyek a nyár

folyamán valamelyest halványodtak a kissé jobb táplálkozás és a napsütés következtében.

Alkalmazkodnunk kellett az ottani élethez. Láttuk, hogy itt mindenki azt lop, amihez hozzáfér, mindenki úgy lop, ahogy tud. Minden orosz bányász, ha más nem, egy jó nagy guriga fát, vagy két nagy darab szenet dróttal összekötve és átdobva a vállán, hazavisz. Mi is ezt tettük. Igyekeztünk egy-egy jó nagy darab farönköt, deszkákat, esetleg összevágott tűzifát elvinni a bánya fatelepéről, és a városban néhány rubelért, egy kis levesért, egy darab fekete kenyérért eladni. Nem voltunk válogatósak, mindent vittünk, ami mozdíthatónak bizonyult. Előfordult, hogy egy-egy házhoz megrendelésre vittünk valamit. A bánya és a város között állt két félkész ház, félig téglából, félig fából. Még a háború előtt kezdhették az építkezést. Ezeket mi 1945 tavaszán és nyarán teljesen széthordtuk. Egyszer 8-10 orosz botokkal felfegyverkezve rajtunk ütött, ajtón, ablakon menekültünk, de a már kiszedett faanyagot ők vitték el. A bányánál egy négyméteres fenyőoszlopot beletemettem a meddőhányóba, hogy majd a munkából hazafelé menet eladom. Este tízkor, a műszak végén látom ám, hogy egy kis nyamvadt orosz viszi az én fámat! Utánaszaladtam, egy pofon árán visszavettem. Előfordult, hogy a fatelep nacsalnyikja elkapott három szál deszkával. El akarta venni tőlem, de nem hagytam, ellöktem. Nem volt rá tanú. Később mégis megbarátkoztunk. Megbízott, hogy vigyek neki háromméteres kisvasúti síneket, jól megfizeti. Olyan nehéz volt, majdnem a földre nyomott, s a végén a vén csirkefogó alig adott valamit. Aztán ástam is neki, akkor már adott néhány rubelt, ezt-azt. Addig-addig, hogy a legjobb embere lettem.

A városban felfedeztem egy kis olajütő kócerájt. A napraforgómagot lehántotta, összezúzta, ezt aztán egy nagy tepsiszerű öntöttvas edényben pörkölték, végül kisajtolták. Az olaj egy edényben gyűlt össze, a pogácsát pedig nagyon megbecsült emberi táplálékként adták el. Egy fogolytársammal húztuk a prést, de ez már 1946-ban volt. Kaptunk egy-egy kis olajpogácsát, kevés olajat. Így sikerült megmaradni valahogy. Persze jó lett volna a hús! Észrevettük, hogy a velünk lakó német hadifoglyok éjszakánként nagy titokban húst főzögetnek. Arra is rájöttünk, hogy kutyákat fognak a városban, és azokat főzik. Az egyik téli estén, amikor a bányából a láger felé mentem, a városban megpillantottam egy közepes nagyságú kutyát, amint a fagyos hó alól cibál kifelé valami ennivalót. Rávettem magam, ráfeküdtem és fojtogattam. Már majdnem megfulladt a kezeim között, amikor a derekamra kötött kötélnél fogva húzgálni kezdett valaki. Hát egy jól megtermett katonatiszt káromkodott fölöttem szigorúan. Elengedtem a kutyát, és futásnak eredtem. De hiába: kifulladtam a nagy hóban, és utolért. Jól megpofozott. Nem sikerült húst enni. Egyszer fogtam egy tyúkot az üres piacon, de az oroszok észrevették. Valameddig futottam a tyúkkal, de mikor már túl közel voltak, ellöktem. Így tudtam meglépni. Egy fogolytársam, aki már nagyon közel állt az éhenhaláshoz, megkért, adjam el a bazárban a lepedőjét, hogy ennivalót vehessen rajta. A derekamra csavarva vittem ki a lepedőt a lágerből. Amint árulom, egyszer a policáj a vállamra teszi a kezét. Hátulról. Elvette a lepedőt, bevitt a rendőrségre. Ledobtak a pincébe. Dél felé kiengedtek. Megvártam a műszakból hazatérő lágerlakókat, s velük mentem be. De már hívtak a stábra. Mondja az ügyeletes tiszt, telefonált a rendőrség, hogy eladtam a kincstári lepedőmet. Nem igaz, nem adtam el, csak akartam, s nem is az enyémet, hanem a Pincését, de a rendőrtiszt elvette tőlem. Megverték. Egy éjszakára bezártak egy fabódéba. Másnap ismét vallattak, de én csak mondtam a magamét. Megkérdezte egy tiszt, hogy megismerném-e azt a rendőrt, aki elvette? Meg! Elküldött a rendőrségre egy őrral, akit bevezettem abba a szobába, amelyben előző nap az én rendőröm tartózkodott, de még a fiókot is megmutattam, ahová a lepedőt zárta. Az öröm ráordított a policájra, az megrémült, kirántotta a fiókot, ideadta a lepedőt. Rendben volt

minden. Csak a fogolytársam, a hajdúszoboszlói Pincés Ferenc halt meg néhány nap múlva. Éhen.

A láger óreinek, tisztjeinek mániája volt a motozás, a holmijaink közötti kutatás. Minket felsorakoztattak az udvaron, és míg órákig álltunk odakint, ők mindent feldúltak odabent. Ha akadt valami, ami tetszett nekik, azt elvették. 1947 januárjában az én cókómom között találtak félliternyi napraforgóolajat. Szigorúan kérdőre vontak. Azt hitték, az olaj az ő konyhájukról származik, és valamelyik orosz nő útján került hozzám. Emiatt most is bezártak a fabódéba. Igen kemény, hideg tél volt. Este bevitt az ügyeletes tiszt, az étolaj eredetéről vallatott. Hiába mondtam neki, hogy egy kis maszek olajütőben kaptam, ahol dolgozni szoktam, nem hitte el. Egy tűzpiszkáló vassal alaposan elvert a tiszt és egy ór, aztán visszazártak a fabódéba, ahol egész éjjel mozognom, tornáznom kellett, hogy meg ne fagyjak. Másnap az egyik fogolytársam, Beke Imre egy csajka meleg levest hozott, de az ór fenéken rúgta, és elzavarta. Este ismét kihallgattak, megverték, de most sem vállaltam el, hogy az olaj a konyhájukról származik. Visszazártak a fabódéba. Harmadnap reggel lefényképeztek, mint valami bűnözőt. Nagyon össze voltam törve, nagyon megviselt a sok verés, a hideg és az éhség. Utána Bubencov kapitány, a lágerparancsnok kikísértetett a városba, az olajütőhöz. Az olajütős elmondta, hogy ott szoktam dolgoztatni a bányából való feljövetelem után, s ő adta az olajat, mert rendes, jó munkát végeztem, nagyon elégedett velem. Visszamentünk a lágerbe, az ór beszámolt a hallottakról. Ekkor elengedtek. De a kapitány megjegyezte a nevemet, megszólított néha-néha, amikor találkozottunk a lágerkapunál: „Na, Futó Imre?”

Az egyik téli éjjel ballagtunk a bányából a láger felé. Amikor a kenyérgyár mellé értünk éhesen, fáradtan, én odamentem a gyárból lejtősen kijövő facsúsdához, amelyen a kenyeret szokták kiadni. Gondoltam, hátha találok valami ehető hulladékot. Amint ott fitetek, két egész kenyér siklik le a csúsdán. Az ablakon át láttam, hogy műszakváltás van. Rájöttem, a kapun nem merik kihozni a kenyereket, már kint akarták magukhoz venni. Fölkaptam a kenyereket, s ahogy csak a lábam bírta, rohantam a két társam után. Becsempesztük a kapun, leültünk, s azonnal megettük a hatkilónyi fekete sárkenyeret. Hárman. Semmi bajunk sem lett.

A lágerben sokféle ember élt. A hosszú éhezést, a tetveket, a kemény hideget, a bizonytalanságot, hogy hazakerülünk-e még, mindenki másképp viselte el. A foglyok többsége teljes letargiában élt. Más káromkodott. Néhányan reménykedtek, igyekeztek lelket verni a többiekbe is. De akárhányfélék is voltunk, egyben hasonlítottunk egymáshoz: minden lágerlakó azt tervezgette, mit eszik majd legelőször, ha egyszer mégis hazakerül. Volt közöttünk egy Kiss Lajos nevű fiú. A szél majd' elhordta, szinte hálni járt belé a lélek, de mindig mosolygott. Szerzett valahonnan egy balalajkát, és gyönyörű dalokat játszott rajta. Az egyik téli estén is fent ült a legfelső priccsen, egymás után játszotta a szebbnél szebb magyar dalokat. A hadifoglyok, felnőtt férfiak, egymás után kezdtek sírni, mint a gyermek. Szívbemarkoló volt a sok kesergő, hazavágyó ének. Ránk tört a honvágy, amely pedig amúgy is állandóan marcangolta az embert ebben a nagy nyomorúságban. Az egész barakk sírt, nem hangosan, mindenki csak nyelte a befelé folyó könnyeket. Ekkor lépett be az ügyeletes tiszt a barakk szokásos ellenőrzésére. Nem tudta, nem értette, mi történhetett, de megérezte a helyzet rendkívüli voltát. Másnap megjelent a politikai tiszt, faggatózott, de csak nagy sokára kezdte megérteni az előző este történeteket.

Teltek a hónapok, egyik évszak jött a másik után, de mi maradtunk. Akik még bírták erővel, azok bányászták a szenet, ám napról napra megállíthatatlanul fogyott a nép. A flekktífusz után a bisztrófia szedte áldozatait, azaz a lassú éhhalál. Mindennap lestük, vártuk, hogy ilyen hosszú idővel a háború után mikor kerül

végre ránk a sor, mikor jöhetünk haza. A civil oroszok mondták a munkahelyen, írta az újság, hogy mennek a foglyok hazafelé. Meg is mutatták a cikket. De minket csak nem akart engedni a szovjet, kifacsarta az utolsó erőnket is, ezért halt meg sok ezernyi magyar még a háború vége után évekkel is. 1944-45 telén a nagy láger barakkjaiban háromsoros fapriccseket csináltunk, hogy minden foglyot el tudjanak helyezni. 1945-ben annyi ember meghalt, hogy 1946 tavaszán a felső sort le lehetett vágni, mert lehalt róla a lakója. 1946 nyomorúságos, száraz év volt a Szovjetben. Már az amerikai élelem sem jött befelé, az országban a termelés az elképzelhető legalacsonyabbnál is alacsonyabb volt. Élelem sehol, csak az éhínség. A 162-es bányában két öreg orosz lakatossal dolgoztam. Oroszul már nagyon sokat értettem. Azt mondja az egyik: „Jövő tavaszra nagyot fog nőni a temető!” „Nagyot” – mondta a másik. Igazuk lett. Igen sok orosz meghalt a nélkülözés következtében, de még jobban pusztult a lágerek népe. 1946 nyarán másfél-két hónapig egy nem túl távoli szovhozba hajtottak bennünket dolgozni. Ott láttam, hogy az emberek a szójabab sajtolásakor visszamaradó olajpogácsát ették. Ez kőkemény volt, benne semmi olaj, viszont magas a fehérjetartalma. Mi is szereztünk. Ki kellett pótolni a lágerkosztot. Nyári időben különböző füveket főztünk vízben, kevés elmorzsált kenyérral besűrítettük, egészen laktató volt. A porcsin például – összefőzve kenyérral, vízzel – kimondottan jó ízűnek tűnt akkor. Mégis, 1947 tavaszára megint kihordtunk a temetőbe annyi halottat, hogy május körül már a középső sor priccset is le kellett vágni. Szomorú temetések voltak ezek. Napokkal előbb szinte napra meg lehetett mondani, hogy holnap este, holnapután este kit kell a temetőbe vinni. Nyáron naponta hantoltuk a halottakat, télen több napi hullát összevártunk. Az emberek rettenetesen legyengültek, elfásultak, közömbösek lettek a másik nyomorúsága iránt, önmagukba fordulva vegetáltak.

Már kezdettől fogva sokakban felmerült a szökés gondolata. Többen megszöktek már 1945 telén, majd '46-ban, '47-ben is, de hosszabb-rövidebb idő után visszahozták őket. Ilyenkor összeverték és úgy mutogatták őket, mint valami bűnözőt. Négyszög alakban felsorakoztatták a láger lakóit, és elővezették a szökevényt. Elmondatták vele, hogy nem volt érdemes szöknie, ne is gondoljon rá egyetlen fogoly se.

Sajnos, voltak gyenge jellemű, sőt hitvány emberek, akik a rabtartók szolgálatába szegődtek, s könyörtelenebbek voltak a nyomorult magyar foglyokkal, mint maguk az oroszok. Ezek valami kedvezményben részesültek, egy ideig nem kellett lemenniük a bányába, esetleg több, jobb ételmezt kaptak, mint a többiek. Mélyen megvetettük őket. Már 1945-ben, amikor kikerültünk, észrevettük, hogy van közöttünk néhány kommunista és a kommunizmussal rokonszenvező fogoly is. Hát ezeket érte a legnagyobb csalódás! Látták, saját bőrükön érezték az ordító ellentétet a moszkvai rádió propagandája és a lehangoló valóság között. Ilyen csalódott ember volt például a balmazújvárosi Pokrócz György Éhen dolgozott a bányában, ette a tetű, mint a többieket. Egy idő után már jártányi ereje sem volt. Reggel, a szokásos sorakozónál, mielőtt indultunk a munkába, összeesett. Egy Siskin nevű litvinánd odaugrott, megrugdosta, megtaposta a hóban fetrengő Pokróczot. Nem ment ki többé a bányához, még aznap meghalt. Na, Futó Imre, mondtam magamnak, nehogy te is így végezd! 1945-ben még nem volt fertőtlenítő a lágerben, de később építettek. Ez egy kemenceszerű, kívülről hevíthető fertőtlenítő helyiség volt, amelybe időnként berakták az alsó- és felsőruhánkat, s a hőség elpusztította a tetveket. Közben mi meztelenül várakoztunk az épület előterében.

A lágerben a közvetlen irányítást nem az orosz tisztek, hanem a kinevezett hadifoglyok és civil internáltak végezték. Ezt a tisztséget legtovább egy Nagyvárad környéki sváb ember, Stein Szepi látta el. Csak annyira szolgálta ki az oroszokat, hogy elkerülje a szénbányát. Egyszer azonban megharagudtak rá, leparancsolták a

bányába, utóbb mégis visszahelyezték a régi helyére. Sok ember elengedte magát ebben a reménytelen helyzetben, úgy gondolták, minden mindegy, már a tisztálkodással sem törődtek. Az ilyeneket Szépi bácsi nem hagyta magukra, noszogatta őket. Rendes volt. De egy magyar orvos, bizonyos Grüner nevű nagyváradi ember, ugyancsak fogoly, semmit sem tett a fogolytársai érdekében. A szovjet tiszteknek ez nagyon megfelelt. A bányászok között sokáig brigádvezetősödött két sváb ember, ugyancsak Nagyvárad környékéről. Elég rendesen viselkedtek. Annyi kedvezményük volt a többi bányással szemben, hogy ha az ügyeletes tiszt a konyhán tartózkodott az ételosztás idején, egy kicsivel több vagy sűrűbb ételt kaptak. De a bányában dolgozniuk kellett és hajcsároskodni a többiek felett. Ha az ott lévő nacsalnyiknak vagy gyeszátnyiknak nem tetszett valami, az végigvert az emberen.

A 31-es számú bányában dolgozott ekkoriban egy ilyen orosz. Gyűlölte a magyarokat. Mi csak Villogónak hívtuk, mert mindig villogott a szeme. Ez sokszor megverte a foglyokat a nála lévő pájszerrel. Egyszer aztán őszinte örömkre agyonnyomta egy leszakadó sziklatömb. Egy hozzá hasonló alak is megjárta: ez állítólag igazgatója volt abban az időben a 162-es bányának. Ő rugdosással segítette lefelé a foglyokat a bányába, miközben kiáltozott, hogy igyítve, s közben sűrűn káromkodott is. Apró termetű, mitugrász emberke volt. Egy szép napon azonban leváltották, ettől kezdve egyszerű munkásként járt le velünk. Hallgatható tőlünk: na, igyítve? 1946 telén a bányában dolgozó egyik asszonynak, Lidának meghalt a néhány napos gyermeke. Másnap a nacsalnyik engem és egy Beke nevű társamat a bánya helyett a temetőbe küldött sírt ásni. Kemény tél volt, a talaj mélyen csonttá fagyva. Nem boldogultunk vele. Másnap reggel kijött velünk a nacsalnyik, sürgetett minket, mert a következő napon temettük volna a kis halottat. Láttam, itt nem lesz időre kiásva a sír. A temető másik részén, ahol nem volt olyan köves a talaj, éppen akkorra ástak ki egy sírt valakik. A mi nacsalnyikunk gondolt egy merészet, gyorsan mentünk a csecsemőért, a hóna alá kapta a kartondobozt, amiben a halott volt, beletettük a mások által kiásott gödörbe, aztán el is tűntünk a temetőből. Az anya, az a szegény Lida, elhívott minket a temetés után, forró teával kínált, amihez harapni kellett az apró kockacukrokat. Nyomorúságos kalyibában lakott. Eltelt néhány nap, s ő már újra ott volt a bányában, tolt a csillét.

Eljött 1947 tavasza. Ekkorra érezhetően javult a helyzet. Mintha a kilátásaink is javultak volna, hogy egyszer mégis hazakerülünk. 1946 végén például adtak valamiféle tábori levelezőlapot, amelyet megírva, háromszögletűre hajtván leadtunk, cenzúrázták, hazaküldték. A munkába járva más lágerekben lévő foglyokkal is beszélünk, meg orosz civilekkel, emlegették a hazamenetelünket. De a lágerekben az orosz tiszték erről soha egyetlen szót sem szóltak. Javult az ellátásunk. A bazárban is több lett az élelmiszer, egy kicsit jobban élünk, így most már kevesebben haltak éhen, kevesebb lett a beteg. Rengeteg katona hazatért, sok-sok holmit hoztak magukkal. A bazárban hihetetlen tarkaságban keveredett a négy égtáj felől összehordott zsákmány. Minket azonban elsősorban a hazamenetel foglalkoztatott. Érthető. Mi, hadifoglyok és elhurcoltak, a szovjet kincstári szemlélet szerint senkik voltunk, még állatszámba se vettek. De a köznép legnagyobb része emberségesen viselkedett velünk az első időktől kezdve. A németekre már nem néztek olyan jó szemmel, mint ránk.

1947 nyarának is a vége felé járt az idő, július közepe lehetett. A délelőtti műszak után beérkezve a lágerekbe az a hír fogadott minket, hogy délelőtt egy komisszió járt a lágerekben, és megvizsgálta a betegeket, összeírták, és viszik őket hazafelé. Ugyanaznap délután találkoztam Bubencov lágerekparancsnokkal, aki az elmúlt télen olyan kegyetlenül elvert a nálam talált étolaj miatt. „Kak gyela, Futó?” – kérdezte. Beszélgettünk egy kicsit. Úgy éreztem, kereste ezt a találkozást. Elmondtam neki, hogy nagyon szeretnék már hazamenni a szüleimhez. Alig telt el

vagy másfél óra, kiabálnak, hívnak az izolátorhoz, ahol a betegek voltak. Mondják, újra itt van a délelőtti komisszió. Odamegyek, látom ám, hogy hordják a betegeket háton, hordágyon, volt, akit vezettek. Mindegyik gyalázatosan leromlott állapotban volt. Egyszer aztán engem is beszólítottak. Az öt bizottsági tagból én csak Bubencov kapitányt ismertem. Elbírálták, ki mehet haza a meztelenül eléjük állított emberek közül. Az mehetett haza, akiből már nem nézték ki, hogy valaha is dolgozni tud a bányában. Amikor rám került a sor, Bubencov kapitány kijelentette, hogy nekem haza kell mennem. A bizottság tagjainak – egy orvosnő kivételével – nem volt ellenvetésük. Ez a nő elkezdett forgatni, mutogatott a többieknek előlről, hátulról, hogy még van rajtam hús, egészséges vagyok. „On znajet robotaty” – mondta. De Bubencov nem hagyta magát.

Végül kiküldtek. Titkos reménység élt bennem. Másnap szokás szerint fősorakoztunk, hogy induljunk a bányához. Lélekszakadva szaladt hozzám ekkor egy földim, bizonyos Papp Gyula, aki azok közé a seggnyalók közé tartozott, akik a szénbányát ugyan nem tudták elkerülni, de azt elérték, hogy egy kicsit kedvezzenek nekik az élelemosztásnál. Elújságolta, hogy látta a hazamenők listáját, és én is köztük vagyok. Egyúttal megkért, menjek el a szüleihez, mondjam meg, hogy jól van, reméli, hamarosan hazakerül. Nem érdemelte meg, de elvállaltam a megbízást. Nem telt el negyedóra, kiszólítottak a sorból. Bent maradtam a táborban. Néhány napig bent szédelegtünk. Harmadnapon, mivel nem történt újabb intézkedés, kivittek bennünket a közeli 16-os számú bányához felső munkára. Soha életemben nem volt ilyen keserves a munka. Néhány nap múlva rohant Stein Szepi, az egyik lágerfejes vödrökkel a kezében, hogy azonnal befelé a lágerbe, mert megyünk hazafelé! Úgy is lett. A lágerben négy oszlop tetején egy kétszáz literes vashordó állt, az alján zuhanyzórózsával ellátva. Lehattunk vagy harmincan, lezuhanyoztunk a 30-40 liternyi vízben. Perceken belül öltözni kellett, ott helyben. Adtak tiszta inget, gatyát, új ruhát, köpenyt gomb nélkül, és egy fatalpú vászonbakancsot. Indulás a kapuhoz. Ott várt ránk egy nyitott teherautó. Akik föl bírtak mászni, fölmásztak, akik nem, azokat földobálták, és már vittek is bennünket a vasútállomásra, ahol egy 52 kocsiból álló szerelvény vesztegelt. Egy csomó foglyot már bevagoníroztak más lágerekből. Mi is bevagoníroztunk. Még aznap este elindult velünk a szerelvény. Nagy sóhajok szakadtak fel belőlünk. Alig mertük elhinni, hogy hazafelé megyünk, mivel azonban láttuk, hogy nyugat felé haladunk, megnyugodtunk. A koszt most már kitűnő volt, repetát is adtak. A minket kísérő őrcsapat sem úgy viselkedtek, mint eddig. Jött a vonat éjjel-nappal, alig állt meg egy-egy állomáson, ilyenkor kiszálltunk, ettünk, nézelődtünk. Föltűnt, hogy vasúti kocsik, tartályok és egyebek oldalán, ahová krétával írni lehetett, följegyezték magyarul, hogy mikor, milyen lágereken jöttek már keresztül a hadifoglyok. Boldogító érzés volt ezt olvasgatni. Mi is odaírtuk az adatainkat.

Foksányba érkeztünk. Ott egy irdatlan foglyotáborban töltöttünk néhány napot. Víz nem adtak, csak 2-3 deci teát naponta. Fertőtlenítettek, és egy úgynevezett politikai szűrésen estünk át. Mire idáig értünk, addigra minden lehető, sőt lehetetlent felderítettek a hazafelé tartó foglyokról. Meztelenül kellett odaállni, vizsgálgattak. Az embernek a fenekében és a hónaljában keresték a vércsoport jelzését, mivel az SS-nél oda tetoválták a németek. Ha ilyen embert találtak, azt „kiemelték”. Aztán név szerint szólították ki azokat, akire rá tudtak bizonyítani vagy fogni valami bűnt, ami miatt szintén kiemelheték. Ezután országok szerint szortírozták a népet. Az erdélyieket más lágernegyedben helyezték el, mint az anyaországiakat. A Bácskába valókat megint másikká, akárcsak a felvidékieket. Ekkor bizonyosodtunk meg arról, hogy ezeket a területeket ismét elszakították tőlünk.

Foksányban, az itteni rettenetes nagy barakkvárosban hallottuk, hogy korábban ott is tízezerszámra haltak meg a hadifoglyok. Éhen, tífuszban,

vérhasban. Elindultunk. Még mielőtt Romániába értünk volna, megállították a szerelvényt, mindenkit kiszállítottak, megmotoztak. Mindent elvettek, ami kompromittálhatta volna a Szovjetet, ezenkívül még azt is, amit jónak láttak. Motozás után visszaültünk, és a vonat átrobogott a határfolyón. Romániában voltunk. Úgy éreztük, hogy újra megszülettünk. Még sohasem voltam ilyen boldog. Elfelejtettem a Foksányban lévő magyar bizottságot is, melynek tagjai szemrebbenés nélkül azt hazudták, hogy a mi fogságunk főjegyzői huncutságon alapult. Nem érdekelt most a sok vörös és a kevés magyar lobogó a vonatonkon, se Sztálin és Rákosi képe, se az öles feliratok, melyek szerint az előbbi bölcs államférfi és szeretett jótevőnk meghallgatta Rákosi kérését, s nagylelkűen hazahoz bennünket. Az a fő, hogy hazafelé jövünk! Otthon akármit találunk, annál csak jobb lehet, mint amiből jöttünk.

Romániában három év után újra hallottunk harangszót. Láttunk kerek fehérkenyeret, kis parcellás földeket, rajtuk egy-két tehenet, néhány birkát, kecskét. Az állomásokon magyar szót is hallottunk. Nagy-nagy boldogság volt! Székelyföldön, ha megállt a vonat, amijük volt, hozták a magyarok. Hozták volna Kolozsváron is, de a román katonák nem engedték őket a szerelvény közelébe. Szerelvényünk fölött egy felüljáró vezetett át, az emberek erre mentek föl és innen dobálták lefelé az élelmet, s érdeklődtek a hadifoglyoktól hozzátartozóik után. A románok azonnal kihúzták a szerelvényt a felüljáró alól. Ismét elindultunk. Biharkeresztesen át végre Magyarországra értünk. A magyar asszonyok teával, vajjas kenyérrel fogadtak bennünket. Micsoda boldogság!

Végre Debrecenbe értünk. Az úgynevezett Pavilon laktanyában rakodtunk ki, ahol hivatalosan is leszereltünk. Fertőtlenítettek bennünket, és adtak öt forintot. Ez a laktanya volt a Szovjetből hazatértek leszerelő helye. Rengeteg család, sok-sok hozzátartozó várta itt nap mint nap a hazatérő hadifoglyokat. Egy Hajdúböszörményből való asszony két arcképet mutogatott mindenkinek, a fiait kereste. Ez a két fiú a mi lágerünkben volt. Mindkettő éhenhalt. Mindegyikőnknek elszorult a szíve, de egyik hazatérő fogolynak sem volt ereje megmondani, hogy Sarkadi Jenőt és testvérét sohasem látja viszont az a szegény asszony Majdnem kiesett a könny a szemünkből, akárcsak akkor, amikor a Dobozi úti fertőtlenítőbe vonultunk gyalog, s két pöttöm kislány odaszaladt hozzánk annyi süteményt és almát cipelve, amennyit csak elbírtak.

Debrecenből még aznap éjjel továbbindultunk a szélrózsa minden irányába. Én vonaton érkeztem Kabára, ahol az öcsém már várt rám. Ugyanis előző nap az egyik állomáson megpillantottam egy nádudvari embert. Megkértem, menjen el a szüleimhez, mondja meg, hogy útban vagyok hazafelé, másnap otthon leszek. Megkapták a hírt, ezért várt az öcsém. Még sötétben érkeztem meg Nádudvarra a szülői házhoz, ahol egy átvirrasztott éjszaka után az édesanyám fogadott. Ekkor 1947. augusztus 9-e volt. Az örömünk leírhatatlan volt. Édesanyám csorgatott tojáslevessel és szőlővel várt. Rengeteget ettem. Végül édesanyám vette el előlem, mert már nem tudtam magamnak parancsolni az evésben. Jó, hogy vigyázott rám, mert sok ember abba halt bele ekkoriban, hogy a fogság éhezése után idehaza agyonette magát. Napokig jártak hozzánk a még kint maradt foglyok hozzátartozói, szeretteik felől érdeklődtek. Persze másféle érdeklődő is akadt. Egy Orbán Andrásné nevű asszony, akinek a férje a lágerben halt meg, azt kérte, menjek fel vele a község házára, tanúsítsam a férje halálát, hogy törvényesen is megesküdhesen azzal a férfivel, akivel már évek óta együtt lakik. Ezen már ne múljon! Mentem.

Itthon egy teljesen új világot találtam, s erről eddig semmit sem tudtam. A szüleim, az öcsém és a közelebbi ismerőseim igyekeztek tájékoztatni az itthoni helyzetről. Úgy éreztem, hogy érzelmileg valahogy nagyon elidegenedtek egymástól az emberek. Sokszor még egy-egy családon belül is így volt. Jött az

augusztus végi képviselőválasztás. Megkérdeztem Anti öcsémet, hogy az induló pártok közül melyik áll legtávolabb a kommunistáktól. Miért? Mert én arra szavazok.

Hazaérkezésem után néhány nappal saját kezembe kaptam az általam nyolctíz hónappal korábban, még a fogságból írott és feladott tábori lapot. Idejében megérkezett. Rossz volt a gazdasági helyzetünk. A közellátási hatóságok csak annak adtak ki havi őrlési engedélyt, aki eleget tett beszolgáltatási, illetve adófizetési kötelezettségének. Kevés volt tehát a hivatalosan megőrölhető búzája a lakosságnak, viszont annál több volt a már a cséplőgépnél letagadott „fekete” búza. Hozták is nyakló nélkül. Mi őrlöttük a malmunkban, mi mást tehattünk volna, de ez nagyon veszélyes játék volt. Nem egészen hat hetet töltöttem itthon. Bár én nem voltam végzetesen leromlott állapotban, ez alatt a pár hét alatt annyira felpuffadt a hasam, hogy jó néhány liter folyadékot csapolt le belőlem az orvos. Közben komolyan foglalkoztam a házasság gondolatával is. Boldog voltam, mert a karcagi Kun Erzsike várt reám a távollétem alatt. Szeptember végén, egy vasárnap közöltem vele házassági szándékomat, sőt a hivatalos leánykérőt is megbeszéltek a következő vasárnapra. De megint nagy bajok jöttek. Egy Kocsis Sándor nevű szakképzetlen malmi munkásunk ellopta az őrlésre vonatkozó feljegyzéseket tartalmazó füzetet, és kihívta a gazdasági rendőrséget. Ennek az embernek én mentettem meg az életét 1944-ben, amikor a Nádudvarért folyó harcokban olyan légnyomást kapott, hogy fél napig eszméletlenül feküdt nálunk a pincében, s én ágyúútúzból hoztam orvost. Most a gazdasági rendőrség letartóztatta szinte az egész családot, sőt a malmi személyzet egy részét is. Megállapították, hogy letartóztatásunkig hat vagon fekete őrlést végeztünk el a lakosságnak. Elvittek minket a debreceni rendőrkapitányságra. Ott egy Fehér nevű alak meg is vert, a fogdát őrző szolgálatos rendőr vett ki a keze közül. November közepére túzték ki a tárgyalást. Mi nem voltunk járatosak bírósági ügyekben. November 12-én megkezdődött a per, egy ideig rendben is folyt, az ügyvédek 2-4 hónapi elzárást reméltek.

Ügyvédünk azt ajánlotta a tárgyalás előtt, hogy családunk három letartóztatott tagja közül egy vállalja magára az engedély nélküli őrléseket, s így a többiek esetleg büntetés nélkül megúszhatnák a dolgot. Én vállaltam magamra mindent, így is viselkedtem a tárgyaláson. De egyszer csak bejött a terembe egy véresszájú nádudvari kommunista, bizonyos Oláh Imre, a későbbi honvédelmi miniszter apja, aki ebben az időben a debreceni bőrgyár dolgozóinak valamiféle hangadója volt. Vele jött vagy negyven hozzá hasonló alak. Oláh a bíró elé állt, és nagy hangon bejelentette, hogy a bőripari dolgozók elrettentő ítéletet várnak. Később több alkalommal is újabb csoportok érkeztek, benyomultak a terembe, közbekiabáltak, megfélemlítették a bíróságot. A bírósági tanácselnök intézkedett, hogy védelmünkre hat-nyolc fegyőr jöjjön át a fogházból. Később Oláh újból a bíró elé ugrott, hogy ha a bíróság nem hoz halálos ítéletet, kihajigálják őket az emeleti ablakokon át az utcára. Pánik tört ki. A fegyőrök alig tudták féken tartani a felbérelt csőcseléket. Az ügyvédek kimenekültek a teremből. A bíróság gyorsan ítélethozatalra vonult vissza. Rövid idő múlva visszajöttek. Engem kötél általi halálra ítélték. Na, Futó Imre! Hát csak eddig tartott?

Ott álltam fiatalon mint halálraítélt. Édesapámra 15 évet, az öcsémre, a főmolnárra, az almolnárra 10-10 évet, a gépészre 5 évet, a mázsakezelőre 10 évet szabtak ki. Én az ítélet ellen azonnal fellebbeztem.

A tárgyalás után a csőcselék nagy zajjal elvonult. Minket visszavittek a fogházba. Engem mint halálraítéltet külön zártak s az ajtó nyílásán, a kukkolón negyedóránként megnézték. Eltelt 8-10 nap, amikor az egyik délelőtt elkiáltotta magát a folyosón egy őr: „Zárás!” Nagy futkosás, s az ajtó zárása hallatszott. Aztán kinyílt a zárkám ajtaján a kis ablak, s beszólt Vass János fogházőr: „Futó! Itt

vannak a nádudvariak, ki akarják magukat szabadítani.” Hogy milyen jólesett ezt hallani! Odamentem az ablakhoz, ráálltam a büdös küblire, s láttam, hogy a fogház körül az utcákon rengeteg ember tolong. Vártam a fejleményeket. Nemsokára mindannyiunkat lekísértek az ügyészség elnökének az irodájába. Már ott várt bennünket a kétezer kinti nádudvari ember képviselőjében tucatnyi földim. Kérték, hogy engedjenek bennünket szabadon, mert mi nem elvettük a népnek a kenyerét, hanem éppen mi segítettük őket kenyérhez jutni. Én megköszöntem nekik, hogy megmozdultak értünk, s kértem, menjenek haza békével. Az ügyészség elnöke nagyon derekasan viselkedett. Rajtam kívül az összes elítéltet azonnal szabadlábra helyezte. Nagy dolog volt ez, főleg ilyen előzmények után! Néhány hét múlva viszont a spiclik kiszimatolták, hogy kik szervezték a szabadító akciót, egy éjjel összefogdosták, s hosszabb-rövidebb időre internálták őket.

En rettetően untam magam a halálraítéltek cellájában. Kértem, adjanak valamilyen munkát, de elutasítottak, sőt fölháborodtak azon, hogy egy halálraítélt dolgozni akar. Elítéltetésem után három hónapra tűzték ki a föllebbviteli tárgyalást, 1948. február 11-re. Véleményt kértek rólunk a nádudvari Nemzeti Bizottságtól, amely erőteljes kommunista befolyás alatt állt. A bizottság és vezetője, Kiss Lajos becsületére legyen mondva, írásos nyilatkozatban messzemenően mellettünk foglalt állást. A belügyi szervek óva intették a nádudvari embereket, nehogy a tárgyalás napján Debrecenben szimpátiatüntetést rendezzenek!

Egyúttal közölték, hogy megakadályozzák az ellenünk irányuló akciót is. A tárgyalás valóban rendezavarás nélkül zajlott le. Mindenkit fölmentettek rajtam kívül. Az én büntetésemet hat év börtönre szállították le. Az ítélethirdetés után magához hívott a bíró, és azt mondta, nem áll módjában a halálos ítéletet 6 évnél kevesebbre mérsékelni, de biztatott, hogy ennek jó részét biztosan el fogják engedni.

Megkezdtem a jogerős börtönbüntetés letöltését. Hosszú időre kútba estek magánéletem legszebb tervei, elmaradt tervezett házasságom. Pedig már benne jártam a korban a magam 28 évével.

Másnap ismét munkát kértem a fogházban. Kaptam is. Az ügyészségi leíró iroda számára gépelgettem a vádiratokat. Civilben jártam „fogoly” felirattal, viszonylag szabadon. Másfél évig maradtam a debreceni fogházban, elég jó körülmények között éltem.

Abban az időben rengeteg úgynevezett gazdasági bűnözőt, azaz feketézőt gyűjtöttek be. Tömve volt a fogház módosabb iparosokkal, malmosokkal, hentesekkel, kulákokkal. Olyanok kerültek börtönbe, akiknek soha az életben nem volt dolga a törvénnyel. Az akkori börtönlakók nagy hányadát alkották a politikai elítéltek. Legkisebb százalékban a tolvajok, gyilkosok és egyéb csirkefogók voltak képviselve. Láttam az akasztófa árnyékában is cinikusan viselkedő gyilkosokat. Láttam embereket összeroppanni, megőrülni a halálos ítélet kimondása után. Láttam emelt fővel az akasztófa alá lépni egy Takács András nevű mezőkövesdi asztalost, volt keretlegényt, aki még szónokolt is a kivégzése előtti pillanatokban, s láttam a kivégzésére összegyűlt zsidókat, akik felkapaszkodtak a börtönkerítésre, s biztatták a hóhért.

Napirenden voltak az államosítások. Édesapám, hogy egyszer s mindenkorra megszabaduljon az üldözésektől, a zaklatásoktól, felajánlotta a malmot az államnak. Nem fogadták el. Majd amikor már anyagilag, idegileg, egészségileg tönkretették őket, akkor államosították az üzemet. A szüleimet kuláklistára vették, s összeköltöztették őket az ugyancsak kuláknak minősített nagybátyámmal, akinek az istállójába kerültek. Lakóházunkat is elvették, pedig az telekkönyvileg sem tartozott a malomhoz.

Én Debrecenből Vácra kerültem, onnan néhány hónap után Budapestre, a gyűjtőfogházba, majd Állampusztára, mezőgazdasági munkára. A szó szoros

értelmében rabláncra fűzve vittek minket oda. Voltam közös munkán, dolgoztam darálóban, traktoron, vontatón. Jártunk a rabgazdaság egész területén, sőt még vidéken is. Bizonyos keretek között szinte szabad voltam. Ha érkezett az engedélyezett beszélő ideje, meglátogatott a család, a szüleim, az öcsém, és hűséges kis menyasszonyom is. Ezek a látogatások jelentették számomra az ünnepet.

A rabgazdaságot svábok lakta tanyák vették körül. Ők igen ellenségesen viselkedtek a fennálló rendszerrel szemben, de a rabokkal rokonszenveztek. Ha például egy rabnak alkalmá nyílt átadni egy postázandó levelet valamelyik svábnak, azt a címzett biztosan megkapta. Ha a csoportosan dolgozó rabok közül valaki „eldobott” egy ilyen levelet, a sváb ember azt is felvette, és továbbította a címzettnek. 1952 tavaszán a kései fagyok miatt a kukorica egy része kifagyott, ezt kellett kitárászni május utolsó napjaiban, de még június 1-jén is. Ekkor egy lovas fegyőr jött értem, hogy megérkezett a „negyedem”, azonnal vonuljak be a traktorral, adjam le, mert megyek haza, szabadulok. Másnap, június 2-án korán reggel én már Karcagon voltam Kun Erzsikééknél, akivel nem hivatalosan ugyan, de jegyespárnak tekintettük magunkat. Nádudvarra még nem mehettem, mert a bírói ítélettel két évre kitiltottak onnan. Két héttel szabadulásom után a legszerényebb keretek között házasságot kötöttünk. Számomra ekkor ért véget a háború.

Egy tányér leves

Karcagon születtem 1924. augusztus 18-án, a Kisföldek között. Később tanyára kerültünk, mert apám kezese lett a keresztapámnak, aki kölcsönt vett fel, de elárverezték a házat, nem maradt semmi, csak egy csomó adósság. Mindőnk elmentünk a háztól, ki libapásztornak, ki kanásznak, melyik minnek volt jó. Elment apám is, az anyám sütni, mosni járt. Addig is tízen nevetődtünk, nálunk is öt gyerek, a keresztapámnál is öt, egy apa keresett, míg odanevelődtünk, hogy a libát arrébb tudjuk hajtani, kibírjuk a verést mástól.

Az elemi iskolában a negyedik osztályt már úgy jártam, hogy kéthetente feladta a tanító a leckét, azt megtanultam, és két hét múlva felmondtam, mikor tisztálkodni mentem haza. Így jártam ki az ötödiket is, de számomra akkor megszűnt az iskola. Elmentem szobainasnak.

Az én gyerekkorom rettenetes volt. Az apai nagyapám Makóról származott, Karcagon is hagymatermeléssel foglalkozott. Úgy ismerte őt mindenki, hogy a Hagymás Molnár. Vagy Szamaras Molnárnak. Az anyai nagyapám is cselédember volt, vékony kis öreg, ötvenkilós, beteges, gyomorrákban halt meg szegény. Az apám huszonöt évig készítette, taposta az agyagot az agyagiparban reggel öttől este hétig, hetente kapott 19 pengőt. Ezt kellett beosztani. Kevés volt. Én voltam a legidősebb gyerek. Eleinte a bölcsőt ringattam, és közben hallgattam az óá-óát. De azt is hallottam, hogy a többi gyerek kint ricsajozik, játszik az utcán. Én soha nem mehettem ki játszani. Nem lehettem gyerek. Az egyik testvérem kinőtt a bölcsőből, de közben született egy másik. Ringathattam a bölcsőt. Pedig eleven gyerek voltam. Jól tanultam, de szerettem verekedni. Azt mondta egyszer az apám: „Ha hagyod magad megverni, megnyúznak, ha kikezdel kisebb gyerekekkel, agyonverlek!” Hát én nem hagytam magam, ezért mindennap kikaptam az iskolában. De inkább ott, mint otthon.

Ennek is vége lett, amikor elmentem szobainasnak. Olyan helyre kerültem, ahol a gazda nagyon cicusszerető volt, vagyis nagyon szerette a nőket, ezért nem lehetett nőket alkalmazni. Én otthon is takarítottam, segítettem a mamának dagasztani, szerettem a női munkát. Mint szobainas rengeteget tanultam, például

sokféle tésztát önállóan megsütni, sok ételt megfőzni. Hanem volt a házigazdának egy elvált fia, csupa góg, az minden nap megvert engem valamiért. Sokszor maga sem tudta, hogy miért. Egy gazdánál dolgoztam a Szabó József utcán. Volt két ló, két tehén, én szobainasként is dolgoztam, kocsisként is, tehenészként is. Este tizenegykor kidobáltak egy csomó cipőt meg papucsot, azokat ki kellett pucolni, méghozzá subickkal! Csak ezután feküdhettem le, de fél kettőkor már fel kellett kelnem a lovakhoz. Hajnalban fehér kesztyűben jött a gazda fia, visszafelé simította a ló szőrét, ha piszkos lett, akkor az arcomon porolta le a kesztyűt. De karácsonykor játszott velem, mint egy gyerek, segített mindenben, még a fájós fogamat is kivette. Rögtön elfelejtettem az egész évi keménységet. Pedig ez az ember engem úgy megvert nem is egyszer, hogy három hétig nem bírtam felkelni. Egyszer aztán elvitték katonának őt is, a cselédeket is. Én maradtam, mint gyerek.

Sokat dolgoztam. Mire a környékbeli emberek elvégeztek egy-egy munkát, én is elvégeztem. Ott tanultam meg kézzel vetni a búzát. Hát bizony az meglátszott, amint kikelt a búza! Egy holdon csomókban kelt ki, a többi már tökéletes volt. A gazda fia, amikor hazajött a katonaságtól, nem volt megelégedve a munkámmal, s nagyon megvert az ösztökével. Azt mondta utána egy Pető János nevű ember, hogy ne hagyj magad, ha szidja az anyád, te is szidjad az övét, aztán gyere oda hozzám! Vérszemet kaptam. Szidta az anyámat? Én is szidtam! Aztán mentem János bácsihoz. Az megfogott, megvert, addig rugdosott, míg oda nem ért a gazda, akkor odaadott, hogy ehun van, gazduram. Három hétig feküdtem, néha hoztak egy kis tejet... Hányszor tanyáztam az istálló gerincén, fent a görbecserépnél, mert ha le mertem volna menni!... Akkor még olyan világ volt, hogy az egyik gazda tizenkét kondásgyereket ásott el a trágyába, mint egy egyszerű kismalacot. Eltűnt a gyerek, oszt jól van. Nem volt érték a szegény ember gyereke. De ha a gazdának eltűnt egy malaca, az igen, azt nyomozták! Ha a szegény ember gyereke tűnt el, ide jegyzőkönyv, oda jegyzőkönyv, eltűnt, elmenekült, odavan, a fene se kereste. Hát kinek hiányzott volna egy ilyen Molnár János? Őt esztendeig éltem ennél a gazdánál.

Még a háború előtt kocsis voltam egy másik helyen. A Kenderesi úton laktak egy tanyában, de a Bugyogóba mentünk aratni. Szombaton délre végeztünk, még összepakoláztunk, este lett. Akkor elindultunk a nagy stájer lovakkal. Hát reggelre kukorékolt a kakas, mire a Kenderesi útra értünk. A gazda meg az öccse aludt a kocsiderékban, én meg hajtottam. Ketten voltak a marokszedők, én egyedül kaszáltam végig. Megérkeztünk, azt mondja a gazda: „Hallod, ereszd ki a disznókat, a kertföldre hullik a szilva, hadd egyenek egy kicsit, aztán hajtsad be őket!” Akkor még nem jött fel a nap, csak kezdett piroslani az ég alja. Kieresztettem a disznókat. Nem ültem le, csak leguggoltam a búzakereszt tövébe. Arra ébredtem fel, hogy melegem van, csurog rólam a víz. Bementem. Kilenc óra volt. A disznók már jóllaktak, bementek. Attól kezdve azt mondogatták mindenkinek: „Jó gyerek ez a János, jó gyerek, de a disznót se lehet rábírní, aludt mellette”. No, ez akkor engem úgy felborzolt! Kiszámoltam, akkor nyáron 350 mázsa búzájuk termett, az egészet én vágtam le, ők csak szedték utánam a markot és bekötözték. Ebből a búzából én 8 mázsát kaptam. Három hét alatt megkerestem az egész famíliának a kenyeret, aztán ingyen dolgoztam tovább. Nem akartam tovább cseléd lenni.

Elmentem Pestre. Még akkor körülményes volt az elhelyezkedés, főleg azért, mert négyen mentünk, és együtt szerettünk volna dolgozni. A végén megéheztünk, mentünk, ahogy kellettünk. Jó helyem volt Pesten, amíg be nem vonultam, de mindig csak ide vágytam, Karcagra. Nyáron hazajöttem, a rizses munkában 6 mázsa búza árát kerestem meg. Leszerződtem a Dreber céghez. A Rózsadombon volt a villája, ott lakott a főnök. A kertészetben dolgoztam, megtanították, hogy kell rózsát oltani. Ennem adtak, tanítottak is, a tandíjat se

kellett fizetnem, még a könyveket is megvásárolták. A szombatot és a vasárnapot náluk töltöttem. Ettem, oltottam, nagyon megszerettek, még pluszpénzt is adtak. Közben a nagyvásártéri csarnokba jártam ki keccselni. Ötven fillérért adtak ki egy kétkerekű kocsit, amely tíz mázsát is bírt. Volt olyan 40 kilós ember, aki 10 mázsa lisztet vitt ki a Szél Kálmán térre. Én legelőször 5 mázsa krumplit vittem. Úgy felborítottam, hogy a felét a villamos, meg a lovak agyontaposták. Mire azt összeszedtem! Egyszer írja az anyám, hogy „olyan kevés pénzt küldesz haza, elküldtem az öcséidet cselédnek.” Ez ellen rettenetesen hadonásztam, mert én már a saját bőrömön éreztem, mint jelent az. Úgyhogy otthagytam ezt a jó helyet, pedig inas létemre majdnem annyi fizetést kaptam, mint egy segédmunkás. Így mégsem mentek cselédnek az én öcséim, mind tanultak, rajtam kívül. Valakinek kenyeret is kellett keresni, így a tanulásban én voltam elmaradva, meg le is nézve, a mai napig is. Igaz, az ötből már csak ketten vagyunk, Imre meg én, de mi sem beszélünk egymással.

Az unokanővérem egy ilyen hadiüzemben volt motozó, hát általa kerültem be protekcióval én is. Náluk laktam, de se a tüzelőért, se a lakásért, se a mosásért, semmiért nem fogadott el egy fillért sem. Szégyelltem, hogy itt heréskedek a nyakán, teszi élém a vasárnapi ebédet, satöbbi. Mondtam neki, én ezt nem tudom tovább csinálni, elmegyek albérletbe. Találtam is egyet. Este, mikor hazamegyek, rengeteg ember jön befelé. Tizenhatan voltunk. Én ezen a felén aludtam az asztalnak, a másik a másik felén. Alul is két pofa. Mindenki 16 pengőt fizetett hetenként. Én 22 pengőt kerestem a gyárban, meg aztán önkéntes gyári tűzoltó is voltam, azért is kaptam valamit. Amikor csak lehetett, mindig jelentkeztem szolgálatra, így ritkán voltam otthon. Csakhogy egyszer beteg lettem. Nem tudtam dolgozni. Mindig ilyen lézengő csavargókkal voltam körülvéve, akik soha nem dolgoztak, csak fogtak maguknak egy nőt, azt futtatták, ha nem hozott pénzt, lepofozták. Nagyon beteg voltam, az albérletben feküdtem az asztal alatt, majd este feküdtem fel a helyemre. Mire észrevettem, elvitték a ruhámat, eladták a cipőmet, mindenemet. Nem maradt semmim. Két napra kaptam kölcsön ez nagyon rossz nadrágot, cipőt, amit én varrtam össze, hogy ne legyen pucér. Az bántott a legjobban, hogy jaj, nem tudok többet Karcagra menni! Hova menjek ebből a rettenetes leégésből?

Elmentem egy másik helyre, egy öregasszonyhoz. Két fiatalemberrel laktam együtt. Egy drót volt kihúzva a szobában. Este levették a ruhájukat, dobták a drótra. „Kolléga, maga nem rakja fel?” „Nem. Lerakom ide a székre.” „Arra ráfizet.” És lökdösték egymást. A paplan rettenetes rossz, csupa lik-luk, a lábam is kint volt belőle, a kezem is. Valami a kezembe akadt. Bogár. Megfogtam, megszagoltam, nem büdös. Ez nem poloska. Mi lehet ez? Reggel felkelek, hát tele voltam tetűvel! De nem tudtam, hogy mi az. Nem hangya, azt láttam, annál vastagabb. Bementem az üzemvezetőhöz, hogy nézze már ezt a sok sárga bogarat! Elvittek a fertőtlenítőbe. Engem ez a szégyen nagyon megviselt, kértem a kilépésem, de hadiüzem volt, nem engedtek el. Letettek a darálóba, daráltam az ócska gumikat. A kéményseprő hófehér volt hozzám képest! És keveset kerestem! Tizenhat pengőt fizettem a lakásért, 3,60 volt hetenként a villamos, nekem maradt 40 fillérem. Akkor odamentem a Teleki téren egy pékhez, árultam neki a kenyeret. Minden ötödik kenyér az enyém volt, amit eladtam. Mennyit kellett azért szaladgálni! Aztán a gyárban újra kértem a kilépésem, de most sem engedtek el, hanem áttettek a bőrgyárba. A cseres bőrtöket húzgáltam ki a vízből, egy fordított bőrcsizma volt a lábunkon, a pucér testemen körülkötve egy zsákkötény, ennyi volt az öltözetem. A cserléte a ruhát rettenetesen. Nyolc nap után otthagytam.

Sosem ott laktam, ahová be voltam jelentkezve. Művészet volt ezt megjátszani, de sikerült. Ahova bejelentkeztem, egy hét múlva már el kellett mennem, meg ne találjanak a behívóval. Az állandó lakásom csak az

unokanővéremnél volt. Azt mondja egyszer: „Te, János, kaptál egy levelet a X. kerületi rendőrkapitányságról, hogy menj érte a munkakönyvedért!” „Aha, kalitkába nem megyek!” Váltottam egy új munkakönyvet, és elhelyezkedtem. A MÁVAG-nál dolgoztam. Nem züllöttem le, csak leégett ember voltam. Akadt haver! Én dolgoztam, ő nem, ketten éltünk az én keresetemből. Nehéz volt lerázni. Pincében laktam sokáig, aztán sikerült a MÁVAG-kolóniába kerülni.

Elég jól összeszedtem magam, a szobába is került bútor, nem előkelő, de jó. Onnan vonultam be katonának 1944. január 20-án. Már '43 decemberében is be kellett volna vonulni, de megpróbáltam megúszni. Lógtam. Mindig más vásárolt, én nem jártam sehova sem, hátha sikerül. Később már nem mertem reszkírozni, annyi volt már a spicli, nem volt merszem tovább bujkálni. Ezt a kulcsot zsebre vágtam, mondom, majd jövök. Jöttem is, 1946-ban. Egy kis sarok maradt a kolóniából, agyonbombázták, nekem semmim sem maradt.

A háborúban nem volt szerencsém. A jobb bokámat szétlőtték, a jobb lábam össze van szegecselve. A bal lábam szárában is hoztam egy szilánkot meg egy golyót. De életben maradtam. A fogságban tisztí szakács voltam, jó módom volt. Négyezer német fogoly, kettőezer-ötszáz magyar volt ott. Egy nagy barakkban 6500 fogoly lakott. Mellette ilyen tréfliszzerű betonból egy másik, benne a tiszték, tisztések, az őrség, a konyha, a suszteráj, a szabók, a magazin, a raktár, a fáskamra, meg a kínzókamra. Hokedlik álltak ott csattal felszerelve. Ráfektették a pofát, odacsatolták, addig verték, míg mozgott, akkor kihúzták a folyosó végére, a csapat a fejére eresztették. Olyan is volt, akinek reggelre keresztülment a fején a víz. Znajban voltam, Csehszlovákiában, egy napot se töltöttem a Szovjetunióban. Két évig állt ez a tábor, két év alatt mindenkit eltakarítottak haza. Onnan megszabadulva hazaindultunk. Azt mondták Bécsben, mert ott jöttünk keresztül, főleg a magyar orvosoknak, mérnököknek, bírónak, a nagyobb tudású embereknek, hogy maradjunk ott, majd ők adnak ruhát is, enni is, mert két hét az orosz világnak, utána mehetünk hazafelé. De bennem a honvágy nem tűrt halasztást. Ha gyalog elmentünk, gyalog is hazajöttünk volna, de én még négykézláb is.

Amikor hazajöttem a fogságból, meglátogattam Karcagon a Szabó József úti gazdámékat, ahol a sok verést kaptam. És ez az ember már könny nélkül nem állta meg a találkozást. Amikor az istállóba értünk, így szólt: „Családiasan megoldottunk mindent nem volt semmi bajunk, igaz-e, kedves komám, igaz-e, János?” Mondom: „Hát igen, rettenetes sok dolog történt az istállóban is, maga az életével se tudná honorálni nekem, amit itt kaptam.” Bementünk a házba, ott volt az egész család. Belegyökereztek a padlóba, mikor megláttak, azt gondolták, most vissza akarom ütni a régi sérelmeket. Egyszer aztán: „Nem tudunk szóhoz jutni!” „Azt látom.” „Üljél már le!” Leülök. „Hogy vagy?” „Mi újság?” „Tegnapelőtt jöttem haza a hadifogságból.” „Jaj, hozunk egy kis...” „Nem kell nekem semmi, mert elpusztulok, ha hirtelen bezabálok.” „Csak egy kis húst...” „Nem! De ha egy kis burgundijuk van...” Adtak egy kétökölnyi burgundi répát, az jó volt... „Minden esztendőben adok egy mázsa búza árát és megnősítelek, ha visszajössz.” „Én ide többet nem jövök!” „Miért?” „Én még mindig ember vagyok, de maguk nem voltak azok soha, mert embertelenül bántak velem.”

Szegény világ volt. Egy kölcsön kasza, egy kölcsön sarló, másfél kilónyi tengeridara egy zacskóban ráakasztva a kaszára, mentünk a feleségemmel aratni. Nagyon ritka talpon álló búza volt, nyolcvan centisnél nem magasabb, de egy hét alatt alig bírtam levágni. Néha gyúrtem egy cigarettát az összevagdalt újságpapírból, odatartottam egy régi zseblámpaüveg domború oldalát, mikor füstölni kezdett a papír, szívtam, fújtam... Egy doboz gyufa egész évig kitartott. Akármit ettem, akármilyen jól volt megfőzve, lenyeltem, már jött a torkomon kifelé. Mondom az asszonynak: „Vigyed innen ezt a puliszkát, látni se akarom!”

Viszi, hogy kikaparja. Mondom: „Hé, hová viszed, hát mit eszünk este?” Nagy keservesen levágtuk azt a búzát, aztán jelentkeztünk a cséplőgépre. Mint friss hadifogoly bejutottam a géphez, ez nagy dolog volt akkor. Szerencsére mindenki olyan gyenge volt, mint én, nem tudtuk egymást csúfolni, nem lehetett vigéckedni. Kaptunk egy kiló lisztet, abból gyúrt a feleségem egy kis lebbencset, süttött egy kis cipót. Isteni kalács volt az! Aztán kaptunk zabot, árpát, eladtunk egy kis búzát, jó kenyeret, szalonnát vettünk, főztük a lebbencset... Úgy megerősödtünk, hogy a harmadik, negyedik hétre már olyan nyolcvan százalékos emberek lettünk. Kilenc hétig dolgoztunk a gépnél, aránylag jól kerestünk.

Mindennel próbáltunk foglalkozni, mert mindig ehetném voltam. Cukorrépat vállaltam kapálni. Hatalmas volt benne a gyom. Hordtuk a füvet a Kisföldek közé, negyven-ötven kilót bevittünk egyszerre. Elég jól haladtunk volna az asszonnyal anyagilag, de a szülők beleszóltak a dolgunkba. Konyhakertészetet csináltunk a Bócsai úton, Karcagtól nyolc kilométerre. Dohányt is termeltünk egy holdon. A tulajdonosnak volt 800 négyszögöl árpája, amit lopva lekaszált szénának. Mondom: „Ide hallgasson, adja ide ezt a földet!” „Minek?” „Dohányt rakok bele, meg ami kimaradt palánta.” „Meg kell szántani.” „Nem kell azt!” Kéthárom kapavágás, belefektette az asszony a palántot, ráhúztam a földet, oszt jól van. Hatvan centis dohány lett abból, mert prima idő volt rá. A hátunkon hordtuk haza, nem a dűlőúton, hanem a vasúti talpfákon csörtettünk hazafelé nyolc kilométert. Ötvenkét kiló szárazdohány lett belőle. A paradicsomot és egyebeket talicskával hordtuk haza a piacra. Az asszony is. Az estrángot a nyakába vette, toltá.

És még a fogság után kaptam a karcagi nagyerdőből a többi hadifogoly társammal együtt egy darabot. Kimaradt a sarokban 600 négyszögöl, azt ideadták. Fel kellett ásni, de csak csákányozni lehetett. A húszkilós tuskókat be kellett szolgáltatni. Legalább 80 mázsa gyökeret hazahordtunk a kis házba. Amint kiástuk, már vittük is hazafelé, nehogy ellopják. Elég későn kaptam meg ezt a földet, nem tudtam akkor tavasszal beültetni. A második évben beültettük, de akkor beteg lettem, öt évig nem sokat csináltam. Az asszony nem bírta mindent egyedül. Akkoriban Karcagon még formákba taposták bele a trágát, megszáritották, ezzel tüzeltek. Nem volt brikett. Minden harmadik a mienk volt. Mennyit kellett taposni, hogy ezer a mienk legyen! Az asszony taposta egyedül is. Belevaló asszony volt, csak a szülők elrontották. Akartunk egy kicsike házat venni, mert nagyanyám házában laktunk. Háromszáz forintot fizettem egy szobáért, én adtam neki enni, én ruháztam, én ástam a 300 négyszögöles telket, én veteményeztem, kapáltam, kiszedtem a termést, megmostam, felvittem a piacra, eladtam, a mama csak zsebrevágta a pénzt. A szomszédban volt egy picike ház, mindegy, ha belemászunk is, de a mienk. Ezer forintba került. Valamikor ól volt. Megegyeztünk rá, mondom az asszonynak, menjen át a pénzért, csináljuk a papírt. Megy az idő, az asszony meg nem jön. Átmegegyek, mondom, megnézem. Ott bögött. „Mi a baj?” „Hát nincs pénz...” „Hogyhogy?” „Odaadtam anyámnak.” Na, ennek lóttek! Mire észrevettem, az 52 kiló szárazdohányt is elhordta a nejem az anyjának. Mondom: „Hát ezért cipekedtél velem együtt?” Az apja eladta, megitta az árát. Na, majd aztán rettenetes sok sógorom lett! Elváltunk. 1946. március 30-án vettem el ezt az asszonyt, a fogság után. Előtte két évig a menyasszonyom volt. Már akkor gyanakodtam. Mindenki haver volt! Este, mikor hazamentem, ott ette a fene őket... Esküvő után két héttel már alig fértek be a szobába, annyian voltak! Gyere, kedves komám, így-úgy! Mondom: „Halljátok, míg meg nem nőültem, azt sem mondtátok, hogy jó napot, most meg már mindőtök a haverom? Gyertek ki ásni, az isteneteket!” Közben lett is egy gyerek, szerencsére nem az enyém. Na, ebből elég!

Aztán újra befaragtam. Suszterkodtam, javítottam a lábbeliket. Egy hatgyerekes asszonynak is. Bejártak a gyerekei, rendesek voltak, nagyon megszerettem őket. Egyszer aztán meghívtak magukhoz. Elmentem. Azt mondja az asszony, van egy kis földje, megcsinálhatnám azon is a jeles konyhakertészetet. Hát jó. Megírtuk a szerződést. Nem volt bennem semmi hátsó gondolat. Fialat voltam, huszonöt éves, hiányzott belőlem a csibészség is. Az asszony már harminchét esztendő múlt akkor. Udvarolgattam a húgának, de az vakbeles lett, én vittem be a kórházba. Dolgoztam a kis földön este tízig, az oroszok rengeteg trágyát hagytak ott, azt hordtam talicskával. Mikor már majdnem összeestem, hazamentem. Így ment ez egy ideig. Egyszer aztán munka után nem engedett az asszony, hogy ott a lavór víz, mosakodjak meg, ad vacsorát, meg ez, meg az. Ez a kedveskedés, gondoskodás szokatlan volt, de nagyon jólesett. Hálával gondoltam erre az asszonyra, azért, amit tesz értem. Este meglátta a ruhámat, hogy itt csüng, ott csüng, megvarrta, kimosta, kivasalta. Reggel ott lógott a széken. Minden gondolatomat leste, mire kigondoltam a felét, már mondta is. Kezdett magához közelebb édesgetni, főleg mikor a húga bekerült a kórházba. Amikor meg kijött, akkor ellenem uszította, engem pedig a húga ellen. Nem értettem. Naiv voltam. Odáig fajult a dolog, hogy miközben én a bőrt vagdaltam a cipőkhöz, úgy összevesztett minket, majdnem belevágtam a nagy szabóollót a húgába. Ha közénk nem áll, tán meg is teszem. És akkor, abban a pillanatban elzavarta a húgát a háztól. Én csak álltam az ablaknál, lestem, mit csináljak? Addigra persze kialakult köztünk egy kis ágybeli kapcsolat is. Hamarosan bejelentette az asszony, hogy baj van, gyerek lesz. Húha! Mi lesz? Jó orvos az idő, majd hoz valamit. Hozott is. A húga kiment Angliába 1948-ban, én pedig ott maradtam az asszony mellett, aki tele volt adóssággal. Most derült ki, hogy a ház egyötöde az övé, a többi a testvéreké, akiket ki kellett fizetni. Kinek? Nekem! Az asszony nem dolgozott, hogy fizette volna? Elmentem éjjeliőrnek, nappal pedig a kis gazdaságunkban dolgoztam. Másfél esztendeig. Szolgálatban voltam éppen, ülök, pödröm a cigarettát, kinyújtom a nyelvem, hogy vigignyaljam a cigarettapapír szélét, amikor az arcomba világít valaki. Az igazgató volt. Azt mondja: „Maga alszik!” „Dehogyan alszom, csak szűrődik a szemem az álmoságtól, hát egy cigarettára gyújtok.” „Látom.” Reggel behívtak az irodába, leváltottak. Igazuk volt, tényleg elaludtam, de rettenetesen ki voltam merülve, mit csináljak? Szégyelltem magam. De ez még nem volt elég! Otthon is a rengeteg baj! Minden este hisztizett az asszony, valami kis fogadalmat mindig kellett tennem neki, hogy jó legyen minden. De másnap megint kezdte előlről: összeesett, elájult, minden baja volt. A kisgyerekeket sajnáltam nagyon, ültek sorban az ágy szélén, sírtak, mi lehet az anyukájukkal? Ők csak azt tudták, hogy amíg ez az ember nem került ide, addig ilyesmi nem volt. Normára dolgoztam. Egyszer hazamegyek, mindennap gyűlés volt akkoriban, aznap is, éppen akkor szégyenítették meg kilencven személy előtt, hogy egy hatvanöt esztendő ember megelőzött a munkaversenyben. Csakhogy én egész nap robotoltam, éjszaka meg az asszony hisztije merített ki, soha nem pihentem. Egyszer hazamegyek, megint molesztál valamivel. Lefeküdtem, magamra húztam a takarót, de az asszony mindjárt nyöszögött, összeesett. Feltettem ágyra, elfújtam a lámpát, lefeküdtem. Hallom, az asszony felkel, elesik. A gyufa elő volt készítve, de a lámpát a forró üvegnél fogtam meg. Olyan dühös lettem! Kivettem a konyhakést, elővettem a nadrágszíjat. Odaadtam neki mindkettőt: „Vágd el a nyakadat vagy akaszd fel magad, mindegy, csak dögölj meg, engem pedig hagyjál végre élni! Egész éjszaka ez a cirkusz, nappal normára dolgozni, este eltűnni a gyűlésen a megalázást, hát ez nem megy tovább!” Na, attól kezdve soha nem ajult el, soha nem verte magát, pedig később is összevesztünk elég sokszor. Egyszer vertem ki a fogsorát, de még attól se lett rosszul. Így éltünk. Jól bevásároltam. Kifizettem az asszony adósságát, az összeset,

a gyerekek megnőttek, megtettem, amit tudtam. Szerettem volna bizonyítani, de a mai napig nem sikerült. Pedig nagyon sokat dolgoztam. Azok a gyerekek a környékünkön, akiket az édes szüleik etettek, még puliszkán meg tengerikásán éltek, de akiket én neveltem, azok elé már hetente egyszer sem került ilyen menü. Nekem kilencéves koromban már virradat előtt rugdosták a talpamat, hogy dolgozni, hé, a szalonnát meg éppen csak a fogamhoz kenték, de én nem engedtem még tizenhét éves korában sem dolgozni az asszony egyik gyerekét sem, erősödjének előbb. Már megnősítettem három fiút, férjhez adtam két lányt, felneveltem az asszony családjait is. Mégis, csak a legkisebb meg a legöregebb beszél velem, a többi egy se. Elzavartak, mint egy kutyát. Tovább nem volt rám szükség. Öregségemre mehetek, amerre látok. Egy kis rossz házban élek. Nagyon beteg a szívem, bármikor bementhatja az unalmast. Felneveltem egy csomó gyereket, és most egy sincs, aki adna nekem egyetlen egy tányér levest.

Szergejjel a váltón

A vasútért én már kölyökkoromban is megőrültem. Tudtam az állomások nevét, ordítottam, mint a megafon, mert azt játszottuk, hogy az ötödik vágányra személyvonat érkezett, a vágány mellett tessék vigyázni!... Az alsókonyhánk ablaka régimódi volt, középen egy vassal elválasztva. Ezen a vason csüngtem, támasztottam a lábam a falnak, le is rúgtam rendesen a vakolatot, miközben adtam a jelzést, akár a felnőtt kocsirendezők. Még élt szegény anyám.

– Jaj, fiam, hát te is vasutas leszel?

Ugyanis az egész család vasutas a felmenőkkel együtt. Én is az lettem 1967-ben. Átverték, az az igazság: azt mondták, az alsó létrafokon kell kezdeni. Az érettségimmel kocsirendezőként ugráltam a vagonok között. Nem tetszett. Egy év múlva átmentem a pályafenntartáshoz hegesztőnek, mert amúgy ez a szakmám. Onnan kerültem át a vontatási főnökséghez mozdonyvezető gyakornoknak. Nekem az volt a világ teteje, amikor a hatósági vizsgán azt mondták: „Önöket fővasúti mozdonyvezetővé nyilvánítom...” Dízelből vizsgáztam ekkor, amit mi csak Szergejnek hívunk. A villanymozdonyra már csak átképeztek. De szép munka ez! Se karácsony, se újév, se ünnep, se éjszaka... Mégis odavan érte az ember. Még az sem tudta elvenni a kedvemet, hogy érettségivel, két szakvizsgával lóttam az M 28-as dízelt, ami ezelőtt negyven évvel is tolatást végzett, egy hatelemis figura pedig odabent terpeszkedett a felvigyázóasztal mellett, vagy éppen motoros személyvonattal járt segédkezelői vizsgával. Azelőtt fűtő volt az ipse, de a gőzmozdonyok kiszorultak, mi legyen ezzel a jóra való elvtárral, elvégeztettek vele egy gyorstalpalót, jó pofát vágott mindenhez, így aztán ez is elég volt. Amikor polcra került a hülye magyar, és felmászik hozzám a mozdonyra, tetszik neki, hogy jelentkezem.

– Hajdú Zoltán mozdonyvezető jelentkezem! Szolgálatom alatt rendkívüli esemény nem fordult elő.

Na, akkor hízik a paraszt öt kilót, mindegy, hogy csak tánciskolája van, alig fér a kabátjába, úgy pöffeszkedik.

– Köszönöm, vezér elvtárs, folytassa!

Nem veszekszem a sok szarjancsival. Odajön a hülye a mozdonyhoz, ércesíti a hangját.

– Elrendelem magának...

Fel az ablakot, tátogjal magadnak odalent! Csak nem idegesítem magam? Nekem észnél kell lennem, mögöttem egy csomó ember ül! Nem tévedhetek, esetleg 40 helyett 45 kilométeres sebességgel mehetek be a kitérőbe. A mozdony maga sok-sok millió, plusz a kocsik, a pálya, a berendezés... Az azért megnyugtató

érzés, hogy idővel egyre több főiskolát végzett embert ültettek a rendelkezői asztalhoz, mert itt aztán nem a párttagkönyv számít. A végrehajtó forgalmi szolgálatot kezdték gógyisokra bízni, mert két vonatot összemenezteni nem nyerő. Ha százzal robogok, mire észreveszem, hogy kubikba áll a váltó, már toszhatom. Úgyhogy énhozzám senki ne jöjjön harsogó pofával!

– Vezér elvtárs, elrendelem, vigye el ezt a vonatot Kelenföldre!

– Nincs vonalismeretem, sajnálom.

– Akkor adok maga mellé pilótát.

– Fáradt vagyok én már, ne adjál senkit, nyald ki a seggem!

Pedig könnyű velem boldogulni. Ha valaki megkér...

– Zolikám, elvinnéd ezt a vonatot?

– Gyurikám, nincs vonalismeretem, de a kedvedért a térképről is lemegyek.

Hiába hagytam ott a vasutat néhány évre, hiába guriztem a gyárban, csak a vasútért evett a fene akkor is. Nem is mentem volna el soha, ha-az exnejem nem veri a nyálát.

– Vagy a vasút, vagy én!

Így kerültem a gyárba. Akkor még erősen élt bennem a vágy, hogy jogász legyek. Jelentkeztem. Beleöltem a rengeteg energiát, pénzt, a felvételin majdnem maximális pontszámot értem el, de a munkahelyem nem javasolt, mert mi a túrót keresne az egyetemen egy hegesztő? Pedig azt terveztem, hogy a vasútnál hasznosítom jogi ismereteimet, például balesetvizsgálóként. Pedig apám is hogy szerette volna!

Szegény apám! Egy mosónő hetedik gyermeke volt. A kereskedősegédi papírt is úgy szerezte meg, hogy a két nővére taníttatta. Güzült, mint egy őrült, hogy a kölykeinek jobb legyen, összehozott egy vacak fűszerüzletet, emiatt lett osztályidegen. Én a háború után születtem, élesen emlékszem 1952-re, amikor államosították apám nyomorúságos kis üzletét. Civil emberek rángatták a fiókokat. Apám kiküldött. Akkor verték ki az összes fogát. Szegény apám szikvízhordóként és kisállattenyésztőként tengődött, majd a Rákosi-éra után kereskedősegédnek alkalmazták, onnan ment nyugdíjba 1967-ben. Kemény ötszázhatvan forint nyugdíjat kapott, ami gyönyörűen emelkedett; halálakor már hatszázötvenre rúgott. Az apám neve fogalom volt a szakmában, mégis tönkretették az elvtársak.

A gyerekkorom sem olyan volt, mint a mostani pedigrés kölyköknek. Szegény anyám meghalt 1958-ban, méhrákja volt. A hüvelyen keresztül jött belőle a bélsár. Bógtam. Keresztapám 1957 utolsó napjaiban halt meg. Haldoklása közben azt mondta:

– Meglátjátok, két hét múlva utánam jön Annuska!

Hát ezért hiszem én az Istent. Pontosan két hét múlva anyám magához tért, körbejártatta a szemét... Úgy előttem van!...

– Ne haragudj, apám, sok bajt hagyok rád!

És meghalt. De engem az apám halála vágott agyon rettenetesen. Sok baja volt. Agyér, szívkoszorúér-elmeszesedés, keringés, légzési elégtelenség... Váratlanul ért a halála. Este még a hajnali horgászathoz készülődtem, főztem a kukoricát, kötöztem az úszókat.

– Horgászni mész?

– Igen.

– De jó volna egy kis törpeharcsa!

Apámnak a törpeharcsa volt a mindene. Hajnalban felkeltem, kicsattogtam a fürdőszobába, közben láttam, apámnál ég a villany, hallottam, zúgott a rádió, nem volt adás. Bementem. Az asztalnál ült egy gatyában. Már hideg volt. Amint eltemettük, elköltözött a feleségem, már az üres lakásba mentem haza. Nem baj, úgy ivott, mint a kefekötő. Ekkor mentem vissza a vasúthoz. Jól érzem itt magam. Nem semmi ám az, ha valaki nem gyomorideggel kezdi a szolgálatot, hanem

örömmel megy be, még akkor is, ha huszonkét órákor vagy nulla órákor kell jelentkeznie. Sokszor jöttem haza a melóból reggel nyolc óra körül, s megkérdezte a második feleségem.

– Mikor mész megint?

– Hagyd el, anyám, visszamegyek huszonkettőre. Sírnak ezek, hogy nincs ember...

– Hiszen csak most jöttél haza!

– Nem baj, anyukám, alszom egy kicsit, aztán megyek.

Amikor kezdtem a vasútnál, akadtak harmincórás szolgálatok. Még kadétkoromban is. Később aztán teljesen leszorították a túlórákat, biztos sajnálták tőlünk azt a kis pénzt. És akkor jöttek a púderral, hogy a szakszervezet... Hát a nagy visszeres, bütykös, tányérfejű férfiasságomat! A szakszervezet mindig csak bólogatott az elvtársaknak, és legombolta tőlünk a tagdíjat.

Ebben az időben, amikor visszakerültem a vasúthoz, még olyan gyorsfordás oktató mozdonyvezetők voltak, akik a legutóbbi műszaki vizsgán 4-5 pontot értek el. A minimum 7 pont volt. Nem számított. Az oktató úrnak olyan volt a feje, hogy cölöpöt lehetett volna vele verni, ha kinyitotta a száját, ki lehetett volna törölni papírral, de hát párttag volt a lelkem és munkásór, úgy ette a bablevest, ahogy elé lökték. Hát persze, hogy ő volt az oktató mozdonyvezető, ő a gyorsfordás, én pedig az érettségimmel és a három szakvizsgálattal szarakodhattam a tehervonatokkal, és kitüntetésnek érezhettem, ha nagy néha személy- vagy gyorsvonatra kerültem. Csakhogy én sóznám a bablevest, pedig megmondták világosan, hogy most éppen cukrozni kell.

Na, nem baj. Dolgozom rendesen, még jelzőmeghaladásom se volt. Igaz, egyszer beköptek, hogy megtagadtam a munkát. Anyagolni voltunk, zúzott követ terítettünk. Tudtam, hogy melyik vonattal jön a váltósom. Én is azzal mentem volna haza. A terítésnél be volt rúgva az egész társaság. Félttem, a vonat alá esik valaki, és elvágjuk. A vonatvezető is tükön ült, hogy nem tud hazamenni. Mondom:

– Mester úr, én leakasztom.

– Hát akassza!

Leakasztottuk a szerelvényt, ő megkérte az engedélyt, bementünk a deltába, ott megint megkérte az engedélyt, bementünk az állomásra. Jött a váltóm, felült a gépre, kiment, folytatták az anyagozást. De engem bejelentettek, hogy megtagadtam a munkát, és elszöktem a vonatról. Berendeltek a nagyfőnökhöz, odaállították a szőnyeg szélére. Kaptam egy írásbeli figyelmeztetést. Kimaradtam a baleset-mentességi prémiumból és az energiamegtakarítási pénzből. Ez különben is pofapénz! A dörgölőzést díjazták vele. A nyalást. Mert különben hogyan kaphatna energiapénzt az oktatótiszt vagy a felvigyázó? Hát milyen energiával spórolnak ezek? Csak a sajátjukéval, nem igaz? Igen ám, de az ilyen figura maga a derű. A jó kolléga, aki szereti a bablevest. Megeszi, ahogy elé lökik.

Az az igazság, már én is megeszem. Miért ne? Pont én ne? Két évig pedzegették, hogy lépjek be a pártba, itt a helyed, elvtárs. Elbeszélgettek velem, volt-e templomi esküvő, mert ha nem, fasza gyerek vagyok. Én csak hümmögtem, hogy ááá, dehogy volt! Pedig volt. Még a fiamat is megkeresztelte a pap. És én hiszem is az Istent. Istennek lennie kell! A Biblia szavai eddig nagyon bejöttek: a fehér ló, a fekete ló... Ugye, a pestis, a dögvész... A vörös lovat most ette meg a fene. Ha még a sárga ló is bejön, akkor nekünk annyi. Na, mindegy. Az a helyzet, hogy egyszer én már jelentkeztem a pártba, még a gyárban. Úgy voltam vele, megpróbálom, hátha így könnyebben felvesznek a jogra. Az lett a vége, hogy elküldtek a francba, mert szerintük baj van az elvhűségemmel. Miért? A máséval nincs baj? Csakhogy az én apám osztályidegen volt! Na, menjetek az anyátokba. Engels meg gyáros volt! Később, már a vasútnál, amikor feltették nekem a nagy

kérdést, nem mertem nemet mondani. Szerettem volna elvégezni a tisztit. Ez valahogy presztizskérdés volt a számomra. Úgyhogy igent mondtam az elvtársaknak, mert akkor még nem tudtam, hogy ha egy évig technikusi minősítőt csinállok, és gépésztechnikusi oklevelet szerzek, automatikusan megkapom a tisztirangot. De akkor már késő volt visszatáncolni. Ráfáztam a számításra. A rendszerváltáskor ott álltam talpig párttagkönyvben. Na, most aztán magyarázhatom, hogy én mindig istenhívő voltam!

A vasút az csodálatos! Akkor is, ha köd van, ha hófúvás van. Nem félek. Sokan úgy indulnak munkába, hogy jaj, csak ezt a szolgálatot ússzam meg! Nem mernek levenni egy ólomzárat a villanyvonaton, mert nem tudják, mi a következménye. Akkor pedig nagy gáz van, ha nem tudjuk, hová nyúljunk. Én láttam egy mozdonyvezetőt, aki felmászott a felsővezetékhez: húzott egy ívet, már lángolt rajta a ruha, fejjel bukott lefelé, két nap múlva belehalt. A vasút veszélyes üzem. És gyönyörű is egyben. Tépek, rohannak a fák, a házak, én pedig nézem ezt a szép magyar földet... Ezt nem lehet megtagadni! Boldogult ifjúkoromban még megpattanhattam volna Jugoszláviába: Bariba másnap reggel 7 óra 30-kor indult a hajó. Később Bécsben is lepattanhattam volna, beszéllek németül, mégsem mentem. Jó nekem itt, ha nem is élek olyan fényesen. Itt van eltemetve az anyám, az apám, ezeket a kis girnyó akácfákat szeretem a vasút mellett, ezeket a városokat, falvakat szeretem, még akkor is, ha a Szergejről többnyire a hátsó udvarokba bámulok. Ezeket a magyar vaspályákat szeretem, s igazán bízek benne, hogy nem áll kubikba a váltónk.

Vad játékok

Hát ennyi. Nincs tovább. Már ide készítettem a gyógyszereket, a vizet, hamarosan beveszem. Úgyhogy ez egy búcsúlevél. Még azt sem tudod, ki voltam én. Mit tudsz rólam? Hogy Tecának, hívnak, huszonöt múltam... És még? Pedig azt mondtad, kíváncsi vagy rám. De még azt sem tudod, hogy a Dunántúlon születtem 1960-ban. A harmadik gyerek voltam a családban. Rettenetesen makacs, önfejű kölyök voltam, mindig ellenkeztem, de csak anyuval. Apám kedvence lettem. A testvéreim féltékenyek voltak rám. Én nem irigyeltem őket, az sem bosszantott, ha ők kaptak valamit, én pedig nem. Tudtam, aputól úgyis mindent megkapok, és ő megvéd mindenkitől. Ez biztonságot adott nekem. Nagyon ragaszkodtam apuhoz, pedig ő már akkor is nagyon ivott, amikor megszülettem. Ha nem ért haza vasárnap délre, én már négyévesen is elmentem utána a kocsmába, hogy apu, gyere haza! Velem hazajött. Ha bárki szidta a családban, én mindig mellette álltam már gyerekfejjel is. Persze, anyu is nagyon szeretett, én mégis apuhoz ragaszkodtam. Egyébként fiús voltam. Anyu nagyon haragudott azért, mert én soha nem babáztam, mint a kislányok. Vadóc voltam. Meztlábás. Ki az udvarra! Le a halastóra! Cigaretét loptunk, békát fogtunk, beletettük a szájába, szívta, szívta, felfúvódott, szétpukkant. Nádasba jártunk, buzogányt szedtünk, verekedtünk. Mindig a fiúkkal voltam. Sok fiú addig nem mert kimenni az utcára, amíg meg nem engedtem neki. Veszedelmes voltam. Már egészen kicsi koromban is verekedtem. Tizenkét éves korom után tudatosan megvédtem másokat. Fiúkat is. Erős igazságérzet működött bennem. Más ügyéért verekedtem már akkor, nem az enyémért. Kicsi koromtól bandavezér voltam. Szerettem én irányítani a dolgokat. Én parancsoltam már a nádasban is, egészen kicsi lányként. Faragtunk íjat, nyilat, buzogányt... Irtó vad dolgokat játszottunk. Barátnőm soha nem volt. Hogy anyuka, légy szíves, engedj át a szomszédba Zsuzsihoz egy kicsit babázni!... Soha. Babám sem volt.

Parasztok, melósok, egyszerű emberek laktak a környéken. Nénik, akik kiálltak a kapuba beszélgetni. Engem nagyon szerettek. Húsvétkor mentem locsolkodni, mint a fiúk. Apu csinált egy sámlit, azt vittem magammal, ráálltam, kicsi vagyok én, majd megnövök én... Ezt szavaltam el. Nem a pénz vagy a piros tojás miatt mentem, hanem kedves akartam lenni az emberekhez. Vegyék észre, hogy vagyok. Máig nem változtam ebben a tekintetben. A bandavezérség utáni vágy már kivészett belőlem, de a makacsság nem. A főorvos a pszichiátrián olyan zárójelentést adott ki a múltkor, hogy jelleme öntudatos, makacs és nehezen kezelhető.

Apu asztalos volt, anyu hol itt, hol ott dolgozott, főleg takarított. A nagyszüleim közül csak az egyik nagymamámra emlékszem. Nagyon szerettem. Pici lányként csak vele voltam hajlandó aludni. Vagy két évig. Volt egy jellegzetes szaga. Szerettem. Ha nem éreztem a szagát, nem tudtam aludni. Sokat voltunk együtt. Jellegzetes dunántúli ételeket főzött, amiket én imádtam. Gyakran hízelegtem neki. Egyébként is nagyon hízelgős vagyok, ezt te is tudod.

Az óvodát ki nem állhattam. Nagy volt a fegyelem. Még a játékot is szervezetteren csinálták. Egyszer az óvónő erőszakkal belém akart tömni valami zöld ételt, talán spenótot, de én kiborítottam az asztal alá. A mai napig nem eszem meg. Már akkor azt mondták anyunak az óvónők, nem tudják, mit csináljanak velem, hogy hasonlítsak a többi gyerekhez. Hogy beilleszkedjek. Tudtam én játszani a gyerekekkel, de rám fogták, hogy lázítom őket, a befolyásom alatt vannak. Pedig óvodástársaimat nagyon ritkán vertem meg. Talán azért, mert tudtam, hogy nem az utcán vagyok, ahol nincs következménye.

Három szobánk volt. Az egyikben a nagymamám lakott, a másikban a két testvérem, a harmadikban pedig én a szüleimmel. Apu majdnem minden nap részegen jött haza. Ilyenkor végighallgattam a nemi aktust. Lehet, hogy előtte elaludtam, de felébredtem a veszekedésre. De ez nem olyan veszekedés volt, mint a délelőtti vagy a délutáni. Az esti veszekedés egész más volt. Tompa. Visszafogott. Moccanni se mertem. Félpercenként szedtem a levegőt. Nem tudtam, mi ez? Anyu mondta, hogy ittál, nem akarom! Hallottam apu hangját, hogy de akarod! Nem láttam semmit, csak éreztem, hogy anyu szenved. A sóhajokból, a hangokból, a tiltakozásából. Azt hittem, apu bántani akarja anyut. De miért most? Miért az ágyban? Miért sötétben? És anyu miért nem sír? Rossz volt. Nagyon mély nyomot hagyott bennem. Mikor felnőttem és szeretkeztem, azok a gyerekkori élmények jutottak eszembe. És nem jött össze. Sokáig. Olyan húsz-huszonegy éves koromig. Azóta nincs problémám ezen a téren. Azt a nyomasztó gyerekkori élményt soha nem fogom elfelejteni, de ölekezés közben már nem gondolok rá. Nem gátol. De évekig olyan volt ez nekem, mint mikor valaki kormos. Lemossa magáról a kormot, de fél óra múlva, amikor ránéz a kezére, látja, még mindig kormos. Megint sikálja a kezét, a kormot már nem látja, de érzi a szagát. Még másnap is árad a pórusaiból. Valahogy így áradt belőlem is ez a negatív élmény közösküléskor. Amikor már egy esztendeje nem volt problémám a nemi életben, még akkor is roppant visszafogott voltam az ágyban. Hiába tisztáztam magamban józan fejjel ezt a dolgot, álmaimban még sokáig visszatért. Néhány évig.

Van egy visszatérő álmom. Zuhanok. Az égbolt csillagos, de nem sötét, hanem semleges színű. Zuhanok, de mielőtt földet érnék, felébredek. Amikor sok a gondom, sűrűn álmodom ezt. Egyébként csak körülbelül kéthetenként. Nagyon sokszor álmodom azt, hogy szeretkezek. Az az igazság, én minden kapcsolatomban az apát is keresem. Megvan a testi kapcsolat is, de ennél jóval többet akarok. Hogy mindig meghallgasson, és adjon olyan biztonságot, mint apu. A legutolsó álomban például egy tisztas úriemberrel, olyan ötven-hatvan közöttivel beszélgettem. Megnyugtató az, ahogy ült. Hátravetette a fejét, és megnyugtató dolgokat mondott. Minél tovább hallgattam őt, annál jobban

kívántam szexuálisan. Aztán megtörtént a dolog. Álmomban nem mindig úgy van, mint a valóságban, hogy levetkőzteti egymást két ember, és szép sorban megy minden. Csak ültünk egymás mellett álmomban, s én éreztem, hogy kielégültem. Pedig nem is hatolt belém. Más alkalommal szabályos aktust álmodok elejétől a végéig. A kielégülésre mindig felébredek. Valóban élvezek, a valóságban is. Sokszor álmodok. Mindig borzasztó álmodós voltam. Már kislány koromban is. Nagyon sokszor úgy mentem iskolába, mint egy kicsavart mosogatórongy. Aludtam, de félelmetes álmaim voltak. Egy létrán felmásztam a fára, s amikor le akartam tépni a gyümölcsöt, eldőlt a létra. Lassan zuhantam. Cseresznyét loptam álmomban, akkor sikerült leszakítanom a szép piros gyümölcsöt, de mire a számhoz emeltem, kifutott belőle a piros szín, és egy zöld cseresznyébe akartam beleharapni. Lehangoló volt.

Imádtam iskolába járni. Hetedik osztályos koromig kitűnő tanuló és kötelességtudó diák voltam. Addig nem mentem ki játszani, amíg a házi feladattal el nem készültem. A legszebb betűket írtam az osztályban. Én olvastam legjobban. Ha félúton észrevettem, hogy otthon felejtettem az olvasókönyvem, visszarohantam érte, és vágtaztam az iskolába. Nem attól féltem, hogy fekete pontot kapok! Szerettem olvasni, ennyi az egész. A tanárokat is szerettem. Jártam karénekre, irodalmi szakkörre, mindenre. Szerveztem, versenyeztem, amit kellett. Mindent a legjobban akartam csinálni.

A barátaim fiúk voltak. Komoly barátságok szövődtek. Eljártak hozzánk, együtt olvastunk, együtt mentünk játszani. Tíz-tizenkét éves koromban együtt sétálgattunk minden este ötkor. Évekkel később sok barátságnak azért szakadt vége, mert közeledni próbáltak hozzám, én pedig megpofoztam őket. Már akkor is, ha csak a kezemet akarták megfogni. Még gimis koromban sem azért kellett egy fiú, mert fiú, hanem azért, mert a fiúkkal értettem meg magam. Nem bírtam a lányokat. Ma sem kedvelem őket. Talán ezért is van olyan sok embernek velem szemben előítélete.

Néhány megrázó élményben már elég korán részem volt. Talán hétéves lehettem, amikor apu elvitt a Balatonhoz. Igaz, csak húsz kilométerre laktunk, de útközben elég sok sört megivott. Az utcán egy társaság érdeklődött valami után egy járókelőtől, hogy hol van ez vagy az. Nem tudta az illető. Apu akkor ott dolgozott, naponta bejárt, ő tudta. Segíteni akart, megmondani, hol van, amit keresnek. Látták, hogy ittas, lekezelő modorban elküldték a francba, hogy nem őt kérdezték. Én akkor sírva odafutottam, hogy apu tudja, ő nem hazudik! Meg akartam védeni aput. Persze, nem tudtam. Főleg az alkoholtól. Tizenhat éves koromban elváltak a szüleim, elköltöztünk anyuval az Alföld közepére. De én mindig hazajártam! Négy éve azonban már nem láttam aput. Tudtam, hogy vele élni már nem lehetne. Hosszú évek óta idült alkoholista volt. Mostanában hallottam olyan híreket, hogy elvonón volt, lassan fél éve nem iszik. De már szenilis, tönkretette a pia. Annyira öregnek látszik! Annyira kiveszett belőle minden, amiért rajongtam érte! Már nem tudtunk beszélgetni. Így nincs értelme meglátogatni. Nostalgiaút? Minek? Annyira fásult, annyira kívül van már mindenben, hogy nem lehet a közelébe férkőzni. Szegény apu! Kikészültem minden látogatás után. Már nem tudtam benyitni az otthoni kertkapun, mert éreztem, hogy nem is sírni, de zokogni, bömbölni fogok rögtön. Amint megláttam a házat, az ismerős fákat, bokrokat... Nem szeretek már hazamenni.

Rosszul éltek a szüleim. Nagy balhéik voltak. Nagy verekedések. Apu megverte anyut. Mindig részeg volt az öregem. Anyu mindig mondta, hogy Józsi, változz meg! Próbáljuk meg újra! Menjünk el az orvoshoz! Anyu mindig össze akarta tartani a családot. A gyerekek miatt is, meg aztán szerette is az apámat egy darabig, a sok verés ellenére. De apu nem változott meg. Én mégsem tudtam apu ellen fordulni. Nagyon szerettem. Ma is őt keresem minden kapcsolatomban.

Mindig az ő szeretete után sóvárogtam. De tőle ezt nem kaptam meg. Nem azért, mert nem szeretett! Nagyon szeretett! De nem tudta kimutatni. Megvett nekem mindent, elvitt mindenhova, mégsem éreztem, hogy szeret. Nem kaptam meg tőle azt a gyengédséget, amit anyutól. De az nem érdekelt. Az apu szeretete kellett. Az ő törődése. Az ő figyelmessége. Az ő simogatása. Mindig ezt akartam kicsikarni tőle. És ezért harcoltam mindig a szerelmeimben is. Tíz körömmel kapartam volna ki apuból a szeretetet, de ő csak hazahozott egy ajándékot, és kész. Ez kevés volt nekem. Nagyon kevés. Nagyon.

A gimnáziumot szerettem. Az első két évet még a Dunántúlon, az utolsó kettőt már az Alföldön jártam. Németül tanultam, elég keményen. Sajnos, már csak olvasni tudok, és megértem, amit mondanak. A beszéddel hadilábon állok. Jól tanultam a gimiben, ott is benne voltam mindenben. Kosaraztam, szavaltam... Rengeteg verset tudtam. Rajongtam Ady Endréért. Milyen nagyszabású személyiség! Milyen makacs! Tetszett, ahogy Lédáról írt. Ilyet is leírt róla, hogy te tunya dög! Fantasztikus! Milyen emberi! Szerettem, hogy ennyire őszinte. Áldásadás a vonaton. Micsoda vers! Szívesen mondtam verset, de nem tudtam kiállni a közönség elé, annyira lámpalázias voltam. Remegett a lábam, a hangom. Csak magamnak mondom verset. Esetleg kisebb baráti társaságban. Micsoda költőink vannak! Radnóti, Weöres Sándor...

Azt mondják, szép vagyok, de én soha nem hittem el magamról igazán. Ha végigmentem az utcán, és valaki megfordult utánam, akkor én azt gondoltam, biztosan lejött a körmömről a lakk, esetleg elkenődött a szemfestékem, tele van a ruhám pihével és szöszökkel... Csak az utolsó gondolatom volt, hogy talán tetszettem neki. Nagyon gátlásos voltam. Főleg mikor kezdtem nővé válni. Azelőtt könnyebben fogtam fel a dolgokat, egyenrangúnak tekintettem a másik nemet. De később!... Nem tudtam beilleszkedni. Amikor dolgozni kezdtem, bekerültem egy szervezetbe, egy vállalati hierarchiába, ahol én voltam alul. Túl sokfelé kellett igazodni. Pedig az én természetem nem bírja a karámot. Az első munkahelyemen a kisgyermekét nevelgető titkárnőt kellett helyettesítenem. Az igazgató minden teketória nélkül a lényegre tért. Durván. Váratlanul. Bevitettem hozzá az aláírásra váró leveleket. Mellette kellett állni, ő kérdezgette, ez kinek megy, az kinek megy? Hirtelen átfogta a derekamat, felállt, megcsókolt. Megsemmisültem. Fél óráig a romjaimban hevertem. Töprengtem, mit csináljak? Elmenjek? A mai eszemmel visszacsókoltam volna, kitapogattam volna, hol van a gyenge pontja... Mert mindig tudni kell, hol van az illető férfi gyenge pontja. Többnyire a gatyában. Egész jól meg tudtam volna így élni. Annyi mindent ígért az igazgató! Ezt kapok, azt kapok... Semmit sem kaptam. Csak ez a nyomorúságos élet az enyém.

Az a legszebb az életben, ha nagyon szeretsz valakit. Annyira, hogy ha ki kell menned a vécére pisilni, és ő közben melletted áll, még ez se zavarjon. Hogy még ez is természetes legyen, annyira egyek vagytok. Hát ez a legszebb. A szerelem. A ragaszkodás. Azt hiszem, én túl korán kezdtem a szerelmet. Olyan tizenöt éves múltam, amikor először szeretkeztem. De csak rá négy évre tudtam meg, mi is az igazán. Engem gyerekkoromban nem foglalkoztatott a szerelem. Egyszerűen nem érdekelt. A testiség sem. Soha nem végeztem önkielégítést. Lehet, ha az álmaim nem lettek volna olyan kellemesek, magamhoz nyúltam volna. De így meg sem próbáltam. Eszembe sem jutott. Még akkor sem, ha nem volt partnerem. A könyvekből és az osztálytársaimtól tudtam a havibajról, erre tehát felkészültem. Félttem tőle. Hatodikos koromban jött meg. Mikor megláttam, hogy vér!... Hogy ez most már minden hónapban!... Katasztrófának tartottam. Nagyon fejlett lány voltam, kiadósabb mellel, mint amilyen most van. A megfelelő helyeken már szőrös voltam. Nem volt furcsa, hogy szőrösödni kezdtem, olvastam róla, tudtam, ez következik. Sportoltunk, együtt zuhanyoztunk, láttam a többiek pihédesését is. Természetes volt a fejlettségem, még büszke is voltam rá. Aztán

szerelmes lettem abba a fiúba, és lefeküdtem vele. Nem fáj, nem volt rossz, nem volt jó. Megtörtént. Olyan... olyan szimpla volt. Negatív élményem azonban nem maradt. Ha alkalom adódott, máskor is megpróbáltuk. Néhány hónap múlva elköltöztünk az Alföldre, akkor vége lett. Az a kevés, ami addig volt, inkább kellemesnek tűnt, mint kellemetlennek. De még mindig nem tudtam, mit jelent kielégülni! Azt csak az új városomban tudtam meg.

Volt egy fiúm, már ebben az alföldi városban, akivel annyit, de annyit szeretkeztünk! De vele sem elégtelen ki. Szerintem én voltam a hibás. Sok nő a partnert hibáztatja, hogy nem tudja őt kielégíteni. Szerintem azonban nem lehet elvárni, hogy csak a férfi legyen aktív, én pedig tartom nagy kegyesen. A férfinak is sokkal jobb, ha látja, hogy a nő is aktív, és töri magát. A fiúmmal én sem tudtam, mi az, hogy jó, de tudtam, annál, ami van, több lehet. Egy kislány, aki kezdő a nemi életben, lehet, hogy soha nem jön rá magától, mit kéne csinálni. Meg kell rá tanítani. Rá kell vezetni. Nekem tizenhét éves koromban volt jó először egy akkor harmincéves férfival. Ő megtanított mindenre. Sokat gyakoroltunk. Akkor éreztem, mennyire más ez a férfi, mint az eddigiek. Tőle lehet tanulni, tapasztalni. És vele olyasmit éreztem, amit addig soha. Kielégültem. Pedig őbelem nem is voltam szerelmes. Kicsit sajnáltam is, mert ő szeretett. Imádtam vele lenni. Hiányzott, ha egy napig nem találkoztunk. Együtt jártunk társaságba is. Nagyon jó társasági ember volt. Elvált, de nem miattam. Vele elfelejtettem, hogy min fekszem, hogy szól a zene, vagy nem szól, hogy ég a lámpa vagy nem ég. Mellette megszűntek a gátlásaim. Felszabadultam. Mindent szabad. Mással azt sem vettem természetesnek, hogy megcsókolta a combomat, tőle az is természetes volt, hogy megcsókolta a combjaim közét. Vele minden jólesett. Minden. Minden. Vele tudtam elfelejteni azokat a lidérces gyerekkori éjszakákat. Felfedeztem a szeretkezést. Elsajátítottam a szerelem mesterségbeli részét is. Fantasztikus érzés volt kielégülni. Mint a halál. Egyszerűen azt éreztem, hogy nem vagyok tovább. Mikor elkezdem az ölekezést, van bennem egy feszültség. Mondjuk, olyan, mintha kidobnának egy repülőgépből. Tudod azt, hogy rajtad az ernyő, és földet érsz, mégis benned a feszültség. És ez a feszültség ott van benned nagyon sokáig. Aztán kinyílik az ejtőernyőd, simán landolsz, s micsoda öröm, hogy lent vagy! Megszűnik a feszültség, a helyét hatalmas diadalmámor foglalja el. Gyönyörű. Amilyen nehezen indult számomra a testiség, olyan könnyen megy most. Ha minden nő olyan szépen és biztosan tudna kielégülni, mint most én, akkor ez egy boldog ország lenne. Persze, én így sem vagyok boldog. Pedig emiatt lehetnék. A kielégülés miatt. De annak sem csapok nagy húhót. Nem sikítok, nem kiabálok. Szótlan vagyok. Nem kifelé élem meg, hanem befelé. Nekem nagyon sokat jelent a szerelem. De mindenhol azért nem. Helyiség kell. Körülmények. Partner.

Nagyon sok partnerem volt. Nem tudom, mennyi. A legtöbbnek a nevére sem emlékszem. Az arcukra sem. Csak voltak. Örömet okoztak az ágyban, és kész. Ennyi. Nem volt köztük az igazi Én már százszor férjhez mehettem volna. De nem. Azt akartam mindig, hogy aki a társam lesz, attól tartsak. Visszafogjon engem. Erre szükségem van. Ő legyen az erősebb. Segítsen nekem. Ha mondok neki valamit, ne kételkedjen. És legyen barna. Magas. Szakállas. A barnák melegebbek. Férfiasabbak.

Felkerültem Pestre, egy gyárban lettem titkárnő. A nővérem segített hozzá. Borzasztóan élveztem. Én, Pesten! Egy idő után rájöttem, hogy a nővérem nem szívesen vitt magával szórakozni. Féltékenységből. Szeretjük mi egymást, de inkább csak távolról. Már gyerekkorunkban is voltak ellentéteink, főleg amiatt, hogy én voltam apu kedvence. Némi feszültségben teltek a hónapok. Nagyon egyedül éreztem magam. Fél év múlva kezdődött a kálváriám. Nem tudom, miért, de nagy világfájdalom volt bennem az egyik nap. Nem mentem be dolgozni. Csavarogtam a városban. Bementem egy gyógyszertárba, vettem altatót. Bevettem

az összeset. Egy másik gyógyszertárban újabb adagot vásároltam, azt is bevettem. Beültem egy moziba, megnéztem egy amerikai filmet. Nem aludtam el. Mozi után újabb gyógyszertár, újabb adag altató. Azokat a tablettákat már csak szétrágtam, lenyeltem. Víz nélkül. Egy negyedik adagot is. De tudtam, hogy nem halhatok meg. Talán csak azért csináltam, hogy rám is figyeljen végre valaki. Az egyik kórházban ébredtem fel, az intenzív osztályon. Lekötötték kezem-lábam. Kiabáltak velem. Durvák voltak. Az infúziót a bokámba kötötték be. Hiába kértem, hogy oldozzanak el, nem tették. Aztán hazaengedtek. Visszamentem dolgozni. Néhány hónap múlva átmentem egy másik gyárba. De hiába. Újra megcsináltam ugyanezt a balhét, csak keményebben. Elegem volt mindenből. Még barátom sem volt. Egyedül lódörögtem egy kétmillió városban. Miért? Mi értelme? Gyűjtöttem a gyógyszert. Most már valóban meg akartam halni. Bevettem az emelt adagot. Akkor már nem engedtek ki a kórházból. Átvittek a pszichiátriára. Hetekig nem tudtam fogni. Nem érzett a bőröm semmit. Tapintás nulla. Homályosan láttam. Olyan voltam, mint valami robot. Ahogy ott rendbehoztak! Ahogy törődtek velem! Ahogy segítettek! Amilyen társaság ott körülvett! Egyszerre három orvos is foglalkozott velem. Figyeltek rám. Fontos voltam. Gyönyörű volt! Ha éjszaka lettem éhes, adtak ennem. Számíthattam az orvosokra, a nővérekre. Még a betegekre is! Nagyon szép volt az a három és fél hónap, amit bent töltöttem. Megpróbáltak a romjaimból újjáépíteni. Rendbe is hoztak, én úgy éreztem. Aztán visszakerültem a munkahelyemre. Szerencsére ott nem firtatták a dolgot. Beteg voltam, és kész.

Jött az a bizonyos igazi. Hát nem magyar volt! Arab. Egy táncos helyen voltam. Untam már, hogy két szám után már az volt a kérdés, hova megyünk? Hogy itt a kocsim, hogy hívok egy taxit, gyere fel hozzám! De én csak táncolni akartam. Egyszer azt vettem észre, hogy a közelemben egyedül táncol egy férfi. Nagyon kicsi volt. Még a mellemig sem ért a feje. Addig-addig, hogy együtt táncoltunk. Egész éjjel. Zárórakor azt mondta, meghív még egy italra. Jó. Taxival elmentünk a lakására. Ott ismertem meg a barátját, aki szintén ott lakott. A nagy ő. Attól kezdve majdnem mindig együtt voltunk. Nagyon sokat szórakoztunk. Szép volt. Két-három órát aludtam éjszakánként, úgy mentem dolgozni. Annyit éltem az alatt a fél esztendő alatt, mint más egy életen át sem. Egyszer elmentünk egy társaságba, ahol arab fiúk éppúgy voltak, mint magyar fiúk és lányok... De azok sem pillangók! Sokkal elitebb társaság volt. Éjszaka, ital, tánc. Megkínáltak egy szál cigarettával. Rágyújtottam. Utólag kiderült, hogy marihuána volt. A barátom nem kábítózott, nem is tudott erről a cigiről. Én viszont jól éreztem magam tőle. Ha én jól érzem magam, akkor nem engedek beleszólni a dolgomba. Úgyhogy rászoktam a drogra. Először csak a marihuána, később egyre keményebbek következtek. Az eszemmel tudtam, hogy nem szabadna, el is határoztam mindig, hogy holnaptól abbahagyom. De nem tudtam. Sokszor úgy éreztem, le kéne lőnöm az üzletben a pénztárost. De hogy miért? Fogalmam sincs. Ha viszont bevettem a szert, azt éreztem, hogy most bármit akarhatok, nincs akadály. Ez jó volt. De a kapcsolatom tönkement a barátommal. Haragudott rám a narkó miatt. Hiába mondtam neki, hogy nem csak én tehetek róla, mert a te barátaid szoktattak rá a szerre. Szakítottunk. Néha még utána is találkoztunk, de már másik barátnője volt.

Én teljesen a kábítószer rabja lettem. Minden reggel a szert akartam. Így kibírható volt az élet. De még mennyire! De csak addig, amíg a hatása tartott. Mint a piánál. Az ital után viszont rosszul vagy, fáj a fejed. A marihuána hiányában pedig csak ültem letörten, és rágtam a körmöm. Úgy kétóránként elszívtam egy marihuánás cigit, amikor még csak azzal éltem. Mellette dolgoztam. Ó, nagyon ment a munka! A cégnél nem tudtak semmit. Amikor jól feltankoltam, vízióim voltak: pillangó-emberek, száguldás, hangforgószerű, szeretkezés... A szerelem, a szeretkezés akkoriban háttérbe szorult. Mintha átvette volna a helyét a drog. Egy

év után éreztem, hogy nem lesz jó, ha folytatom a narkózást. Elmentem a régi orvosaimhoz, akik olyan rendesek voltak velem. Hónapokig tartó elvonón vettem részt. Kábítószer-elvonón.

Amikor már leszoktam és kijöttem, akkor sem volt senkim. Tudok én szeretni, tudok hűséges lenni, de ez már más volt, mint régen. Engem még soha senki nem hagyott ott. Megpróbálta, de másnap visszajött. Vagy pár nap múlva. Meg tudtam bolondítani a férfiakat, s aztán én hagytam ott őket. De amíg akartam, velem voltak. Szerettek. Értettem hozzájuk. Simogattam, végigcsókoltam a testüket. Ott is. Már az előjátéktól megőrültek. Én azért tettem meg mindent nekik, mert úgy éreztem, megérdemlik. Hiszen ők is törik magukat, hogy nekem jó legyen. Az előjáték pedig valahogy önbizalmat ad a férfiaknak. A simogatások. A fürge ujjak. A fürge nyelvek. A franciázás. Ez az egész együtt. Hosszan. Sokáig. Mikor már belémhatol, én csak fekszem hanyatt, és alig mozdulok. Akkor a legjobb. És egy éjszaka lehet, hogy még háromszor együtt vagyunk, de mindannyiszor végigcsinálom a hosszú előjátékot, ami nagyon finom, szeretem, s aztán már csak fekszem behunyt szemmel, és zuhanok a kielégülés felé. Az ágyban mindenre kapható vagyok. Szeretem a különböző testhelyzeteket, de nem mindegyikben tudok kielégülni. Például hátulról. De abban is benne vagyok, mert tudom, hogy a férfiak imádják, én pedig örülök, hogy jó a partneremnek. Volt olyan férfi, aki szükségét érezte megbeszélni közben, hogy mit érzek, most ő így szeretné, úgy szeretné: Más meg sem mukkant. A harmadik azt kérte, hogy közben trágár szavakat súgjak a fülébe. A negyediknek az volt a mániája, hogy az egyik ujjamat toljam a hüvelyembe, ő pedig az ujjam mellé hatolt be. Nem azért, mert bő voltam neki, hanem ez volt a dilije. Nagyon érdekes volt. Izgalmas. Nem is gondoltam. Egy másik barátom edesszájú volt. Bekente a péniszét mézzel, az én ölemre is csorgatott, így franciáztunk. Némelyik férfi fantáziája nagyon jó. Én szeretem a fantáziadús embereket. Jó, ha valaki az ágyban is kreatív. Azt hiszem, én eléggé kreatív vagyok. Irányítani is én szeretek.

Amikor kijöttem a kábítószer-elvonóról, még vagy másfél évig Pesten maradtam. Dolgoztam. A munkahelyemen úgy tudták, neurotikus vagyok, azért tűnök el néha pár hónapra. Ebben az időszakban volt néhány szép, nyugodt hónapom. Megismerkedtem életem második csodájával. Egyik volt betegársamnak a fia volt ő. Elvált, jóval túl a harmincon. Szépen éltünk. Megpróbáltam elfelejteni a múltat, az arab fiút, a kábítószer, a vad játékokat. Nem titkoltam el semmit előle, beszéltem neki az arab fiúról is. Elkövettem azt a hibát, megadtam a régi barátaimnak annak a lakásnak a telefonszámát, ahol laktunk. Egyszer éppen hazautaztam anyuhoz ebbe a sárfészekbe, amikor felhívott az arab fiú. Az új szerelmem vette fel. Attól kezdve megőrült a féltékenységtől. Gyötört. Ha csak vásárolni mentem a szomszéd üzletbe, már gyanúsított. Pokollá vált ez a kapcsolat. Kár. Pedig nagyon szép volt. Vége lett. Nekem egyre sűrűbben haza kellett utaznom, mert anyu beteg lett. Otthon ő cirkuszt, hogy nem megy be a kórházba, inkább itt hal meg. Lázás volt. A végén már negyven fok fölé ment a láza, félrebeszélte. Akkor bevittem a kórházba. Teljesen kikészültem. Vettem néhány üveg vodkát, iszogattam. Töprengtem a fiúm dilijén, meg anyu önfejlésén. Az ital oldotta bennem a feszültséget. Beszéltem velem az orvos, azt tanácsolta, mondjak fel Pesten, költözzek haza, mert anyunak ápolásra lesz szüksége, nem maradhat egyedül. Jó. Felmondtam, hazajöttem. Ápoltam. Egyre jobban kiborultam. Bekerültem a pszichiátriára. Lenyugtattak. Bambán bámultam a világba. Még sokkoltak is. Úgy láttam, a sokkolást különösen kedvelik. Én viszont egyáltalán nem kedveltem. Azt hittem, azokat sokkolják, akikkel már nem tudnak mit kezdeni. Úgy éreztem, én még nem tartok itt. Mégis rámengedték az áramot. Még elgondolni is szörnyű. Az első sokkolásom után felültem az ágyon a kórteremben, s a szemközti ágyon láttam egy lányt. Tudtam, hogy ismerem

valahonnan, de fogalmam sem volt, kicsoda. Ő csodálkozott. Ne hülyéskedj, nem ismersz meg? Együtt jártunk gimibe. Két hónapja egy kórteremben vagyunk. Én vagyok Jutka! Igen? Tényleg te vagy? Tényleg te vagy. Az első sokkolások után olyan voltam, mint a részeg. Nekimentem mindennek, dültem-borultam. Később már kiegyensúlyozottabb lettem, jobb lett. Mintha kicseréltek volna. Az első sokkolások után elhagytam magam, kócos voltam, ápolatlan, nagyon közönséges lehettem. Úgy az ötödik után rendbehoztam a hajam, manikűr, kifestettem magam, nem remegett a kezem, nem izzadt a tenyerem, tudtam beszélgetni... Hetekkel előtte, amikor agyérfestéshez el akartak altatni, nem sikerült. Egyszerűen nem aludtam el. Már annyi altatót nyomtak belém, amitől három ló elaludt volna. Én nem. Úgy hozzászóltam már a gyógyszerhez és a narkóhoz, hogy semmi hatást nem éreztem. A lényeg az, hogy rendbehoztak kicsit, kikerültem a kórházból.

Találtam egy jó munkahelyet. Titkárnő lettem. A főnök állítólag alig volt az irodában korábban, most mindig ott forgolódott körülöttem. Nem volt az esetem. Törülközővel fésülködött, vagyis kopasz volt. Meg buta. Én az ilyet egyszerűen csak az oroszok kutyájának neveztem. Úgy csaholt, ahogy Moszkvából uszították. Nagyon utáltam az ilyen embert. Pedig én nem politizáltam soha. De hát így tudott a szerencsétlen feltörni, ilyen áron lehetett igazgató. Ki nem állhattam. Megcsináltam a munkámat, és kész, nem foglalkoztam vele. Igen ám, de volt egy nője, a személyzetis, akinek szemet szúrt az öreg viselkedése. Ez a nő kicsinált. Féltékeny volt. Arra a tuskóra. Kirúgatott. Megint vettem néhány üveg vodkát. Inni kezdtem. Mehetnékem volt. Nem tudtam, hová, egyszerűen csak úgy, ki a világból. Kiálltam az út szélére csütörtökön, leintettem egy autót, mentem vele vagy ötven kilométert, elvetődtem egy étterembe, hozzácsapódtam egy társasághoz, ittunk. Vasárnap este kerültem haza. Nem érdekelt senki és semmi. Ittam. Nagyon lepusztultam. Elvonókúrára kerültem. Odalent, hányás közben, a vödör fölé hajolva az ember elgondolkodhat az életén. Minek ez az egész? Így? Amikor kijöttem, rövid idő múlva ismét inni kezdtem. Újabb elvonó. Hiába. Piáltam tovább. Sokszor elgondolkoztam azon, hogy én soha nem voltam kurva, nem pénzért űztem az ipart, hanem az élvezetért, viszont el tudnám képzelni magam egy bordélyházban. Mint főhivatásút. Naponta hat-nyolc-tíz férfi! Én élvezném is velük. Ilyeneken morfondíroztam, de mindig a közelemben volt a vodka. Nem voltam én olyan árokban hempergős, dülöngélő részeg! Szobában ittam le magam. Ha kijózanodtam, rendbehoztam magam, smink, miegymás, csak ezután mentem ki az utcára. Főleg új üveg vodkákért. A boltba. De már nem iszom. Beültettek ide a combomba ilyen izét, tudod, amire nem lehet inni, mert belehalok. Most nem iszom, nem narkózok, nincs senkim. Üres vagyok. És romlott. Olyan, mint ez a világ körülöttem, aminek soha nem akar vége szakadni. Itt mindig az oroszok kutyái fognak terelgetni minket. Az örökkévalóságig. Reménytelen. Szép volt az ágyban a férfiakkal. Nagyon szerettem a rántott csirkét, a rántott gombát tartárral. Mít még? Nem is tudom. Nem sok maradt nekem. Most beveszem a kikészített gyógyszereket. Nem akarok itt maradni ezen a világon rossz példának. Én mindig csak szeretetre vágytam. Főleg az apuéra. Nagyon. Őt sajnálom legjobban itthagyni.

A nagy pukk

Öreg, én úgy vártam, hogy leszálljanak rólunk az elvtársak! Képes lettem volna lerobbantani őket magunkról, de ezt szó szerint vedd! Megtettem volna. Zűrös gyerek voltam. Kicsi koromban biztos aranyos lehettem, akár a többi kölyök, de ez hamar elmúlt. Az óvodában még én voltam az ügyeletes zseni, érdekelt a technika, minden kis vacak szerkentyű, de ez még most is így van, képes

begerjeszteni egy motor, de még egy hajszárító is. Apám műszaki ember, nyilván tőle örököltém. Anyám titkár, ő azzal ölt, hogy a helyes beszéd így, a helyes beszéd úgy. Szinte belém nevelték, hogy én vagyok a főzseni, mert ami érdekelt, azt azonnal meg tudtam jegyezni. De az iskolában nem csak azt tanították, ami érdekelt, s ekkor jöttek az első meglepetések. Azt várták, hogy na majd osztályelső lesz a kis Zolika, de az nem lett. Kezdtém elvadulni. Negyedikes koromban anyám bekerült a kórházba. Apám melózott. Én viszont csavarogtam, nem tanultam. Nagyon lemaradtam a tanulásban. Kaptam egy osztályfőnököt, szépen hazavittém és aláírtam. Miért fárasztanám ilyen aprósággal szegény őseimet? Jó kézügyességem volt, ügyesen hamisítottam. De a biztonság kedvéért kisírtam egy új ellenőrzőt az igazgatóhelyettől, hogy a régit elvesztettem. Sokáig játszottam a két ellenőrzővel: a jó jegyeket az újba írtam, a rosszakat a régibe. Aztán lebuktam. Az egyik szünetben összeszedették az ellenőrzőket a hetesek, s akkor kiderült, hogy nekem kettő is van. Próbáltam hamukázni, hogy találtam, meg így, meg úgy, de hiába. Anyámnak is kezdtem az idegeire menni. Cigiztem. Beültem a haverokkal a pincébe, és fújtuk, mint egy gőzmozdony. Sok volt a balhé otthon is, a suliban is, úgy döntöttem, leszokok. És megkomolyodok. Úgyhogy a pályaválasztáson törtem a fejem. Hát a kutyás rendőrtől kezdve a vasutasig, én minden akartam lenni! Aztán hetedikben bejött egy új tantárgy, a kémia. Na, ez nagyon érdekelt! Előtte is játszogattam olyasmivel, hogy gyufaméreggel megtöltöttem a kiságyút, megtömtem, és pukk! De a kémia az más. Azzal már olyan út nyílik az ember előtt, hogy ha piromániás, komolyabb robbanóanyagokat elő tud állítani. Anyám szerint én piromániás vagyok. Kedvenc szórakozásom volt, hogy gyújtogattam a gyufát, raktam a hamutálra, egyre több lángolt, egyszer aztán az üveg hamutál pukk... Szétment. Anyám visított és a plafonon volt. Már kölyökkoromban is imádtam a tüzet nézni. Egy ételhordóba rongyot tettem, leöntöttem babaolajjal, meggyújtottam, kitettem az erkélyre. Kormozó lánggal égett, a szomszédok szörnyülködtek. Hát ezek után ütött be a kémia. Nyolcadikban egy új tanárom lett kémiából, az nagyon szeretett. A többi tanár nem volt elragadtatva tőlem, mert nem tanultam, óra előtt elolvastam, hogy mégis miről van szó. A tanárok elmondták órán az anyagot, figyeltem, ezzel kihúztam nyolc évet. Nyolcadikban viszont már a kémiatanárom egyetemi tankönyveit olvastam. Ekkor már lóport is sikerült csinálnom. Öreg, hogy örültem én annak! Jártam a gyógyszertárakat, hol ezt vettem, hol azt, felhalmoztam viszonylag szép vegyszerkészletet. Mindenféle városi, megyei, meg a fene tudja, milyen kémiaversenyen csillogtam! Szóval nagy ember lettem. Egyenes út vitt a vegyipari technikumba. Kiderült, hogy kémiából ott is főzseni vagyok, versenyek, ez, az... Elsőben már komoly kapcsolatokat építettem ki a vegyszerbeszerzés miatt. Még az első év tavaszán sikerült nitroglicerint előállítanom. Ugráltam a gyönyörűségtől. S akkor elkezdtem a balhékat. Pár csepp a vattára, ráütöttem kalapáccsal, nagy pukk, megőrült a környék. Olvastam kémiai, technikai szakkönyveket, izgalmas volt. Készítettem egy tervrajzot, ennek alapján esztergáltattam rézből egy ágyút, még mindig működőképes. Szerintem még emberélet kioltására is alkalmas lenne, mert az egy centi vastag deszkát is átüti a csapágygolyó, amit kilövik belőle. Nem érdekelt, csak a kémia, meg a haditechnika, gyártottam a robbanóanyagot. Egyre vadabbul. Eleinte petárdát készítettem, meggyújtottam, pár másodperc múlva robbant. Lópor meg rózsapatron volt benne cipőfűzővel, akkor még nagyon kezdetlegesen ment. A földszinten lakott egy irtó hülye ember, az mindenbe beleszólt, belekötött, párttitkár volt valami cégnél szegény. Ha egy lakó betolta a lépcsőházba a babakocsit, ez kitolta, mert nem tudta a biciklijét odatámasztani a falhoz. Aláaknázta a lábtörlőjét egy haverommal rózsapatronnal. Amikor rálépett arra a vasrácsra, mintha egy géppisztolysorozat dördült volna el, visszhangzott a lépcsőház, az ürge csaknem szívrohamot kapott. Mikor felépült, feljelentett, mert

tudta, hogy én vagyok a környéken a fő robbantató művész. Az erkélyen is olyan robbanást produkáltam, hogy elszállt a virág ládástól, földestől. A detonációra összeszaladtak a lakók, elkezdtek kurvaanyázni. Mi legfölül laktunk, s ezt sokan szerencsének könyvelték el, mert így legföljebb csak a tetőt küldöm el, nem az egész házat. Szóval feljelentés, kijött a körzeti megbízott, okoskodott, ne akarjam bemagyarázni, hogy a rózsapatron ilyet szól... Nem? Akkor figyeljen! Pukk! Mindjárt elhitte. Be is tiltották a rózsapatront, kénytelen voltam magam csinálni. Rájöttem az összetételére. Innen aztán hamarosan eljutottam a nitroglicerinhoz. Kijártunk a haverokkal a város határába, mert ahogy tökéletesedett a technikám, úgy lett egyre nagyobb a robbanás, házak között ez már elviselhetetlenné vált volna, mindenki tépte a száját már egy kisebb pukk miatt is. Egyre kijebb szorultunk. Először egy hídnál robbantottunk egy kisebb töltetet a villanóporból, ezt állítólag én fedeztem fel. Vagy negyedóra múlva odaért egy öregember az egyik tanyából, káromkodott cefetül. A villanópor egyébként nagyon primitív, hipermangán, alumíniumpor és kénpor. Egy könyvben olvastam, hogy az alumíniumnak nagy az égéshője. Ez indította el a fantáziámat. Egyik vasárnap délután kezdtem kevergetni. Kuttyulgattuk salétrommal, ezzel-azzal, nem jött be. A salétrom megolvadt, csak izzott az egész. Aztán olvastam, hogy a hipermangán erőteljes oxidálószer, nitroglicerinnel lecsöpögtetve meggyullad magától. Na, majd így! Összekevertem egy mozsárban, ként is adtam hozzá, hadd égjen! Tettem bele alumíniumot, kivittem az erkélyre, kissé fújdogált a szellő, árnyékoltam a gyufának, nagyon nehezen akart meggyulladni, csak szikrázott, aztán ellobbant az egész egy pillanat alatt. Észbe sem kaptam, máris leégett a jobb kezem két ujjáról a bőr, meg a bal tenyeremről is. Elég komoly volt. Ordítva rohantam be, anyám csaknem szívrohamot kapott. Üvöltöttem, hogy csinálj valamit! Mit csinálhatott volna? Hozta a zsírt, azzal kengette. Meggyógyult. Jártam tovább a határba, robbantgattunk. Késsel fúrtunk egy lyukat a földbe. Az egész töltet olyan nyolc centi hosszú volt, egy hengeres alumíniumtokba tettük bele. Lőporral felitattam a nitroglicerint, hogy tocsogós legyen, ne folyékony, bele egy gyutacsot, gyújtózsínórt rá, a földbe ásott lyukba helyeztem, meggyújtottam a zsinórt, s következett a százméteres síkfutás. Nem sok időnk volt a robbanásig. Előfordult, hogy bedöglött egy gyújtózsínór. Akkor maga a gyutacs egy tollbetét darabja volt, egyik vége elkalapálva, betömve durranó higannyal. Rá volt tekerve a gyújtózsínór, ami bedöglött. A rézcsőből vagy két milliméter lógott ki, benne a durranó higany, ami súrlódástól vagy bármitől, a legkisebb szikrától robban. Mit csináljak? A rézcsőbe beledugtam egy gyufaszálat, a fejével, a másik végét meggyújtottam, aztán óriási csukafejes. Tőlem olyan öt méterre robbant. Egész komoly légnyomást kaptam, napokig zúgott a fülem utána. Akkor csak annyit láttam, ahogy elhemperedtem a fűben, hogy pukk, s negyven méteres körzetben ökölnyi rögöket dobált szét a robbanás. Jött az ötlet, hogy vízben is kellene robbantani, csupán kíváncsiságból. Olvastam Nobel életrajzában, hogy vizesárokba dobott be egy nitroglicerines töltetet, s azt hitte, bedöglött, mert mérte az időt, s amikor kellett volna, nem robbant. Megfordult, távolodott, mire egy nagy pukk, az összes víz és iszap csatt, a nyakába, betörtek a környéken az ablakok... Ez nagyon megragadta a fantáziámat. Majd én! Először ki kellett kísérleteznem a vízhatlan gyújtózsínórt, de nem akart sikerülni. Este tíz óra lehetett. A fürdőszobában a mosdókagylót teleengedtem vízzel, gyújtózsínór, nem volt robbanótöltet, csak egy kis gyutacs és tollbetét volt rajta. Ha felrobbantja az ember, levegőn nincs hatása, csak egy nagyot durran. Gondolom, annyit tanultál fizikából, hogy a folyadékokban a nyomás változatlanul minden irányba terjed. A durranóhigany robbanásánál a nyomás tízezer atmoszféra lehet. Gyermeteg dolgok. Szóval tele volt a csap vízzel. Csak anyám volt otthon. Meggyújtottam a gyújtózsínórt, beledobtam a kagylóba, behúztam a WC-ajtót, néztem, mi történik.

Bugyborékkolt a víz. Aztán egy tompa puffanás, tíz liter víz a plafonon, de úgy, hogy a gyújtózsín helye is meglátszott a mennyezeten. A kagyló darabokban, a fürdőszoba romokban. Óriási! Hát mégis sikerült a vízhatlan gyújtózsín!

Lassan megszokták otthon, hogy néha-néha a konyhaasztal közepén felrobban vagy másfél kiló lőpor. Volt egy találmányom, úgy hívták, hogy gyöngyszem. Picike gyöngy, elég elpöccinteni, leesik, robban. Ezt feltettem a konyhaajtóra egy darab cérnával. Behúztam az ajtót. Hazajött anyám, kéjesen belökte a konyhaajtót, gyöngy le, pukk! Nagyon élveztem. Van egy anyag, amely ha megszárad, már akkor is robban, ha csak ujjhegygel ér hozzá az ember. A konyhánkban pepita kövezet volt. Minden fehér kockára csöppentettem ebből az anyagból. Megszáradt. Hazajött anyám, belépett a konyhába, pukk. Ugrott egyet rémületében, pukk, szólt az anyám lába, mint a géppuska. Isteni volt! Mindig tele voltam ötletekkel. Nyári szünet volt, amikor elindultam a haverokkal felrobbantani a tizenharmadik nitroglicerines töltetemet. Rengeteg volt a rossz előjel. Az egyik srác előtt, mikor a pincéből hozta fel a biciklijét, áthúzott egy fekete macska. A másik haver defektet kapott. Félúton elkapott minket egy zápor, mikor téptünk ki a határba, csülökig jártunk a sárban. A biciklitáskámban pedig ott lapult a töltet. Azt tudni kell, hogy a nitroglicerint ütésre, rázkódásra robban. A benne lévő durranóhiganyos gyutacs pedig még veszettebb. Mit mondjak? Kellemesebb dolgot is el tudok képzelni a tököm alá. Mire kiértünk a kiválasztott hídhöz, elállt az eső, de akkor már mócsingokban lógott rólunk a sár. Lementünk a vízpartra, vittem a madzagot, rákötöttem a töltetre, jó sokat legombolyítottam magam elé. Jobb kezemben a töltet, velem szemben az egyik srác gyújtotta a gyufát. Belenyomtam a gyújtózsínre, láttam, hogy felrobban a lőpor lángja. Hátrakaptam a kezem, de már későn. Őrült nagy detonáció, ahányan voltunk, tíz méteres körzetben, annyifelé szóródtunk. A légnyomástól. Az egyik fejje! landolt a folyóban, pofával hasította a vizet. Az én kezemet levitte a robbanás egy az egyben, láttam az alkarcsonatomat. A lábamból is ömlött a vér, éppen térdeltem, így azt is nagyon kicsipkázta a robbanás. Mit tegyek? Volt a közelben egy katonai bázis, arra indultam. Gondolj bele, öreg! Elszorítom azt a valamit, ami a kezemből maradt, vérzek pizsokul, pánikban vagyok, sántikálok a katonák felé. Szar helyzet. Közben pedig az volt az érzésem, hogy ezt az egészet csak álmodom. Mintha csak álmodtam volna a nagy pukkot, a légnyomástól bemutatott tripla szaltómat, a kiterülésemet, s a földön lévő, cafatokra tépett kezemet, az ordítózásomat... A többi srác is összeégett, és szilánkokat kaptak. Az egésznek az a lényege, hogy a nitroglicerint gyorsabban robban, mint a lőpor, tehát a finom lőport szétpermetezi a levegőben, és csak olyan öt-tíz méter sugarú gömbfelületen, a levegőben robban a lőpor, s izzó salétromrészecskéket pöcköl szét, s ez égetett minket össze. No, meg az alumíniumszilánkok. Szóval kaptuk az áldást rendesen. A többiek téptek a város felé, én meg a katonák felé, mert én voltam a legsúlyosabb, nekem túl messze lett volna a város. Útközben vettem észre, hogy a lábam is megsebesült, láttam, hogy lóg belőle valami csontdarab, mondom, nem veszem ki, hátha odatartozik. Később kiderült, hogy az egyik ujjpercem fúródott bele. Odaértem a bázishoz, ordítok az őrnék, hogy segítsen, az visszaordít, hogy nem jöhet le a toronyból, de telefonál az egészségügyieknek, azok kijöttek, a szögesdróton keresztül próbálták bekötözni, aztán jött egy kocsis, lestopoltuk, az vitt be a kórházba. Akkorra már vesztettem vagy két liter vért, teljesen elbágyadtam, nem tudtam kiszállni a kocsiból. Kiemeltek, kész voltam. Este kilenc körül ébredtem fel. Anyám ott sírdogált az ágyamnál, törölgette a fejemet. Két hét kórház. A humoromat már odabent visszanyertem. Hát persze: ott feküdt körülöttem a másik három haverom is, a tettestársak. Az egyiknek néhány szilánk ment a hasába, műteni kellett, ennek következtében, ha megmozdult a hasizma, őrült fájdalmat érzett. Azzal szórakoztunk, hogy röhögtettük. A leghülyébb vicceket találtuk ki, hogy két

porszem megy a sivatagban, meg hasonlókat. Én először az intenzívre kerültem, de arcán áttettek a többiekhez, együtt volt a nagy csapat. Feküdt a szobában egy középkorú ember, a lábával műtötték. Az is beszállt a viccmesélésbe: Két kopaszra nyírt jegesmedve zoknit hegeszt a Himalája tetején, s akkor megszólal az egyik, hogy mindenütt jó, de legjobb a mákosbejgli. Ekkor már én is vigyorogtam. Az első napokban elég tragikusan fogtam fel az egészséget, de aztán úgy döntöttem, hogy félre búj, jobb lesz, ha megtanulok bal kézzel írni. Megtanultam, még ott, a kórházban. Anyám sírt, hogy jaj, Zolikám, mi lesz most?... Mi lenne? Semmi. Akkor már nem izgatott ez az egész, hiszen majdnem mindent meg lehet csinálni egy kézzel is. Nincs is ebből semmi hátrányom, vannak nőim, minden, nem érzem szerencsétlennek magam. Még tizenhat éves se voltam, mikor a nagy pukktól elszállt a kezem. Utána beütött az életembe a rock meg a csónadrág. Összejött egy jó társaság. Beültünk a csehóba, nagyokat vitatkoztunk, ittuk a borocskát. Aztán kiderült, hogy csak nyolc forint van nálunk. Az egyik haver odament egy gyerekhez, hogy ide figyelj, ha adsz egy ötvenest, holnap nem verlek hülyére az edzésen. Kungfuztak. A másik is szerzett, a harmadik is. Összejött a pénz. Az volt az álmunk, hogy összehozunk egy kommunát. Dolgoznánk, a pénzt összedobnánk, építenénk egy közös házat, összeköltöznénk a nőinkkel, kész. A házasságot el sem tudom képzelni, mert mi abban a nagy szám, hogy egy férfi meg egy nő hülyíti egymást vagy húsz éven keresztül, aztán elválnak... Én mást akartam. Kimentem az egyik sráccal a telkükre biciklivel, vittünk két liter almabort, megittuk, jól berúgtunk, alig tudtunk visszajönni. Nem volt újság már akkoriban sem, hogy beszéltem. Egyszer elmentem Harkányba, egy üdülőbe. A közelben van Máriagyűd, az ottani templomba még Jugoszláviából is zárandokoltak a hívők. Én nem oda mentem, hanem a frissen szerzett haverokkal a borospincébe. Száraz kolbász és kenyér, hozzá jó bor. Sikerült tisztességesen belőni magunkat, ültünk, mint a jógások. Visszafelé összekapaszkodtunk vagy tízen, cikcakkban dülöngéltünk vagy öt kilométeren keresztül. A szálló lépcsőjén legurultunk először, de aztán csak bejutottunk valahogy, és akkor kezdődött a rókaparti. Kéthárom lány is rendesen beállította magát. Mentünk zuhanyozni. Vagy én tévedtem el, vagy ő, de valahogy találoztunk a zuhany alatt. Kitámasztottam, nekiláttam. Szűz volt és tökrészeg. Még nyolcadikos voltam, mikor éjszakára kimaradtam. Egy csajnál voltam. Anyám kétségbe volt esve, hogy jaj, szegény Zolika, most mi lesz vele?... Aztán rájöttek, hogy mi lehet a háttérben, akkor meg, jaj, hogy világosítsalak fel? Elutaztak valahova az őseim az egyik alkalommal. Tudtam előre, mondtam a nőmnek, hogy sulis után vágóban jöjjön. Az egyik haverom is beszervezett egy csajt, dugtunk sztereóban, mint az állat. Egyszer nagy csöngetés, megjöttek anyámék, öltözés csúcsidő alatt. Anyám akkor nagyon csúnyán nézett, de nem szólt komolyabban. Azért nem csak linkeltem én akkoriban! Kísérleteztem is. Mindig kutyultam valamit. Szilveszterre csináltam petárdát gyöngyszemmel, egy évre rá már néhány kis rakétát terveztem. A rakétakísérleteim csodálatosak voltak! Néha én lepődtem meg a legjobban, hogy elment a rakétám. Egy szifonpatront megtöltöttem villanóporral, ahol a széndioxid kijön belőle, ott volt a gyújtózsínór belespékelve. Hegesztettem egy rakétakilövő állványt, nagyon primitív volt, de használható. Rátettem a patronát, meggyújtottam a zsinórt, baromi nagy robbanás, az állvány elrepült a francba. A város szélén csináltam a kísérletet. A rakétám, azaz a patron, nagyon furcsa, hurrogó hangot hallatva száguldott el. Sajnos, a város felé. Vékony füstcsíkot húzott maga után. Nem tudom, hol csapódott be. Egy másik alkalommal egy szokatlanul nagy nitroglicerines töltetet ástam be mélyen a talajba, még agyagot is döngöltem rá. A folyóparton csináltam ezt a kísérletet. A közelben fűzfák álltak a vízparton, a fene tudta, hogy van mögöttük valaki. Meggyújtottam a gyújtózsínórt, rohanás. Őrült robbanás következett, a szokásosnál sokkal nagyobb volt a pukk, hatalmas lyukat ütött az

agyagos földbe. A fűzfa mögött a horgász nem volt észnél, felállt, emlegette az anyámat, de hamar abbahagyta, mert körülötte úgy záporoztak a göringyek, mintha géppuskából lőtték volna.

Miközben olyan rakétát terveztem, ami nem robban fel, a nyakamba varrták a nagy pukktól három ember életének veszélyeztetését, nitroglicerinnal robbanóanyag előállítását és felhasználását. Ez öt év felfüggesztetést jelentett. Ha csináltam volna még egy pukkot, előszedték volna ezt az ügyet is. Gondold el, öreg, volt otthon vagy kétszáz különféle vegyszerem, és én nem kutyulhattam! Pedig volt ott vagy tíz kiló ammónium-nitrát, s az olyat robban, hogy omlik a ház. Mit tehettem? Nosztalgiáztam. Olyan hat-hét éves lehettem, amikor elkezdtem a robbantgatást. Akkor még olyan jó karban volt nagyanyám, hogy fel tudott mászni hozzánk. A szüleim dolgoztak, ő vigyázott rám. Unalmas volt. Likőrkészítéshez használtak esszenciát, ami kis üvegben volt, műanyag dugó járt bele. Akkoriban még nem rendelkeztem vegyi ismeretekkel, de annyit tudtam, hogy ha a szódabikarbónát összekeverem a citrompótló tablettával és vízzel, akkor pezseg, gáz fejlődik. Félig megtöltöttem a kis üveget ezzel a keverékkel, bedugtam, betettem az asztal alá. Nagymami ott tett-vett, a gáznyomás nőtt, egyre nőtt, egyszer aztán pukktól Nagymami szívrohammal el. Vidám idők voltak. Később már nagyobb gyereként csináltam mindenféle dolgot, ami a kísérleteimhez kellett. Például izzítókemencét. A tűzhelyen és a borszeszlángon nem tudtam elérni az ezer fok fölötti hőmérsékletet. Felmértem, hogy milyen alapanyagok vannak otthon, megcsináltam az izzítókemencét. Két virágcserep, rezsó-fűtőbetét, fél méter hosszú ikervezeték és azbesztzsinór. Lett belőlük működő kemence, vagy ezer fokig fűtött. Mindent annyira le kellett egyszerűsíteni, amennyire csak tudtam. Arra is rájöttem, hogy lehet nyomás alatt dolgozni. Magában a vegyi folyamatban ugyan nem tudok kívülről beleavatkozni, mert le van zárva, de mégis nyomás alatt van. Volt egy kiszuperált szódásüvegünk, beleöntöttem, amit kellett, rácsavartam a tetejét, rányomtam egy patront, nyolc atmoszféra alatt ment végbe a vegyi folyamat. Később az foglalkoztatott, hogy lehet a gázmolekulák mozgásából viszonylag nagy energiát nyerni? Például a gázmolekulák mozgásából nyerik az olyan egyszerű energiát, mint a benzinmotoré. Minden gázmolekulának, a levegőben is van bizonyos rendezetlen mozgása egy pont körül. Ez még az abszolút nulla fokon is van. Szerintem ezt irányítani lehet. A hidrogénmolekulák egy pont körül másodpercenként ezernyolcszáz métert tesznek meg. Ha ezt irányítani lehet, szerintem reális alapja van, hogy rakétameghajtásra is felhasználható. Utána néztem a szakirodalomban, nem találtam nyomát a gondolatnak. Éjjel-nappal ilyesmivel foglalkoztam... Sokszor még álmomban is. Például azt is megálmodtam, hogy felrobbanok. Az álom elején valamit búvészkedtem, csináltam ezt-azt, kutyultam is valamit, aztán mentem a zöld réten, s akkor egy hatalmas villanás, dörrenés, repülök, s a következő kép már az volt, hogy felülről nézem az egészet. Felébredtem, csupa víz voltam. Ez még a nagy pukktól előtt volt. Aztán tényleg felrobbantam. Addig én soha nem féltem kutyulás vagy robbantás közben, de mióta elszállt a kezem, egy kisebb pukktól után is remegek. Megviselte az idegrendszeremet. Azért csak nem hagyott nyugodni a dolog. Nem lehetett kutyulni, mert felfüggesztettem volt, de egy idő után már nagyon nem szerettem ezt az elvtársi aszkézist. Szinte észre sem vettem, egyre sűrűbben vitt a lábam a pártbizottság felé. Azt nézegettem, hova tegyem a plasztikbombát. Később felszedtem egy csajt, de csak azért, mert az orosz laktanyával szemben laktak. Mindig nála lógtam, kifigyeltem az emeletről, hogy szemben melyik épületet, mire használják, mikor van őrségváltás, milyen útvonalon közlekednek a katonák... Hosszú ideig kukkoltam a tovarisokat, kidolgoztam egy tervet. Szegény csaj nem is sejtette, miért vagyok hozzá olyan hűséges. Aztán az egyik haverom elvitt egy fickóhoz, aki ellenzéki volt. Mondom

neki, öreg, az a helyzet, hogy fel kéne robbantani valamit. Döntsd el, melyiket akarod, a pártbizottságot vagy az orosz laktanyát? Azt mondja, mindegyiket, de üljek nyugodtan a seggemen, majd ő üzen, ha eljött az ideje. Ettől kezdve vártam. Évekig. Most már tudom, az a fickó megmentett a kinyírástól. Öreg, ilyen célpontoknál már egy kis pukk miatt is felkötöttek volna az elvtársak! Nem úsztam volna meg. Szóval vártam a hívó szóra, mint egy vénlány az igazira. Ettől kezdve nem érdekes az életem. Haverok, kocsmák, csajok. Anyámék miniszterelnököt szerettek volna belőlem faragni, esetleg Nobel-díjas feltalálót. Egyik sem leszek. Jól beakasztok egy kocsmában, a társaság jó, nőben nincs hiány, néha olvasok ezt-azt, telnek a napok. Most már mindenki nagy bátran tépi a száját, de én emlékszem rájuk a rendszerváltozás előtti időkből, amikor bölcsen hallgattak, s ha véletlenül feltátották a szájukat, rögtön kibélelték a torkukat egy-két papírpénzzel, így aztán megint hallgattak. Akkor kellett volna a nagy pukk! Nagy tett lett volna! Azért sajnálom.

Vakáció

Vakáció (hangjáték)

Szereplők:

Mütyür, 17 éves vak fiú
Perge Imre, negyven körüli halász
Pergéné, a felesége
Panka, a lányuk, harmadikos
Dre, aki már nyolcadikos
Szatkony Józsi, aki építkezik
Pejke Balázs, munkás
Rózsi, cigánylány
Hivatalnok

Történik napjainkban egy alföldi kisvárosban és annak határában.

(Vonatzakatolás, fékcsikorgás, megáll a szerelvény. A kalauz az állomás nevét kiáltja. Beszélgetések foszlányai, üdvözlések...)

Perge: Hát megjöttél, Mütyür?

Mütyür: Megjöttem, Imre bácsi...

Perge: Isten hozott nálunk! Régen voltál itt, igaz-e gyerek? Nem is emlékszem, mikor...

Mütyür: Nagyon régen.

Perge: Emlékszel még valamire?

Mütyür: Nem nagyon...

Perge: Hogy is emlékeznél? A magyar ember csak kétféle helyre emlékszik: arra, ahol nagyon jóllakott, és arra, ahol nagyon megverték. Mi nem bántottunk, amikor itt voltál, te pedig alig mertél akkor enni, nem csoda, ha nem emlékszel... Hadd nézzelek! Hogy megnőttél! Nem illik már a Mütyür név egy ilyen daliás legényre... Na, gyere, kimegyünk a szekérhez, itt áll az állomás előtt.

Mütyür: Szekérrel megyünk ki a tanyára?

Perge: Igen. Nem baj?

Mütyür: Nem.

(A háttérben sípszó, zakatolás. Majd lónyerítés.)

Perge: Várj, fölsegítlek a szekérre! Városi ember nem szokta az ilyesmit... Úgy, uuuugy, nagyon jó. Indulhatunk is. Gyia, te!

(Lódobogás, zene)

Mütyür: „Városi ember nem szokta az ilyesmit!” Ez azt jelenti: „Add ide a kezed, majd segítek, te szerencsétlen, hiszen vak vagy, nem látod a szekeret!” Imre bácsi persze jóval tapintatosabb, mint az inastársaim voltak. Magyaráltak nekem, aztán hirtelen megunták: „Minek beszélek, úgyse látod! Egy vaknak magyarázzak?” Kegyetlen játékaik voltak, ezt sohasem felejttem el nekik. Már őket is bántja a dolog. Ha találkozom velük, mindig megkérdezik: „Ugye, én nem bántottalak? Ugye, én nem voltam hozzád rossz?” Nem teszek nekik szemrehányást, csak elutasítom a sört, amit fizetni akarnak. Mintha egy korsó sörrel tisztára lehetne mosni a lelkiismeretet! Mintha el lehetne feledni azt, hogy rámszálltak a srácok! Hogy gonoszok voltak... Hogy lenéztek... Emlékszem, bekenték a cipőmet ragasztóval.

Belülről. Ez még semmi. Főleg az építkezésen szerettek velem kitolni, amikor gyakorlaton voltunk. Nagyon sötét van egy ilyen készülő, festetlen helyiségben. Amikor beléptem a fényről, semmit sem láttam: kitettek elém valamit, puff, elhasaltam. Ők pedig röhögtek. Máskor viszont fölhajtották a szőnyegpadlót, jól bekenték a helyét ragasztóval, én pedig beletocsogtam, és hozzáragadt a zoknim a talpamhoz. Mert ott zokniban kellett járnunk... És mindig a nehéz munkára küldtek, mindig nekem hagyták az alja melót. Én cipeltem a nagy súlyokat, mindig én sepregettem. Ennek ellenére állandóan megleckéztettek, a tudtomra adták lépten-nyomon, hogy hülye vagyok, kreten vagyok, vak vagyok... Mindig focizni hívtak: „Na, most mutasd meg, milyen okos vagy!” Tudták, hogy nem látom a labdát. Akkor már kialakult nálam a foltszerű látás, a szemem kereste az éles fényt, amit még érzékelni tud: létrejött egy sajátos, vízszintes szemmozgás, de eleinte a fejem is mozgott, mintha mindig nemet intettem volna. Én ezt nem vettem észre, de ők igen. Utánoztak, nagyokat röhögtek. Aljas tréfáik voltak. Pedig féltek tőlem, mert erősebb voltam náluk. Mindig bunyózni akartak, mert tudták, hogy nem látom az öklüket. De birkózni egyik se mert! Már a második év derekán ott akartam hagyni a szakmunkásképzőt. Miattuk. Már nem nagyon akartam annyira parkettázó szakmunkás lenni. Apám éppen börtönben ült, nem szólhatott volna bele a döntésembe. A tanáraink beszéltek rá, hogy fejezzem be az iskolát. Beszélhettek az osztálytársaimmal is, mert attól kezdve egy ideig finomabbak lettek a szövegek. De lehet, hogy csak alattomosabbak. Akkoriban kezdtek úgy fogalmazni, mint az imént Imre bácsi: „Városi ember nem szokta az ilyesmit.” Jöttek a célozgatások, később pedig ismét a durvaságok. Lehet, hogy itt Imre bácsiéknál is ez következik? Nem emlékszem a feleségére: biztos jó nagy szája van... Félek a nagyszájú emberektől. Van egy kislányuk is: a gyerekek kegyetlenek... Kár volt eljönnöm. Azt hiszem, kár volt eljönnöm...

(Zene, elúszik...)

Perge: Itt lennénk! Megjöttünk, asszony! Olyan szótlan ez a fiú, hogy biztosan jókat fogtok együtt hallgatni... *(Nevet.)* Add a kezed, Mütyür, lesegítelek!

Pergéné: Jó, hogy eljöttél, Mütyür. Legalább lesz segítségem, mert ez az ember mindig csavarog. Hol a tavon sütteti a hasát a nappal, hol a városban kódorog.

Mütyür: Nem hiszem, hogy hasznomat tetszik venni. Én vak vagyok.

Pergéné: Tudom. Én pedig szívbeteg. Neked a szemed rossz, nekem a szívem. De az orrod jó, ugye?

Mütyür: Az jó.

Pergéné: Akkor szívjad jó mélyre a levegőt! Érzed a víz szagát?

Mütyür: *(Beszívja a levegőt.)* Érzem.

Pergéné: Ugye, milyen jó illata van?

Mütyür: *(Nagyokat lélegzik.)* Igen.

Perge: Ez még semmi, Mütyür! Ha majd a konyhába beszippantasz!...

Pergéné: Ez az ember mindig a hasára gondol.

Perge: Hát mire gondoljak még?

Pergéné: Például a Csukás-tóra. Ha már halász lettél...

Perge: Majd arra is gondolok, de most éhes vagyok. Tudod, Mütyür, ilyenkor nyáron mindig kisül a zsirom, nem tudok meghízni, pedig szívlapáttal hányom magamba a kaját. Úgyhogy mégis jobb lenne a konyhában szimatolni, mint itt a tó partján.

Pergéné: Itt jön már Panka is. Hol voltál?

Panka: Játszottam a tanya mögött.

Perge: Ez itt Mütyür. Köszönjél, Panka!

Panka: Szia!

Mütyür: Szia!

Perge: Ismerkedj meg velem, Mütyür! Tapogasd végig az arcát nyugodtan... Na, mit szólsz? Ugye, milyen szép pofija van?

Mütyür: Igen.

Panka: Te nem látsz?

Mütyür: Nem.

Panka: Juj, de izgi!

Pergéné: *(Rászól.)* Panka!

Panka: És a tenyereddel látsz? Meg az ujjaiddal?

Mütyür: Hát... egy kicsit...

Panka: Anyukámat is végigtapogattad?

Perge: *(Nevetve.)* Le is törném a derekát, ha megpróbálná!

(Különös, messzire búgó, mély hang hallatszik a tó felől.)

Panka: Ez Ádám volt, a bölömbika! Gyere, Mütyür, megmutatom!

Pergéné: Mindjárt ebédelünk.

Panka: Jó, csak ide ülünk a gátra... Na, ülj oda. Úgy. Látod?

Mütyür: Hát...

Panka: Ez a Csukás-tó. Ugye, milyen szép?

Mütyür: Biztos nagyon szép...

Panka: Igen. Hallgass csak! Csitt... A legelő felé fülelj, ne a víz fele! Hallod? Ez Teruska. Teruska, a fürj.

Mütyür: Melyik?

Panka: Ez: „Prübrú-prübrú...” Ezt ő mondja.

Mütyür: És mit jelent?

Panka: Azt jelenti, hogy „Szeretlek”.

Mütyür: Igazán?

Panka: Igen. Janika pedig ezt mondja: „Pity-palatty” Ezt mondja: „Pity-palatty.” Hallod?

Mütyür: Igen. Janika is fürj?

Panka: Fürj. Ő pitypalattyol. Ez azt jelenti: „Én is nagyon szeretlek!”

Mütyür: Nahát!

Panka: Bizony. Nagyon szeretik egymást... Csitt! Hallod? Ez Pirike...

Mütyür: Melyik?

Panka: Kekk-kekk... Így csinál. Kekk-kekk...

Mütyür: Ő is fürj?

Panka: Nem. Pirike vízityúk A tó felé figyelj! Ott száll a víz fölött, egészen alacsonyan, lógatja a lábát, látod?

Mütyür: Nem.

Panka: Az, ni! Most ereszkedett a vízre, úszás közben bólintgat a fejével... Piros a csőre, barna a háta, az oldalán pedig van egy fehér sáv.. Látod?

Mütyür: Hát...

Panka: *(Szigorúan.)* Édes fiam, ha nem figyelsz, kapsz egy fekete pontot! Megértetted?

Mütyür: Megértettem, tanító néni.

Panka: Na, azért! Tessék rendesen ülni! Úgy. Mondd meg nekem, Mütyür fiam, hogy csinál a bíbic?

Mütyür: Kotkodács...

Panka: Hülye vagy, édes fiam! Ezt egy harmadikosnak már igazán illene tudni. A bíbic úgy csinál, hogy kiévítt. Hogy csinál a bíbic?

Mütyür: Kiévítt!

Panka: Kiévítt! És Pirike?

Mütyür: Kekk-kekk... Kekk-kekk...

Panka: Prübrú-prübrú...

Mütyür: Pity-palatty... Kekk-kekk...

Panka: Prübrú?...

Mütyür: Kekk!

(A távolból hallani Pergéné hangját.)

Pergéné: Panka! Mütyür! Ebédelni!

Panka: Repülünk! Prübrú-prübrú...

Mütyür: Kekk-kekk...

(Zene, elúszik, kutyaugatás.)

Dre: Re bátyám! Re bátyám! *(zörget.)* Re bátyám!

Perge: Gyere be!

Dre: Rap a kutya!

Perge: Dehogy harap, dehogy harap!

Panka: *(Súgja.)* Tudod, ki ez, Mütyür?

Mütyür: *(Súgja.)* Nem.

Panka: *(Súgja.)* Ez Dre. Így hívja mindenki, pedig amúgy Endre. Amarra lakik, egy tanyában. „Resni tetszik valakit?” Így beszél. Pedig már nyolcadikos! Bizony...

Perge: Halat vinnél?

Dre: Gen.

Perge: Na, gyere, menjünk a tóhoz! *(Elmennek.)*

Pergéné: Hogy aludtál, Mütyür?

Mütyür: Köszönöm, jól.

Pergéné: Elég volt a reggeli? Kértek még valamit?

Mütyür: Köszönöm, elég volt.

Panka: Mütyür, gyere, menjünk ki!

Mütyür: Menjünk! *(Kimennek.)*

Panka: Sétáljunk, jó?

Mütyür: Jó.

Panka: Mondjuk, itt az út, és én átvezetlek téged. Jó?

Mütyür: Jó,

Panka: Kapaszkodj belém! Úgy. Ne félj, nem ütnek el az autók! Látják, hogy jövünk.

Mütyür: Nem félek.

Panka: Akkor jó. Már át is értünk. Jó volt? Ügyesen vezettelek?

Mütyür: Nagyon ügyesen vezettél.

Panka: Szóljál máskor is, ha át akarsz menni.

Mütyür: Szólok. *(Repülés hangját hallani.)*

Panka: Tudod, mi volt ez? Itt repült egy fácán.

Mütyür: Kakas?

Panka: Igen. Fácánkakas... Zolikának hívják... Képzeld el, egyszer is ilyen hangokat hallottam. Mire szétnéztem, a nagymama már ott feküdt a lábamnál. Tudod, miért?

Mütyür: Miért?

Panka: Mert leesett a seprűnyélről.

Mütyür: *(Göcög.)*

Perge: *(Távolról hallatszik a hangja.)* Cic! Cic! Cicukám!

Panka: Gyere gyorsan, úgy látom, édesapám kormolni akar!

Perge: *(Egyre hívja a macskát.)*

Panka: Már jön is a kandúr, látod? Iromba.

Mütyür: Aha.

Panka: Lusta dög. Most megfogja édesapám, sutty, beteszi gyorsan a kályhacsőbe, mögötte eltakarja a lukat, a másik kezével pedig ütögeti a csövet. Már el is tűnt a kandúr a gáton. Ezt sem látjuk két napig, úgy megsértődött.

Mütyür: Igen?

Perge: Na, ez is megvan. *(Ütögeti a csövet.)*

Mütyür: Tényleg kormolt, Imre bácsi?

Perge: Igen.

Mütyür: Macskával?

Perge: Macskával.

Mütyür: Azzal is lehet?

Perge: Hühü, azzal lehet csak igazán!... De akármilyen macska nem jó.

Mütyür: Nem?

Perge: De nem ám! A legjobb a fekete macska. Az a legjobb, ha fekete és kandúr.

Mütyür: Miért?

Perge: Mert a kandúr nagyobb, és jobban ledörzsöli a kormot.

Mütyür: És a fehér macska nem jó?

Perge: Jónak jó lenne, csak rögtön tönkremegy a munkaruhája. A mosást meg nehezen tűri.

Mütyür: Aha.

Perge: A mi tanyánkban szabadkémény van. Azt mivel pucoltatnád ki?

Mütyür: Kéményseprővel.

Perge: *(Nevet.)* Az sem rossz, csakhogy errefelé egy fia kéményseprő se jár.

Mütyür: És akkor?...

Perge: Megfogom a csődörpulykám, felviszem a tetőre és belelököm a kéménybe. Legalább úgy kikormol, mint a kéménykotró...

Mütyür: Igen?

Perge: Úgy ám! Hülye madár az: csapkod a szárnyával bolondul, veri a kormot... Na, gyere, Mütyür!

Panka: Hová mennek, édesapám?

Perge: Bemegyünk a városba, elintézzük az elintéznivalókat, veszünk egy csomó tápot a jószágoknak, Mütyür majd segít nekem. Az ilyen jó erős gyerek bírja a zsákokat, igaz?

Mütyür: Remélem...

Panka: Nem mehetnék el én is?

Perge: Nem bizony! A lányok maradnak, mert ma kirúgunk a hámból... Na, gyere, Mütyür, szállj fel a szekérre! Úgy...

Panka: Szia, Mütyür!

Mütyür: Szia, Panka!

Panka: Siess haza, jó?

Mütyür: Jó.

(Szekérsörgés, lódobogás hallatszik.)

Perge: Hazafelé jövet benézünk majd a kocsmába is, jó? Gyarlónak hívják a kocsmát, mert gyarló emberek járnak bele. Majd megismered őket. Rendes munkásemberek.

(Zene, elhal.)

Mütyür: „Rendes munkásemberek”. Félek a rendes munkásemberektől. Most, hogy elvégeztem a szakmunkásképzőt, sehova sem akartak felvenni dolgozni. Mert nem látok. De én rettenetesen szerettem volna dolgozni! Mindig az volt az álmom, hogy munkás leszek! Minél jobban romlott a látásom, annál inkább munkás akartam lenni. Arról álmodoztam, hogy délutánonként én is ott sodródok

a munkából hazai gyekvő tömegben, várok a buszra, velük utazom, s aki lát, az azt gondolja, hogy én is a munkából megyek haza. De nem akartak felvenni sehova, pedig az egyik tanárom házalt velem a vállalatoknál. Aztán felvettek nagy nehezen az egyik építőipari céghez, de nem szakmunkásnak, csak segédmunkásnak. Bekerültem egy brigádba. Egy betanított munkással csiszoltuk a betont, ő vezette a munkanaplót. Ebéd után általában eltűnt a társam, meglépett a munkahelyről, de én mindig ottmaradtam a munkaidő végéig. Fizetést viszont nagyon keveset kaptam. Otthon megnéztem a fizetési papírt: még százharminc órámm sem volt. A betanított munkás az én óráim egy részét is magának írta be, pedig helyette is dolgoztam. Reklamáltam a művezetőnél, utána néztek, kiderült, igazam van. Mégsem történt semmi. Nem voltam fontos. Csak addig voltam fontos, amíg az első fizetésem el nem ittuk azokkal a rendes munkásemberekkel. Mert el kellett inni, kikövetelték, azt mondták, ez a törvény a brigádban. Nem bántam én, csak közöttük lehessenek. Boldog voltam, hogy munkás vagyok. Hogy dolgozhatok. Ittunk, elúszott az első fizetésem, de nem érdekelt: abban reménykedtem, hogy majd ezután emberszámba vesznek. Talán. De nem vettek. Az a betanított munkás is, akivel együtt dolgoztam, megfenyegetett, hogy ha még egyszer jár a szám, agyonver. És továbbra is magának írta be az én óráimat. És továbbra is lelépett délutánonként. Aztán átadták az épületet, s akkor jól jöttem nekik, mert az egész hibajegyzéket az én nyakamba varrták. Olyasmit is, aminek még a közelében sem jártam. Acsarkodtak rám, elmondtak a művezető előtt mindennek, végül elküldtek a fenébe, mert nem tudom ellátni a munkámat. Nem mondom, lehetett ellenem kifogást találni: nem biztonságos az épületben a közlekedésem, sepréskor elhagyom a szemetet, nem tudom felmérni a hulladékot... Pedig én mindent megcsináltam, bármilyen nehéz munkát, bármilyen alja munkát, csak ne bántsanak, csak közöttük lehessenek... Olyan boldog voltam, hogy dolgozhatok! Olyan örömmel mentem dolgozni reggelenként! Mégis kirúgtak. Pedig akkor még láttam is valamit, azt gondoltam, nem kell majd másokra utaltan élnem, nem leszek nyűg mások nyakán. Amikor kirúgtak, úgy három hete, megittam a mérget. A rendes munkásemberek miatt. Azóta semmit sem látok. Semmit...

(Zene elúszik. Kocsmái hangzavar.)

Balázs: Elengedett az asszony, komám?

Perge: Ez itt Pejke Balázs. Nagyon vigyázz vele, Mütyür, mert igen haszontalan ember. Most lánctalpas gépen dolgozik, pedig előtte paraszt volt. De már nem az. Mit gondolsz, miért?

Mütyür: Nem tudom.

Perge: Mert olyan paraszt volt, hogy aratáskor csak lecsetkelte a búzáat. Éppen csak a hegyit vágta le, de annyira csak a leghegyit, hogy a tarló szúrta a seggit. *(Nagy nevetés.)* Gányolás volt az, nem aratás, így aztán elzavarták.

Balázs: Ilyenkor mindig másról beszélsz, ugye, hogy a só egye ki a bőrdöd!

Perge: Mit kérdeztél?

Balázs: Csak azt kérdeztem, hogy elengedte az asszony?

Perge: Nagyon nehezen. Hogy én mennyit rimázkodtam neki! Mondom az asszonynak: „Édes lelkem, adjál már egy húszast cigarettára!” De az én édes lelkem csak hányta a farát, seggel forgott felém. Nem adott. Mondom magamban: igazítani kéne ezen a női személyen, mert igen durva. Faragatlan. No faragok már rajta egy cseppet! Éppen fát vágtam tudjátok, azt is kell néha, szóval éppen fát vágtam, és ha már a kezemben volt a kisbalta, utána hajítottam...

Szatkony: És?

Perge: És rögtön visszalökött nekem egy ötvenest.

Szatkony: Az jó.

Perge: Csak azt bánom, hogy nem a nagy fejszét küldtem utána.

Balázs: Miért?

Perge: Mert akkor biztosan százast kapok. *(Nevetnek.)*

Balázs: Na, igyatok egy korsó sört, legalább addig se hazudozol...

Perge: Fogd meg, Mütyür, öblítsük le az út porát! Egészségünkre! Isten éltesen, Mütyür!

Mütyür: Egészségünkre!

Többen: Egészségünkre!

Szatkony: Ez jólesett...

Perge: Mert potya volt, igaz? Ezzel a Szatkony Józival is vigyázni kell, Mütyür, mert ez házat épít. Ez még nem lenne baj, de azóta ő sosem fizet a kocsmában. De otthon is olyan gazda ám, hogy csoda! Úgy eteti a malacait, hogy kuss ki, te, kuss be, te! *(Nevetnek.)*

Szatkony: Ez még semmi! Az asszonyt látnád: levegőt se mer venni szegény, hátha pénzbe kerül. Engem is üldöz, hogy miért a kocsmába jövök, miért nem építem most is a házat? De hogy építsem, ha nincs anyag? Ha meg éppen van valami anyag, nincs fuvar!... Nekem meg túrnóm kell az asszonybeszédet...

Perge: Ez még semmi, egykomám! Hogy én mit túrtem! Az első feleségem tizenhat esztendővel volt nálam fiatalabb. Azt sem bántam volna, ha hét feje van, és lángot fúj, de hát ez egy végtelenül szelíd, kedves teremtés volt... Úgy értem, mindenkihez. Sajnos. Ezért aztán egyszer szemrehányást tettem neki... Ököllet. Hát nem mondom, egy kicsit bekékölt a szeme alja... Akkor már a tanácsnál dolgozott az én édes lelkem. Na, a hivatalban aztán adták a lovat alája! Főleg az a Bektur, aki ebben a kocsmában is szokta sikálni a torkát a pálinkával. Az volt a főnöke. Azt mondja az asszonynak: „Hát mégiscsak borzasztó, Irénke, hogy egy pártonkívüli ver egy párttagot!” *(Nagy nevetés.)* Csak ne szerettem volna annyira azt az asszonyt! Nem túrtem volna olyan sokat...

Szatkony: Hát sokat túrtél?

Perge: Ej, nagyon sokat túrtem. Egyszer is azt sziszegte nekem: „Te gyufafejű!” Már bocsánat, hogy így fejezem ki magam, de ezt mondta. Mire én: „Jól van, édes galambom...” Mert én ám így mondtam neki, nem úgy, hogy az anyád erre meg arra... Nálunk az édes galambom járta. Mondom: „Jól van, édes galambom, elfogadom, gyufafejű vagyok. Te pedig kedves párom, akkor méreg vagy: dörzsöljük össze, amink van!” Erre rákezdte, hogy ő aztán nem dörzsöl már énvelem, akad neki fiatalabb is, aki bedörzsöljön, még meg nem ilyen halszagú paraszt, mint én... Addig-addig, hogy a bíróság elé kerültünk. Kérdezi a bíró: „Igaz-e asszonyom, hogy maga másnak adta a kegyeit?” Erre az asszony: „Amire a bíró úr célozni méltóztatott, egyelőre az én nevemre van telekkönyvezve, annak adom, akinek akarom.” Mire a bíró: „Amire magácska céloz, az valóban a saját tulajdona, viszont a haszonélvezet az urát illeti!”

(Nevetés, zene. Amikor elúszik, fűrészelés hallatszik.)

Panka: Bírod még, Mütyür?

Mütyür: Bírom.

Panka: Szólj, ha elfáradtál!

Mütyür: Majd szólok. *(Fűrészelt tovább)*

Panka: Mert ha nem bírod, átveszem.

Mütyür: Tudom, Panka. Nagyon erős vagy.

Panka: Az összes fát elfűrészeld?

Mütyür: El bizony... *(Abbahagyja a fűrészélést.)* Na, ezzel is megvolnánk. Segíts feltenni a bakra a következő fát.

Panka: Édes fiam, megint kapkodszt? Majd én ráteszem a kezedet a fára, úgy ni, te csak fogjad!

Mütyür: Igenis, tanító néni.

Panka: Na, azért! Majd én számolok, jó?

Mütyür: Jó.

Panka: Egy... kettő... kettő és fél... há... három!

Mütyür: Nagyon ügyes voltál, Panka.

Panka: Ugye? Pedig csak félkézzel emeltem.

Mütyür: Húúú...

Panka: Tudod, miért?

Mütyür: Mert olyan erős vagy.

Panka: Azért is. Meg azért... *(Suttog.)* Mütyür, mondjak egy titkot?

Mütyür: Mondjál!

Panka: Nem mondod el senkinek?

Mütyür: Nem.

Panka: Görbülj meg, ha elmondod?

Mütyür: Görbüljek meg!

Panka: Azért emeltem félkézzel... *(Suttog.)*, mert a másik kezemet most nem tudom használni.

Mütyür: Fáj?

Panka: Nem. Csak van valami a hónom alatt.

Mütyür: Pattanás?

Panka: Nem. Egy tojás.

Mütyür: Tojás?

Panka: Ühöm. Egy lidérctojás.

Mütyür: Milyen tojás?

Panka: Hát nem érti a kis buta kibi-kobikád? Egy lidérctojás van a hónom alatt.

Mütyür: De miért?

Panka: Azért, hogy kikótteltessem.

Mütyür: Mit?

Panka: A lidércet. Aki most a tojásban van.

Mütyür: Aha...

Panka: Érted már?

Mütyür: Értem... Csak azt nem értem, hogy miért kell kikótteltetni. És miért a hónod alatt?

Panka: Jaj, de buta vagy! Édes fiam, ezt már minden harmadikos tudja. Azért kell kikótteltetni, hogy kikeljen. Hogy legyen egy lidércem. Mert egy lidérc nagy áldás a háznál.

Mütyür: Tényleg?

Panka: Bizony. Nagy szerencsét jelent, ha az embernek van egy lidérce. Micsoda kincs!

Mütyür: Nem hittem volna...

Panka: Pedig így van. A lidérc az embernek a legjobb pártfogója. Megóv mindentől. Én már régen szerettem volna egy lidércet. Mindent meg fog csinálni, amit csak akarok.

Mütyür: Akkor ez tényleg nagy kincs lesz.

Panka: Nem is adnám semmiért! Nincs az a kincs! Nem adnám oda senkinek sem!

Mütyür: El is hiszem...

Panka: Megírja majd helyettem a házi feladatot, megtanulja a leckét, elmosogat, eltörülget, kitakarít... Mindig egy ilyen lidércet szerettem volna.

Mütyür: És mikor fog kikelni?

Panka: Másfél hét múlva.

Mütyür: Kár.

Panka: Miért?

Mütyür: Mert én már nem leszek itt. Egy hét múlva elutazom.

Panka: Kár. Nagy kár. Pedig ez a lidérc átvezetett volna még az úton is! És senkinek nem engedte volna meg, hogy bántson téged.

Mütyür: Hát, mit tegyünk? El kell majd utaznom.

Panka: Kár.

Mütyür: Na, gyere, fűrészeljünk még egy kicsit!

(Fűrészelés, zene.)

Mütyür: Jó is lenne egy ilyen lidérc. Elkelné egy ilyen pártfogó. Az utóbbi időben már féltem az emberektől. Ha az utcán megállt mellettem egy autó, és kinyílt az ajtaja, megtorpantam és visszafordultam, mert azt hittem, tőlem akarnak valamit. Az utcán mindig attól féltem már, hogy rám fog dőlni a ház. Ha köszöntek mögöttem, összerementem. Senkivel sem beszélgettem, éjszakánként sírtam. Nem tudtam már nevetni, de még mosolyogni sem. Megrettentem, ha szóltak hozzám. Azt gondoltam, mindenki összeség, mosolyog a hátam mögött. Úgy éreztem, nyűg vagyok másoknak. Amikor odaérek a buszmegállóba, hallom, hogy körülöttem nagyon sok ember beszélget. Aztán csend lesz: akkor veszik észre a kezemben a fehér botot. Mikor beáll a busz és megkérdem, hogy ez hanyas járat, már senki sincs körülöttem. Pedig csak annyit kellene segíteni, hogy megfogják a kezemet, és rátegyék a busznak a kapaszkodójára. A lányok is félnek tőlem. Aki nem fél, és esetleg segíteni akar, az is sérthet. A buszon hallottam, hogy beszélget mellettem két asszony. Jön a megálló, le akarok szállni. Ők is. Azt hallom, hogy az egyik asszony odaszól a másiknak. „Várjon már egy pillanatra, rögtön megyek, csak leveszem ezt a vak embert a buszról!” Pedig engem nem kell emelni, erősek a lábaim. Elég lenne egy kis figyelmesség. Otthon is. Kialakult útjaim vannak a lakáson belül. Ezt a szüleim is tudják, mégis előttem hagynak egy széket, amin keresztüleshetek. Azt hiszem, nem túl fontos nekik, hogy ne hasaljak el, hogy ne törjem össze magam. Nem tudnak belenyugodni a vakságomba. Anyám máig mondogatja, hogy egészen biztos látnék én, ha akarnék, csak lusta vagyok. Nagy csalódás nekik egy ilyen gyerek. Nem ilyet képzeltek. Semmi becsületesem nincs a csalámban, mert vak vagyok, ráadásul nem dohányzom, nem iszom, nem járok nők után, és nem tépem a számat, hogy hány nőt és hányszor... Gyerekkoromtól erre a durva légkörre emlékszem... Apámék nagyon nehezen indultak az életben. Anyámnak hét, apámnak négy osztálya volt csak, segédmunkásként dolgoztak mindketten. Apám mindig oda ment dolgozni, ahol egy kicsivel többet tudott keresni. A ház, amiben laktunk, nagyon alacsony építésű, régi vályogház volt. Nagyapámékkal és apu egyik testvérével laktunk közös portán. Három család tengődött az udvarban, pedig a porta nem volt még negyven négyzetméter sem. Nekünk csak egy szobánk volt, a konyhán már nagyapámékkal közösködtünk. Örökös súrlódások között éltünk. Nagyapám nagyon sokat ivott. Talán a szegénység miatt is... Nem tudom... Később az ivás apámra is átragadt. Egyébként elég jól kerestek a szüleim. Apám minden munkát megragadott, azonkívül nagyon sokat üzletelt. Örökké disznót vágott, télen-nyáron... Megvette a malacot, levágta, feldolgozta, eladta. De állandó rettegésben éltünk. Ellentétek voltak nagyapámék, és ellentétek voltak apám és a testvére között. Napirenden voltak a veszekedések, durvaságok, verekedések. Általában nagyapám kezdte a balhét nagyanyámmal, aztán beleszólt az egyik testvér, védte a mamát, beleszólt a másik testvér, védte a papát, végül egymásnak estek... Évekig. Amikor iskolás lettem, vettünk egy lakást a lakótelepen. Itt már főleg katonatisztek, tanárok és hivatalnokok gyerekeivel játszottam. Játzópajtásaimnak is, meg az iskolában is hazudnom kellett arról, hogy hol van apám. Ugyanis sitten volt. Verekedésért. Hol egy súlyos testi sértés, hol egy könnyű testi sértés... Apám már nagyon sokat ivott. Mindig a család elé helyezte az ivócimborákat. Amíg tartott a pénze, nagy volt a barátság, utána megjött a verekedés. Apám nem valami gyenge kötésű ember, ha valahová odatette az

öklét, abból baj lett. Néha még a kést is használta. Olyan hat-nyolc hónapokat ült. Többször is. Én pedig azt mondtam mindenkinek, hogy kiküldetésben van. Vagy azt, hogy iskolán van. Sohasem értettem a szüleimet: ha az egyiknek jókedve volt, a másik biztosan elrontotta. És apám állandóan féltékenykedett. Durvaskodott. Micsoda nagyjelenetek voltak! Éjszaka hazajött ittasan, kezdődött a veszekedés, a verekedés... A család szemében mégis ő volt az ember. A férfi. Én pedig a senki. Az egész rokonságom olyan, mint a szüleim... Illetve majdnem az egész: Imre bácsiék nem olyanok. Mégis jó, hogy eljöttem. Imre bácsival kijárok a tóra, segíték neki, amit meg kell fogni a ház körül, megfogom. Még mosogatni is szoktam. Panka helyett. Hadd melegítse a lidérctojást...

(Zene.)

Szatkony: *(Izgatott hangon.)* Itthon van Imre?

Pergéné: Kint lehet a tavon.

Szatkony: *(Fut.)* Köszönöm.

Pergéné: Jó nagyot kiáltson!

Szatkony: *(Liheg.)* Imreeee! *(Vár.)* Imreeee! Imreeeeeeee!

Perge: *(Halkan megszólal mellette.)* Mi van?

Szatkony: *(Megijed.)* Hij, az anyád ne sirasson, te itt vagy?

Perge: *(Előjön.)* Itt húsöltem a fűzfa kontya alatt.

Szatkony: *(Idegesen.)* Van... Megjött... Azért bicikliztem ki hozzád... A cserép... Megjött a cserép...

Perge: Van egy cigarettád?

Szatkony: Van. *(Csörgés.)* De nincs fuvar... Pedig most megjött... Most vehetnék... Ideadnád?...

Perge: Van tüzed?

Szatkony: Van. *(Rágyújtás.)* Na, szóval... Érted... Adod?

Perge: *(Nagyokat slukkol a cigarettából, hallgat.)*

Szatkony: *(Türelmetlenül.)* Na?

Perge: *(Pöfékel.)* Jó ez a cigaretta.

Szatkony: Jó.

Perge: Jobb, mint a füstsűrős.

Szatkony: Jobb.

Perge: *(Pöfékel.)* Gyönyörű időnk van.

Szatkony: Az.

Perge: Na de milyen legyen augusztusban?

Szatkony: *(Egyre türelmetlenebbül.)* Hát igen...

Perge: A jövő héten is ilyen idő lesz.

Szatkony: Aha.

Perge: Mondta a rádió.

Szatkony: Mondta?

Perge: Mondta. Ma reggel.

Szatkony: Elhiszem.

Perge: Hát igen.

Szatkony: Na...

Perge: Na, nem mondom, amúgy elég bolond az időjárás.

Szatkony: Az.

Perge: Még csuda, hogy nyáron nyár van.

Szatkony: Igen.

Perge: De hát úgy a jó: nyáron nyár, télen tél.

Szatkony: *(Kétségbeesetten nyögi.)* Ideadod vagy nem?

Perge: *(Csodálkozik.)* Mit?

Szatkony: A szekeret.

Perge: A szekeret?
Szatkony: Azt. Meg a lovakat.
Perge: Értem. (*Pöfékel.*)
Szatkony: Mondjad már!
Perge: Még nem mondtam?
Szatkony: Nem.
Perge: Érdekes.
Szatkony: Mi?
Perge: Azt hittem, már mondtam.
Szatkony: Nem.
Perge: (*Pöfékel.*) Pedig megesküdtem volna rá.
Szatkony: (*Kirobban.*) Adod vagy nem?
Perge: A szekeret?
Szatkony: Azt.
Perge: A lovakkal?
Szatkony: Azokkal.
Perge: Miért nem ezzel kezdted?
Szatkony: (*Nem bírja tovább.*) Hogy a pokolban süssék ki azt a kevés zsírodat...
Perge: (*Nevet.*) Tán valami építőanyagot vennél a házadhoz? Minden szót harapófogóval kell belőled kihúzni...
Szatkony: Öntsék ki a számat cementtel, ha még egyszer köszönök neked!...
Perge: (*Kiabál*) Mütyür! Mütyür! Gyere csak! Gyere gyorsan, mert sose épül fel ennek a Szatkony Józsinak a háza...
Szatkony: Kívánom, hogy legyen egy hatemeletes házad, és ne legyen benne lift, és a görcs rángasson le meg fel...
Perge: (*Röhög.*) Asszony! Hozzál egy kis bort, hátha attól megeredne ennek az embernek a nyelve! Csak szégyenlősködik itt, nem mondja, hogy mit akar...
Szatkony: Törjön el a lábam, ha még egyszer keresni akarlak!
Perge: (*Hahotázik.*) Gyere, Mütyür, fellökjük a Józsi biciklijét a kocsira, aztán megyünk a városba, hazavisszük neki a cserepet...
Szatkony: Ó, hogy a kutya vonítson el az ilyen ember felett!
Perge: (*Egyre jobban élvezi.*) Olyan ez, mint egy szűzlány: csak kéreti magát. Alig tudtam rábeszélni, hogy vigye el a kocsit meg a lovakat...
Szatkony: Jaj, hogy a gulya legeljen feletted, te... te...
Perge: (*Röhög.*) Te meg gyalog jössz? Ugorjál fel, cimborá, hát neked nem sürgős az a cserép?
Szatkony: Hogy az a vén... (*Már nevet.*)
Perge: Gyia, te! (*Nevetnek*)

(*Zene.*)

Panka: (*Csenget.*) Ugye, milyen jól biciklizek?
Mütyür: Nagyon jól biciklizel.
Panka: Pedig félkézzel vezetek!
Mütyür: Nagyon ügyes vagy.
Panka: Most már leszálllok.
Mütyür: Jó.
Panka: Mütyür! Szeretnéd, ha elvinnélek a búvóhelyemre?
Mütyür: Nagyon szeretném.
Panka: Add ide a kezed! Nincs messze.
Mütyür: Ez a te titkos búvóhelyed?
Panka: Igen. Itt van a tó mellett, a nád közepén. Egy kis sziget. Olyan, mint egy kis sziget.
Mütyür: Biztos nagyon szép.

Panka: Nagyon szép. Már ott is vagyunk. Vigyázz, mert egy keskeny út vezet be a szigetemre! Kapaszkodj belém, jó?

Mütyür: Jó.

Panka: Ne félj, ha kikel majd a lidércem, ő vigyáz rád ezen az úton! Ő majd nagyon ügyesen tud téged vezetni...

Mütyür: Te is nagyon ügyesen vezetsz, Panka. És én már különben is elutazom haza, mielőtt kikel a lidérc.

Panka: De visszajössz, ugye?

Mütyür: Hát...

Panka: *(Kérleli.)* Gyere már vissza!

Mütyür: Na, jó, visszajövök.

Panka: Görbülj meg, ha nem?

Mütyür: Görbüljek meg, ha nem jövök vissza!

Panka: Akkor jó... Ülj le ide! Le is feküdhetsz. Nem vagy álmos? Nem akarsz aludni?

Mütyür: Nagyon álmos vagyok.

Panka: Aludjál! Énnekem be kell mennem mosogatni és törülgetni, utána meg levestésztát csinálunk édesanyámmal, de majd jövök, jó?

Mütyür: Jó.

Panka: Ne félj egyedül!

Mütyür: Nem félek.

Panka: *(Elindul.)* Nehogy sírjál!

Mütyür: Nem sírok, ne félj! *(Jó ideig csend van, csak a vízimadarak hangját hallani.)*

Rózszi: *(Súgva.)* Mütyür! Mütyür!

Mütyür: Ki az?

Rózszi: Én vagyok az, Rózszi...

Mütyür: Ki az a Rózszi?

Rózszi: Én egy cigánylány vagyok.

Mütyür: Ismerlek?

Rózszi: Nem. Én is csak a kocsmában láttalak.

Mütyür: A Gyarlóban?

Rózszi: Ott. A rokonod neked ez a halász?

Mütyür: Igen. Miért jöttél ki?

Rózszi: Mert tetszel. Szép magyar gyerek vagy.

Mütyür: Komolyan?

Rózszi: Vakuljak meg, ha nem igaz!

Mütyür: Előttem ne mondj ilyet!

Rózszi: Jó. Te nem látsz?

Mütyür: Nem.

Rózszi: Kár.

Mütyür: Megtapogathatom az arcodat?

Rózszi: Meg. Akárhol megtapogathatsz. Lentebb is.

Mütyür: Úgy érzem, szép vagy.

Rózszi: Adjad a kezéd! Segíték. Voltál már nővel?

Mütyür: Nem.

Rózszi: Nem voltál szerelmes?

Mütyür: Nem. Illetve talán egyszer... Nem tudom...

Rózszi: Elmeséled?

Mütyür: Akarod?

Rózszi: Igen. De közben ne engedj el!

Mütyür: Még gyerek voltam, egyszer lent játszottam a lakótelepen a ház előtt. Volt ott egy kislány, aki nem tudott járni, az ángyikája hordta le az ölében hintázni. Verának hívták. Egész délután beszélgettünk, aztán fölmentem hozzájuk. De a

többi fiú egy idő után szakált vele, így kerülni kezdtem. Hiába üzengetett már Vera, hogy menjek ki, nem mentem. Egy idő után elmaradt. Néhány hónappal ezelőtt azonban írt. Éppen kórházban voltam. Egy erdészmérnök olvasta fel Vera levelét. Én már a méteres betűket sem láttam. A szakmunkásképzőt is csak a tanáraim jóindulata miatt tudtam elvégezni. Vera gyönyörű levelet írt nekem: úgy sírtunk az erdészmérnökkel, mint a gyerekek. Nagyon vártam a találkozásunkat. Aztán hazamentem. Órákig beszélgettünk. Utána sokat jártam hozzájuk. Nagyon tiszteltem az erejét: kemény akarata volt. Képzeld el egy tizenöt éves nagyon szép lányt, aki két bottal jár. Idegsorvadás van a lábában. Orvosi műhiba miatt. Kiskorában azt hitték, hogy csípőficamos, gipszbe tették. Kétéves korában, mikor levették a gipszet, kiderült, hogy nem az volt a baja, de akkorra már probléma volt a csípőjével, a medencecsontjával. Az a csehszlovákiai csontkovács tette helyre a csípőjét. El kellett törni a medencecsontját is, úgy hozták helyre, de közben már elhaltak az idegek a lábában. Idegátültetéseket végeztek rajta, a mai napig is jönnek a cérnák a lábából. Jól megértettük egymást. Közben már végeztem a szakmunkásképzőben, már dolgoztam is. És az egyik napon, nem is olyan régen, kaptam Verától egy levelet. Azt írta, hogy ne haragudjak, ő nem ér rá fiúkkal foglalkozni, mert genetikus akar lenni, ez az életcélja. Én is tűzzek magam elé valami célt, és ha majd mindketten elértük, akkor találkozunk. Egy-két nap múlva kirúgtak a munkahelyemről is: akkor próbáltam meg az öngyilkosságot...

Rózszi: *(Túlfűtött hangon.)* Nem szabad...

Mütyür: Hát...

Rózszi: Bolond vagy, te szép magyar gyerek...

Mütyür: Miért?

Rózszi: Mert a halált emlegeted, pedig jobb lenne, ha a markodra hallgatnál.

Mütyür: Hogyhogy?

Rózszi: Mert az csak az életről beszél ott a mellemen...

Mütyür: Igen?

Rózszi: *(Forrón.)* Hallgass rá!

Mütyür: *(Elfűlt hangon.)* Igen...

Rózszi: Ugye, jó?

Mütyür: Igen...

(Zene, elúszik. Autózúgást hallani...)

Panka: Ide jön ez az autó, édesapám?

Perge: Majd meglátjuk.

Panka: Majd kiderül.

(Közeledik a zúgás.)

Panka: Ide jön, mert lassít. Gyere, Mütyür, üljünk le a gát tövébe! Ez úgyis a gát tetején kocsikázik.

(A kocsi leáll, ajtócsapódás.)

Hivatalnok: Jó napot!

Perge: Magának is.

Hivatalnok: Akadna egy kis hal?

Perge: Akadni akad. De csak a vízben.

Hivatalnok: És tudna fogni belőle?

Perge: Nem kell nekem fogni!

Hivatalnok: Hogy érti ezt?

Perge: Olyan jó etetett helyem van nekem, uram, hogy csak megyek, beszórom a kukoricát a csónakba, a halak pedig már ugrálnak is befelé...

Panka: *(Kuncog.) (Súgja.)* Halkan nevéssél, Mütyür! Édesapám nem szereti ezt a nyakkendős embert.

Mütyür: *(Súgva.)* Most mit csinál a nyakkendős?

Panka: Töri a fejét. Nem tudja, hogy édesapám komolyan beszél vagy viccel...

Perge: Maga idevaló?

Hivatalnok: Nem. Csak most kerültem ide. A tanácshoz.

Perge: Pesti?

Hivatalnok: Igen. Miért?

Perge: Gondoltam.

Mütyür: *(Súgva.)* Kihúzza magát?

Perge: Szóval halat vinne?

Hivatalnok: Igen. Az elnök elvtársnak. Öt kilót.

Perge: Ötöt?

Hivatalnok: Ötöt.

Perge: Egyben jó lesz?

Hivatalnok: *(Bizonytalanul.)* Erre vonatkozó utasítást nem kaptam, de gondolom...

Mütyür: *(Súgva.)* Mit csinál?

Panka: Várja a halat.

Mütyür: És most?

Panka: Csodálkozik.

Mütyür: Min?

Panka: Azon a nagy halon, amit édesapám visz neki.

Perge: Ez jó lesz?

Hivatalnok: Gondolom... Milyen fajta?

Perge: Amúr.

Hivatalnok: Amúr?

Perge: Az. Növényevő.

Hivatalnok: Hogyhogy növényevő?

Perge: *(Nagyon komolyan.)* Hát úgy, hogy éjjélkor kimászik a partra legelni.

Hivatalnok: *(Tamáskodva.)* Igen?

Perge: Ha meg nem kötném a kutyámat, összemarakodnának.

Mütyür: *(Halkan nevet, pukkadozik.)*

Panka: Csendesen! *(Ő is kuncog.)*

Mütyür: Most mit csinál a nyakkendős?

Panka: Fél a haltól.

Mütyür: Már fogja?

Panka: Még nem. Most nyújtja felé édesapám.

Perge: Engem nem harap meg, mert ismer...

Mütyür: Most mit csinál?

Panka: Visszahúzza a kezét.

Mütyür: És most?

Panka: Egy műanyag szatyrot tart a hal alá.

Hivatalnok: Köszönöm.

Perge: Kérem.

Hivatalnok: Azt üzeni az elnök elvtárs, hogy majd elrendezik.

Perge: Hm...

Hivatalnok: Vizontlátásra!

Mütyür: *(Most már hangosan.)* Elment?

Panka: Beült a kocsiba.

(Hallatszik, hogy hiába próbál indítani az idegen.)

Mütyür: Most mit csinál?

Panka: Kiszáll.

Hivatalnok: Be kéne tolni...

Perge: Be. A vízbe.

Panka és Mütyür: (*Hangosast nevetnek.*)

Hivatalnok: Nem segítenének?

Perge: Dehogynem! Amint elrendezte a halat az elnök elvtárs... Na, gyertek, Mütyür!

(*Zene.*)

Pergéné: Mit álmodtál, Mütyür?

Mütyür: Gyönyörű álmom volt.

Pergéné: Elmeséled?

Mütyür: El. Tetszik tudni, ezelőtt is álmodtam én, de majdnem mindig állatokkal. Ha mégis emberekkel álmodtam, őket sohasem láttam. Viszont az állatokat láttam. Nem túl jól, de láttam. Nem tudom, miért. Az állatokhoz talán több bizalmam volt. Álomban mindig csak állatokkal beszélgettem. Az emberek hiába beszéltek hozzám, nem válaszoltam. És nem is éreztem őket. De az állatról éreztem, hogy ott van, éreztem a szőrét, láttam a körvonalait. Ma éjjel viszont csak emberekkel álmodtam, és láttam is őket.

Pergéné: Engem is láttál?

Mütyür: Igen. Hosszú piros ruhában tetszett lenni.

Pergéné: (*Nevet.*) Na hiszen! Jól is néznék ki a tanyán hosszú piros ruhában...

Mütyür: A városban voltunk. Nagyon szép és ünnepélyes volt minden. Imre bácsi is szépen kicsípte magát, öltönyben volt. Én is. Sötét öltönyben. Beszélgettünk is.

Pergéné: És Panka?

Mütyür: Ő is ott volt: mindenki őt tapsolta.

Pergéné: Miért?

Mütyür: Azt nem tudom.

Pergéné: Nahát!

Mütyür: Ezt álmodtam...

Pergéné: Muszáj ma elmenned?

Mütyür: Igen. Megígértem otthon.

Pergéné: Kár.

Mütyür: Kár.

Panka: (*Berobban.*) Gyere, Mütyür! Itt van a közelben Petike... Gyere gyorsan!

Pergéné: (*Nevet.*) Már megint a madarai... Menjetelek...

Panka: Gyere, Mütyür! Gyere! Itt van közel. Azért jött, hogy elbúcsúzzon tőled...

Mütyür: Megyek, megyek, de az a Petike?

Panka: Ő az én barátom.

Mütyür: Barátod?

Panka: Hallod?

Mütyür: Mit?

Panka: Korr, knorr... Hallod? Korr, knorr...

Mütyür: Hallom. Mi ez?

Panka: Ez? Petike.

Mütyür: Ez?

Panka: Igen. Ott a vízen. A búbosvöcsök. Ő a barátom.

Mütyür: Aha.

Panka: Ugye, szép barátom van?

Mütyür: Szép.

Panka: Látod? Fehér a nyaka, sötét a búbja, szürkésbarna a háta. Ez Petike.

(Kis szünet után.)

Panka: Mütyür! Olyan kár, hogy elmész...

Mütyür: Tudod, az én anyukám egyedül van most, és vár engem.

Panka: És kimegy eléd az állomásra?

Mütyür: Igen. Ki fog jönni eléd.

Panka: Biztos?

Mütyür: Egészen biztos.

Panka: *(Sírósan.)* És ha mégsem, akkor ki vezet haza?

Mütyür: Ne félj, Panka! Biztosan kijön.

Panka: Mütyür!

Mütyür: Tessék.

Panka: Mütyür! Én... Én...

Mütyür: Mondjad, Panka!

Panka: Én neked adom a lidérctojást. Nemsokára kikel...

Mütyür: Nem lehet, Panka. Ki írja meg akkor a leckédet?

Panka: Én! Majd én megírom...

Mütyür: De nem lesz, aki mosogasson helyetted.

Panka: Majd én mosogatok! Nagyon szeretek mosogatni...

Mütyür: De mindig egy ilyen lidércre vágytál...

Panka: Lesz másik... Mifelénk rengeteg lidérctojás van! És azt akarom, hogy ez a lidérc a tied legyen.

Mütyür: Miért?

Panka: Ó majd átvezet az úton, akkor is, ha anyukád nem lesz ott. Fogadd el...

Mütyür: Hát jó... Köszönöm, Panka.

Panka: Tedd a hónod alá!

Mütyür: Máris teszem. Így ni...

(Szekérszörgés közeledik)

Panka: Vigyázz rá!

Mütyür: Vigyázok, ne félj!

Perge: A szekér előállt! Indulnunk kell. *(Kiált.)* Asszony!

Pergéné: Jövök!

Perge: Gyorsan egy puszit Mütyürnek, Panka!

Panka: *(Mégpuszilja.)* *(Súgja.)* Emlékszel a fürjekre? Janikára és Teruskára...

Mütyür: *(Súgva.)* Igen.

Pergéné: Vigyázz az úton, Mütyür!

Perge: Add a kezed, Mütyür, segítek! úgy...

Panka: Szia, Mütyür!

Mütyür: Szia, Panka!

Perge: Gyia, te!

Panka: *(Kiabál.)* Mütyür! Prübrü-prübrü...

Mütyür: Pity-palatty...

Panka: Prübrü-prübrü...

Mütyür: Pity-palatty...

Panka: Prübrü-prübrü...

Mütyür: Pity-palatty...

(Lassan elhal a hangjuk, elhal a szekérszörgés. Csak a fürjek szavát hallani.)

Kisvárosi messzeszó	3
A város pennája.....	4
Életút.....	5
A meccs.....	9
Molnáriáda.....	15
Medvekaland.....	20
A mosoly.....	22
M m e.....	24
A repedés.....	25
Szergejjel a váltón	28
Rébusz.....	29
Vojna kaput.....	33
Egy tányér leves.....	44
Szergejjel a váltón.....	50
Vad játékok.....	53
A nagy pukk.....	60
Vakáció	67
Vakáció (hangjáték).....	68